

*„Rzeki karpackie - czysta Natura 2000. Kampania edukacji ekologicznej dla społeczności znad dolnej Soły, Czarnej Orawy, Łososiny, Białej Tarnowskiej, Wisłoki z dopływami, Jasiołki i środkowego Sanu”
współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej*

Raport

wyniki ankietowania ankieta ex post

Autor: Joanna D. Wójcik
Fundacja Wspierania Inicjatyw Ekologicznych w Krakowie, 2020

Dofinansowano ze środków
Narodowego Funduszu
Ochrony Środowiska
i Gospodarki Wodnej

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KRAKOWIE

REGIONALNA
DYREKCJA
OCHRONY
ŚRODOWISKA
W KATOWICACH

Projekt objęty wsparciem merytorycznym:
RDOŚ w Krakowie, RDOŚ w Rzeszowie

Kraków 2019

Wstęp

W ramach projektu „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000. Kampania edukacji ekologicznej dla społeczności znad dolnej Soły, Czarnej Orawy, Łososiny, Białej Tarnowskiej, Wisłoki z dopływami, Jasiołki i środkowego Sanu” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko oraz Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej została przeprowadzona ankieta ex post. Polegała ona na przeprowadzeniu pod koniec projektu „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000” ankiety wśród mieszkańców siedmiu obszarów Natura 2000 objętych projektem. W raporcie przedstawiamy wyniki badania ankietowego na temat postrzegania chronionych dolin rzek karpackich po zrealizowaniu działań edukacyjnych zaplanowanych w projekcie „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000”. Wyniki te porównane zostały do efektów ankiety ex ante, przeprowadzonej na początku projektu wśród mieszkańców tych samych siedmiu obszarów Natura 2000 ujętych w projekcie „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000”.

Wyniki ankietowania

1. Charakterystyka ankietowanych osób

Ankieta ex post została przeprowadzona z 1430 mieszkańcami wybranych obszarów Natura 2000 (tab. 1). Liczba ankiet z poszczególnych obszarów wyniosła od 121 do 318. Celowo zrealizowano większą liczbę ankiet w obszarach większych powierzchniowo.

Tabela 1. Liczba przeprowadzonych ankiet z podziałem na obszary Natura 2000.

Obszar Natura 2000	Gmina	Liczba ankiet	Suma ankiet
Województwo małopolskie			
Dolna Soła	Kęty	63	168
	Oświęcim gmina	34	
	Oświęcim miasto	30	
	Brzeszcze	21	
	Wilamowice	20	
Biała Tarnowska	Tuchów	50	230
	Gromnik	24	
	Tarnów gmina	21	
	Grybów gmina	20	
	Grybów miasto	20	
	Uście Gorlickie	20	
	Ryglice	20	
	Bobowa	16	
	Korzenna	16	
	Pleśna	13	
	Ciężkowice	10	
Czarna Orawa	Jabłonka	51	121
	Raba Wyżna	43	
	Czarny Dunajec	27	
Łososina	Tymbark	37	
	Limanowa gmina	31	
	Laskowa	22	

	Łososina Dolna	20	148
	Limanowa miasto	20	
	Słupnice	18	
Województwo podkarpackie			
Jasiołka	Jedlicze	66	167
	Chorkówka	50	
	Miejsce Piastowe	20	
	Dukla	16	
	Tarnowiec	15	
Wisłoka z dopływami	Jasło miasto	27	278
	Dębica	23	
	Dębowiec	19	
	Jasło gmina	19	
	Pilzno	16	
	Nowy Żmigród	15	
	Krępna	15	
	Szerzyny	14	
	Sękowa	14	
	Brzostek	14	
	Jodłowa	14	
	Kołaczyce	14	
	Brzyska	14	
	Żyraków	14	
	Czarna	13	
	Osiek Jasielski	12	
	Biecz	11	
	Skołyszyn	10	
Rzeka San	Przemyśl miasto	30	318
	Stubno	22	
	Krasiczyn	21	
	Sanok miasto	21	
	Dynów miasto	21	
	Dynów gmina	21	
	Przemyśl gmina	20	
	Dubiecko	20	
	Sanok gmina	20	
	Dydnia	20	
	Jarosław	20	
	Krzywcza	19	
	Orły	18	
	Nozdrzec	13	
	Żurawica	13	
	Medyka	10	

	Radymno miasto	9	
	Wszystkie obszary Natura 2000		1430

Profil respondentów jest przedstawiony w Tabeli 2. W ankiecie udział wzięli ankietowani z różnych grup wiekowych, najwięcej mieściło się w przedziale 30-39 i 40-49 lat. Struktura wiekowa respondentów mniej więcej odpowiada strukturze wieku ludności w obu województwach: małopolskim i podkarpackim.

We wszystkich obszarach większość respondentów stanowiły osoby z wykształceniem wyższym 74,8% (64,7-85,7%), co może wynikać z objęcia ankietą również urzędników, nauczycieli, radnych i innych osób, do których kierowany był projekt „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000”, a które to osoby były pominięte podczas przeprowadzonej na początku ankiety ex ante. W badanej próbie było jedynie 2% (0,6-6,0%) osób z wykształceniem podstawowym.

We wszystkich obszarach w przebadanej próbie przeważały kobiety, co nawiązuje częściowo do struktury ludności w badanych regionach Polski, jak również faktu, że na stanowiskach nauczycielskich i urzędniczych pracuje więcej kobiet niż mężczyzn..

Tabela 2. Profil ankietowanych osób, %.

Obszar Natura 2000	Dolna Soła	Biała Tarnowska	Czarna Orawa	Łososina	Jasiołka	Wisłoka z dopływami	Rzeka San	Wszystkie obszary Natura 2000
Wiek:								
18-29	13,7	19,6	17,4	15,5	13,8	16,9	9,1	14,8
30-39	35,1	30,9	36,4	39,2	25,1	35,6	29,9	32,7
40-49	36,9	25,2	19,0	22,3	28,1	24,1	34,0	27,8
50-59	13,7	16,1	15,7	18,9	23,4	16,9	21,7	18,3
powyżej 60	0,6	8,3	11,6	4,1	9,6	6,5	5,3	6,4
Wykształcenie:								
podstawowe	1,2	2,6	5,0	0,7	6,0	0,7	0,6	2,0
średnie	13,1	27,4	28,1	18,9	29,3	24,8	20,8	23,1
wyższe	85,7	70,0	66,9	80,4	64,7	74,5	78,6	74,8
Płeć:								
kobieta	79,8	73,0	52,1	64,9	65,9	69,4	62,6	67,3
mężczyzna	20,2	27,0	47,9	35,1	34,1	30,6	37,4	32,7

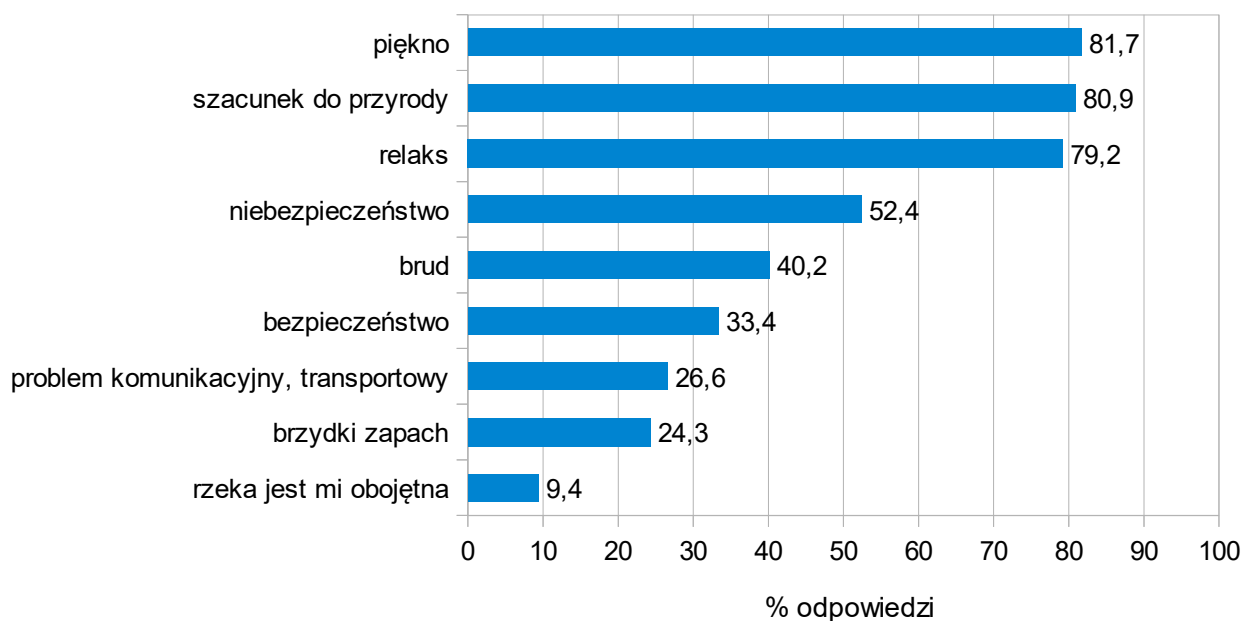
2. Podsumowanie wyników ankietowania

Poprzez ankietę został zbadany poziom wiedzy oraz postawy mieszkańców wobec przyrody dolin rzecznych i dostrzegane przez nich potrzeby zmian w utrzymaniu rzek. Procentowe zestawienie odpowiedzi na poszczególne pytania ankiety mieszkańców obszarów Natura 2000 objętych działaniami projektu przedstawiono poniżej w postaci wykresów.

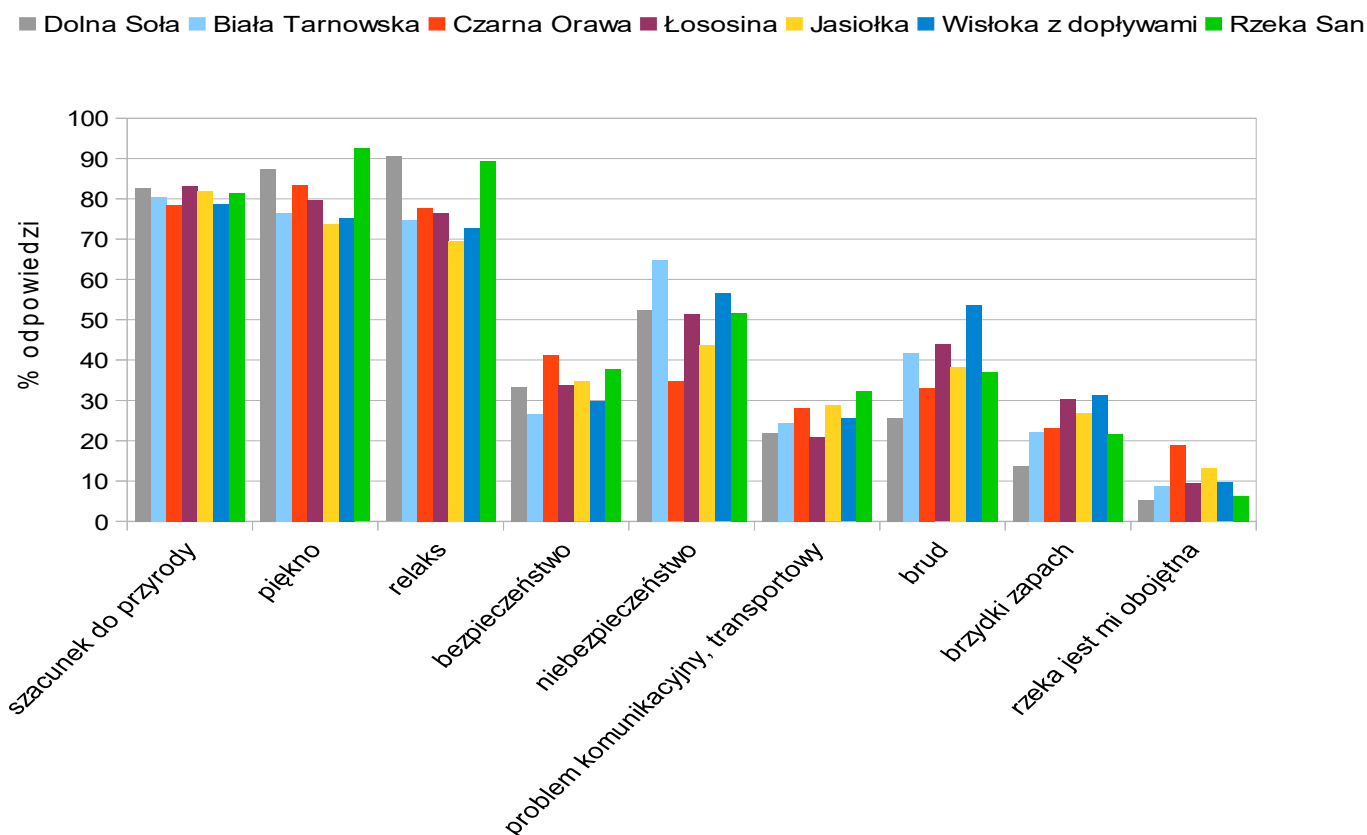
W pytaniu 1 respondenci zostali zapytani, z czym kojarzy się im rzeka (ryc. 1 i 2). Wyniki pokazują, że mieszkańcom dolin rzek karpackich najbardziej rzeki kojarzą się z pięknem, szacunkiem do przyrody i relaksem, wymienione odpowiedzi uzyskały ok. 80%. Daje to wynik większy o kilka % w porównaniu do ankiety ex ante. Niestety, wśród często wybieranych skojarzeń znajdują się również niebezpieczeństwo (52,4%) i brud (40,2%), co wskazuje na istniejący problem zaśmiecenia dolin rzecznych i zagrożenie powodziowe. Jest to jednak wynik o ok. 5% niższy dla niebezpieczeństwa oraz o ok. 17% niższy dla brudu w porównaniu do ankiety ex ante.

Bezpieczeństwo (33,4%), jako skojarzenie z rzekami wskazała ta sama grupa respondentów co w ankiecie ex ante (34,4%). Rzadko rzeki kojarzą się z problemem brzydkiego zapachu (24,3%), co jest wynikiem niższym w porównaniu do ankiety ex ante (37,8%) bądź utrudnieniem

komunikacyjnym (26,6%) - również wynik niższy w porównaniu do ankiety ex ante (32,4%). Jedynie dla 9,4% respondentów rzeki są obojętne, stanowi to grupę prawie o połowę mniejszą w porównaniu do odpowiedzi w ankiecie ex ante (19,4%). Wymienione różnice wskazują wyraźnie na poprawę stosunku względem rzek, na bardziej pozytywną, w porównaniu do wyników ankiety przeprowadzonej na początku realizacji projektu „Rzeki karpackie - czysta Natura 2000”.

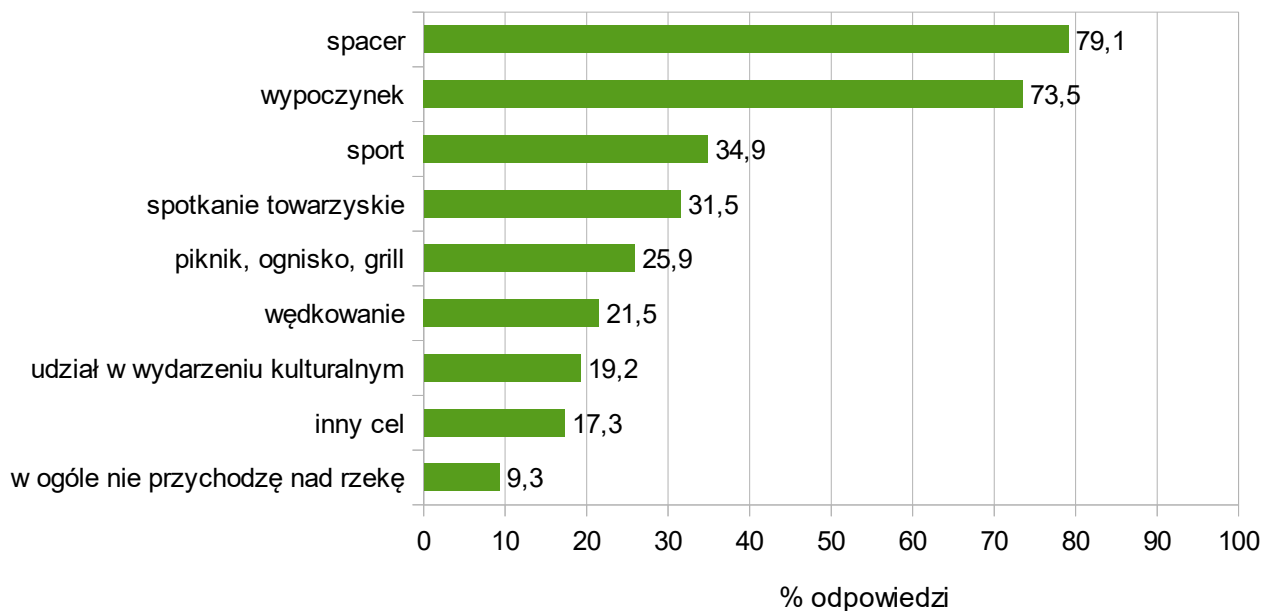

Ryc. 1. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?), %.

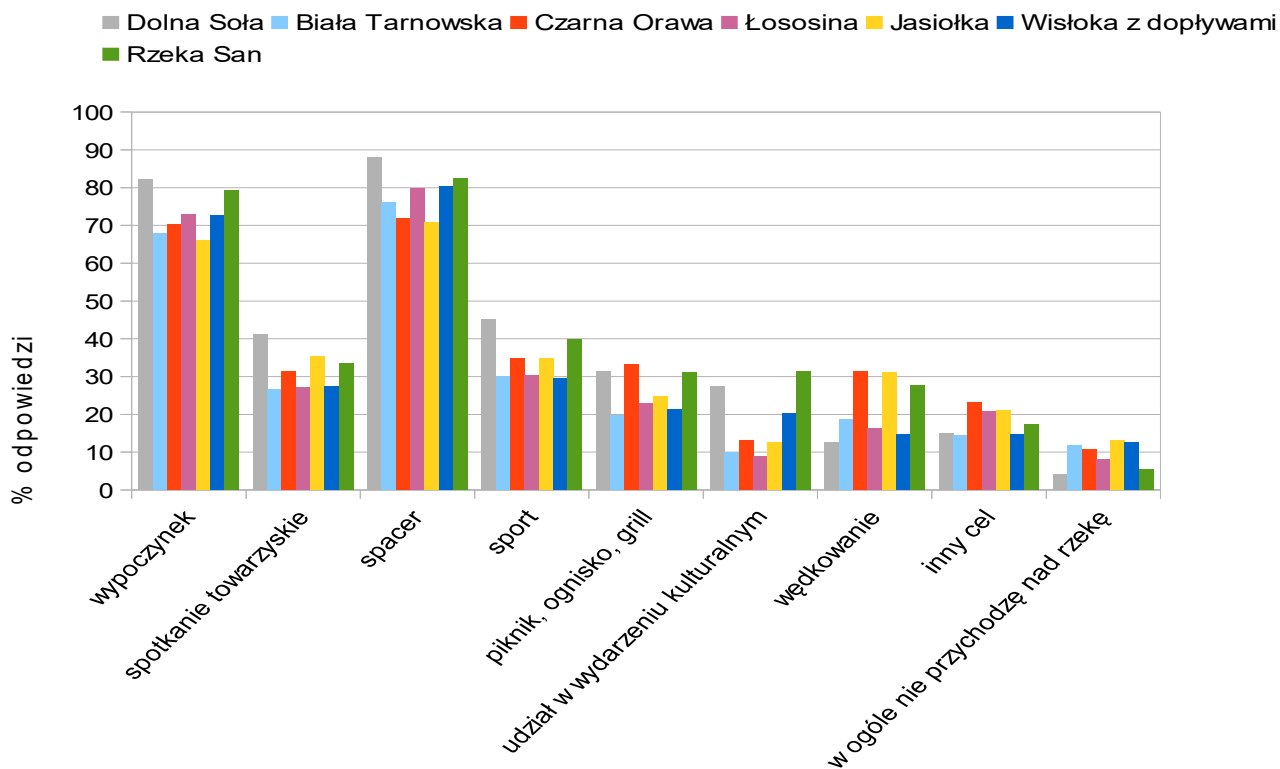

Ryc. 2. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) według obszarów, %.

Poprzez pytanie 2 dowiedzieliśmy się, w jakim celu respondenci przychodzą nad rzeki (ryc. 3 i 4). Mieszkańcy wybranych obszarów Natura 2000 wykorzystują doliny rzek karpackich najczęściej jako miejsce spaceru (79,1%) i wypoczynku (73,5%). Podobne wartości stwierdzamy w ankiecie ex ante: 73,4% i 72,9% odpowiednio. W następnej kolejności doliny rzek są miejscem uprawiania sportu (34,9%), spotkań towarzyskich (31,5%) oraz pikników, ognisk czy grillowania (25,9%). Rzadziej wskazywanym celem przyścia nad rzekę były: wędkowanie, udział w wydarzeniu kulturalnym oraz inny cel – średnio ok. 20%. Są to wartości mniejsze lub zbliżone od stwierdzonych w ankiecie ex ante. Bardzo mało osób zadeklarowało, że w ogóle nie chodzi nad rzekę (9,3%), co jest wynikiem nieznacznie wyższym w porównaniu do ankiety ex ante (7,7%).

Ryc. 3. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?), %

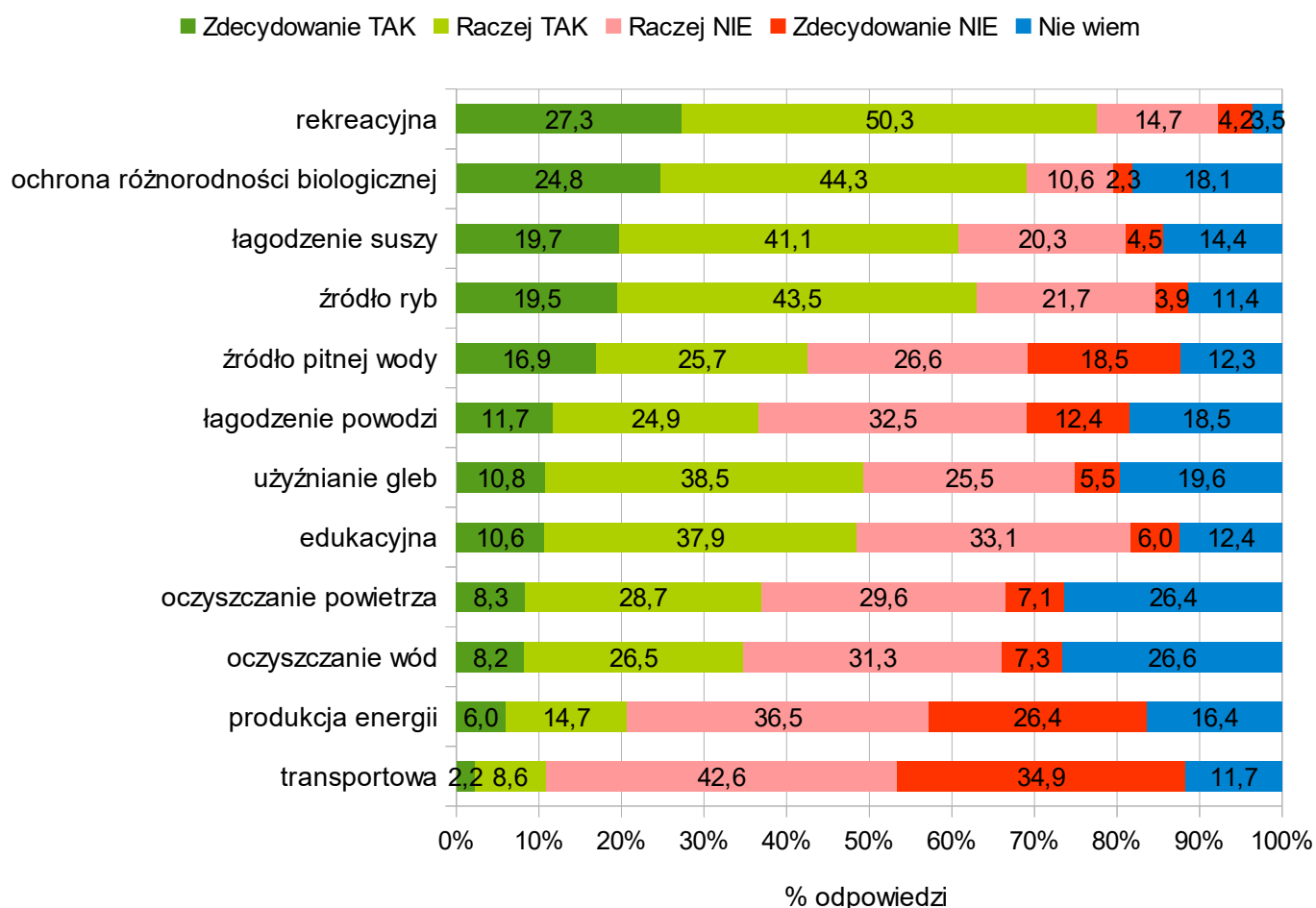

Ryc. 4. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?), %.

Pytanie 3 miało na celu badanie postrzegania przez lokalną społeczność funkcji ekologicznych pełnionych przez doliny karpaccich rzek (ryc. 5). W celu lepszego omówienia wyników zsumowano odpowiedzi pozytywne „zdecydowanie TAK” i „raczej TAK” oraz negatywne „zdecydowanie NIE” i „raczej NIE”. Wyniki ankietowania pokazują, że duży odsetek mieszkańców dolin rzecznych zgadza się z twierdzeniem, że rzeka pełni funkcję rekreacyjną (77,6%) co jest wartością większą w porównaniu do ankiety ex ante (63,1%). Wysoko w ocenie ankietowanych uplasowała się również rola rzeki w ochronie różnorodności biologicznej (69,1%), co jest znacznie lepszym wynikiem niż w ankiecie ex ante (55,0%). Podobna do ankiety ex ante była pozytywna ocena funkcji doliny rzecznej w łagodzeniu suszy (ok. 60%), jako źródła ryb (ponad 60%) i roli edukacyjnej (ok. 50%). Mniej osób zgadza się z rolą rzeki w użyźnianiu gleb (49,3%) w porównaniu do odpowiedzi w ankiecie ex ante (57,0%).

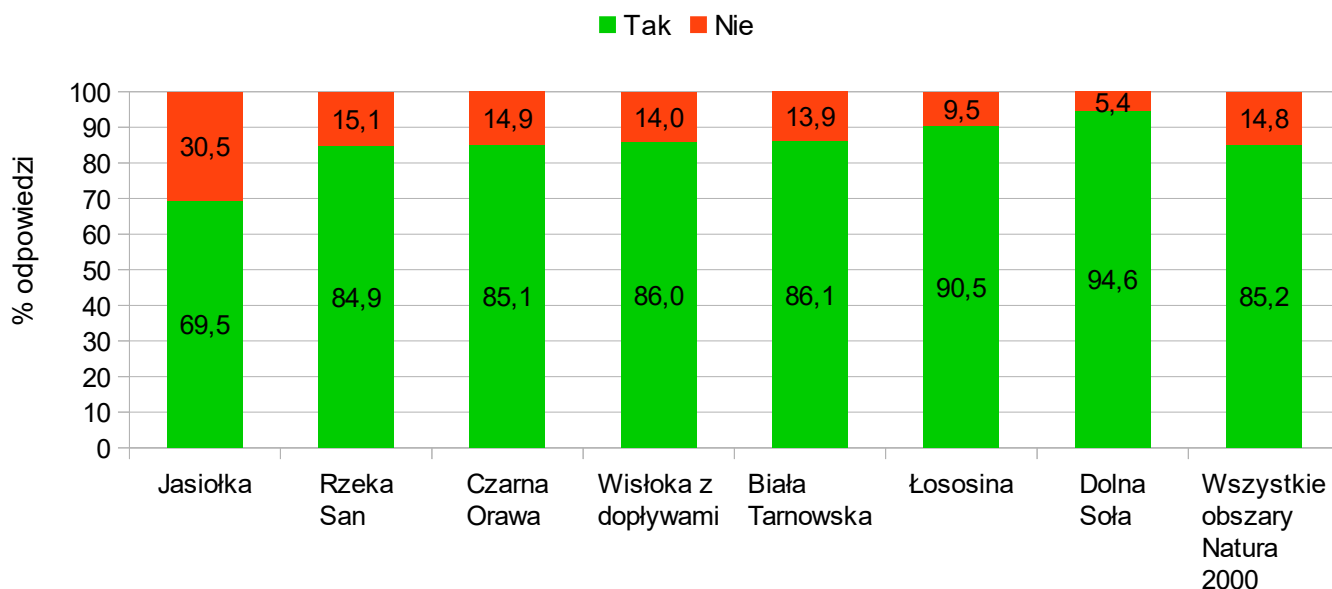
Ankietowani w większym stopniu niż w ankiecie ex ante nie zgadzali się, z opinią że rzeka pełni funkcję transportową (77,5% w porównaniu do 69,9%) oraz, że pełni funkcję w produkcji energii (62,9% do 53,2%). Jest to pozytywne zjawisko, ze względu na fakt, iż to właśnie budowa hydroelektrowni lub przebudowa koryta do żeglugi w znacznym stopniu niszczy naturalny charakter rzek. Spadł również procent osób negujących rolę rzek w zapewnianiu nam wody pitnej z ok. 50% w ankiecie ex ante do ok. 45% w ankiecie ex post. Co również należy potraktować jako dobrą wiadomość. Im więcej osób będzie kojarzyło rzeki ze źródłem wody pitnej, tym mniejsza będzie tendencja do jej zanieczyszczania.

Spadła liczba osób kojarzących rzekę z użyźnianiem gleb z ok. 60% w ankiecie ex ante do ok. 50% w ankiecie ex post. Nadal największą niepewność wywołują u respondentów takie funkcje ekosystemowe rzek, jak oczyszczanie powietrza i wód oraz łagodzenie powodzi. Często przy wymienionych funkcjach respondenci wybierali odpowiedź „nie wiem”, a pozytywne i negatywne zdania uzyskiwały podobne wyniki (po ok. 40%).

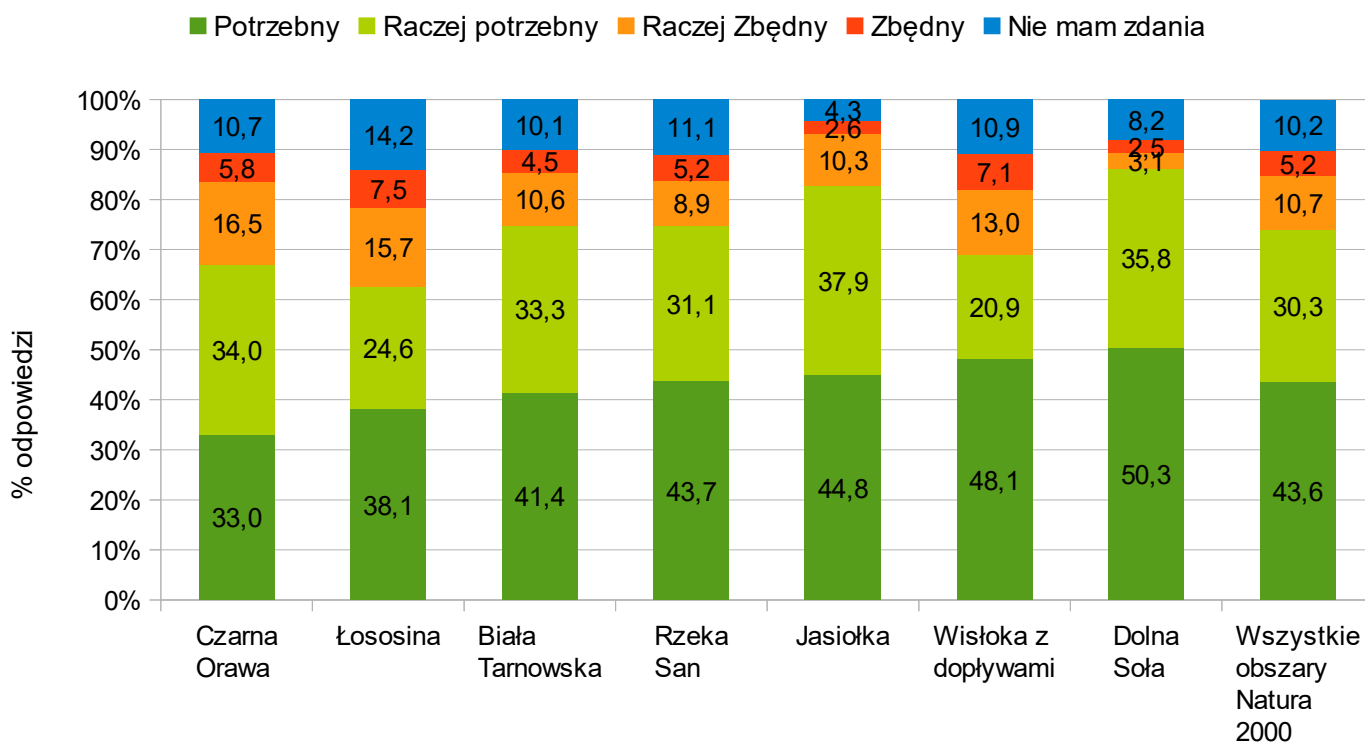

Ryc. 5. Podsumowanie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?), %.

Pytania 4 i 5 dotyczyły znajomości programu Natura 2000 i postaw mieszkańców wobec niego (ryc. 6 i 7). Okazało się, że w porównaniu do ankiety ex ante (48,8%) zdecydowana większość ankietowanych osób wie o takiej formie ochrony przyrody, jaką stanowią obszary Natura 2000 (85,2%). Jest to bardzo duża zmiana. Efekt ten może wynikać z tego, że duża część respondentów to pracownicy urzędów i nauczyciele, nie umniejszając roli działań edukacyjnych podjętych w projekcie „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000. W obu ankietach zdecydowana większość osób uznaje program Natura 2000 za potrzebny, choć w ankiecie ex post w mniejszym stopniu (ok. 74%) w porównaniu do ankiety ex ante (ok. 84%). Podobnie w obu ankietach ok 10% respondentów nie ma zdania na ten temat.

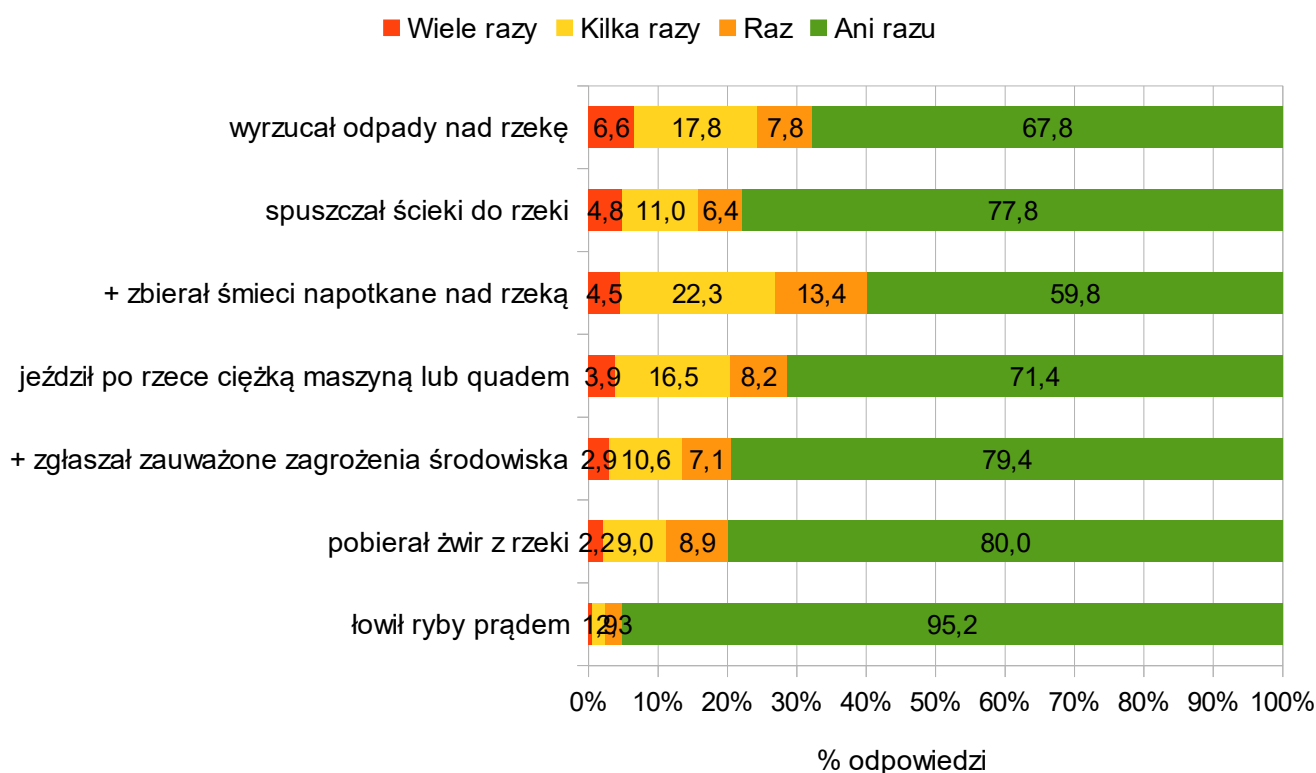
Ryc. 6. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 4 (Czy słyszał/a Pan/i o programie Natura 2000?), %.

Ryc. 7. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 5 (Jeśli słyszał/a Pan/i o programie Natura 2000: Czy uważa Pan/i, że jest on potrzebny czy zbędny?), %.

Poprzez pytanie 6 dowiadujemy się, czy w wybranych obszarach Natura 2000 lokalni mieszkańcy obserwują działania zagrażające przyrodzie dolin rzecznych lub działania sprzyjające jej ochronie (ryc. 8). Według wyników ankietowania często notowanym zjawiskiem jest wyrzucanie odpadów nad rzeki (32,2%), chociaż ten procent odpowiedzi jest niższy od stwierzonego w ankiecie ex ante (43,2%). Wysoko plasuje się też rozjeżdżanie rzek ciężką maszyną lub quadem 28,6% odpowiedzi, aczkolwiek wynik ten jest zdecydowanie niższy w porównaniu do odpowiedzi w ankiecie ex ante (42,7%). Spadek dostrzegania rozjeżdżania rzek odbija się też w zmniejszonej obserwacji pobierania żwiru 20,0% w porównaniu do 33,7% w ankiecie ex ante. Istnieje prawdopodobieństwo, iż odbiorcy projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” przynajmniej częściowo zrozumieli, iż pobór żwiru z rzek jest nielegalny i grozi karami. Rzadziej w porównaniu do osób ankietowanych na początku projektu obserwowano spuszczenie ścieków do rzeki (22,2%) w porównaniu do ankiety ex ante (28,4%) i łowienie ryb prądem (4,8%) w porównaniu do ankiety ex ante (14,1%).

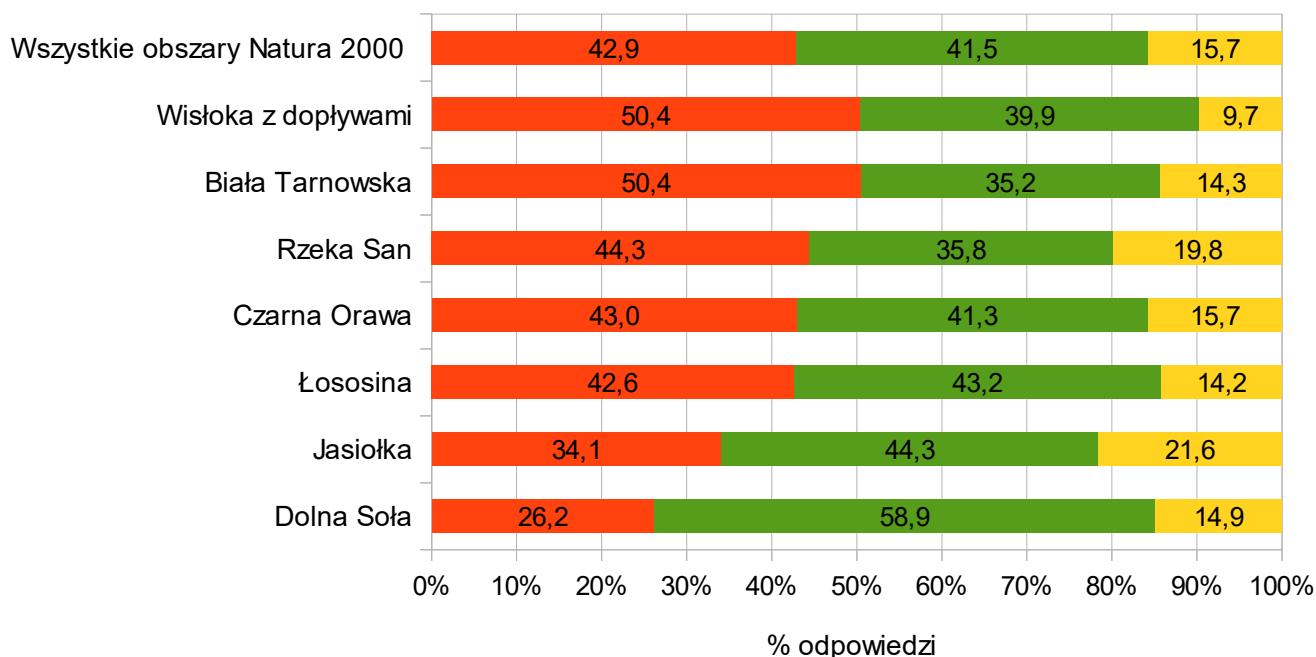
Działania sprzyjające ochronie przyrody dolin rzek karpackich nadal mają miejsce: zbieranie śmieci napotkanych nad rzeką obserwowane było przez ok. 40% respondentów. Oprócz tego ok. 20% ankietowanych mieszkańców zna osoby, które zgłaszały zauważone zagrożenia środowiska lub robili to osobiście. W obu przypadkach jest to procent odpowiedzi zbliżony do uzyskanych w ankiecie ex ante.

Ryc. 8. Podsumowanie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?), %.

Odpowiedź na ostatnie, 7 pytanie pokazuje nam opinię mieszkańców o regulacji rzek (ryc. 9). W ankiecie ex ante większość ankietowanych osób ok. 48% uważała, że zarządzanie dolinami górskich rzek musi dążyć w kierunku sztucznego ich regulowania. Za pozostawieniem naturalnego biegu rzek karpackich oddało swój głos ok. 30% ankietowanych. Natomiast w ankiecie ex post wyniki te są bardziej zadowolające. Procent osób popierających regulację rzek, jak i osób temu przeciwnych wynosi prawie tyle samo (ok. 43% i ok. 42% odpowiednio). Zmalała więc liczba mieszkańców postulujących betonowanie rzek (o 5%) i wzrosła liczba zwolenników rzek naturalnych (o 12%). Równie pokrzepiający jest udział respondentów niezdecydowanych w tej kwestii ok. 16%, czyli o 6% mniej niż w ankiecie zrobionej na początku projektu, gdzie ok. 22% osób zaznaczyła odpowiedź „nie mam zdania”.

- Rzeki powinny być całe uregulowane, a brzegi trwale umocnione, bez względu na koszty
- Rzeki nie powinny być regulowane, a brzegi umacniane, z wyjątkiem ochrony dróg i zabudowań
- Nie mam zdania

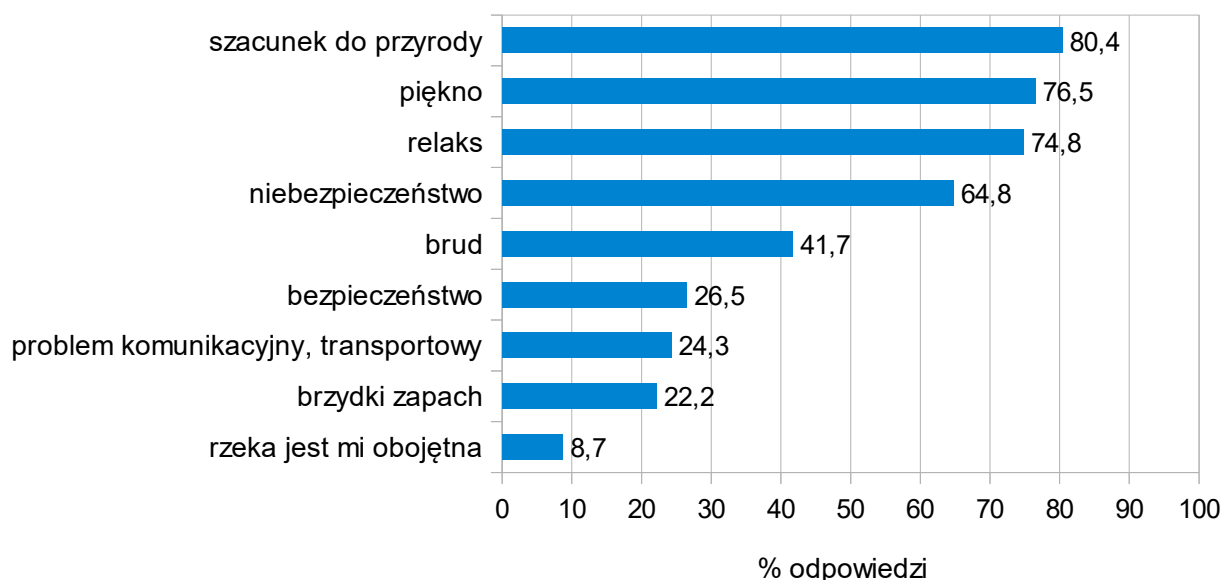
Ryc. 9. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 7 (Z którym zdaniem zgadza się Pan/i bardziej?), %.

3. Charakterystyka poszczególnych obszarów Natura 2000

3.1. Biała Tarnowska

Respondentom z obszaru Natura 2000 Biała Tarnowska rzeka najbardziej kojarzy się z szacunkiem do przyrody, pięknem i relaksem (ryc.10), te odpowiedzi uzyskały najwyższą liczbę głosów (ok. 75-80%). Jest to wynik diametralnie różny od uzyskanego w ankiecie ex ante, gdzie rzeka kojarzyła się przede wszystkim z brudem i niebezpieczeństwem (ok. 70% odpowiedzi). W ankiecie ex post skojarzenie rzeki z niebezpieczeństwem zaznaczyło niepełne 65% respondentów (ok. 5% mniej niż w ankiecie ex ante). Natomiast skojarzenie rzeki z brudem prezentowało zaledwie 42% ankietowanych, czyli aż 30% mniej niż w ankiecie ex ante. Prawie 75% ankietowanych powiązało rzekę z relaksem, podczas gdy w ankiecie ex ante jedynie 48% osób relaksowałoby się nad Białą Tarnowską. Należy przypuszczać, że na poprawę tego postrzegania rzeki z negatywnej na pozytywną mogły mieć m.in. działania edukacyjne przeprowadzone w projekcie „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000”.

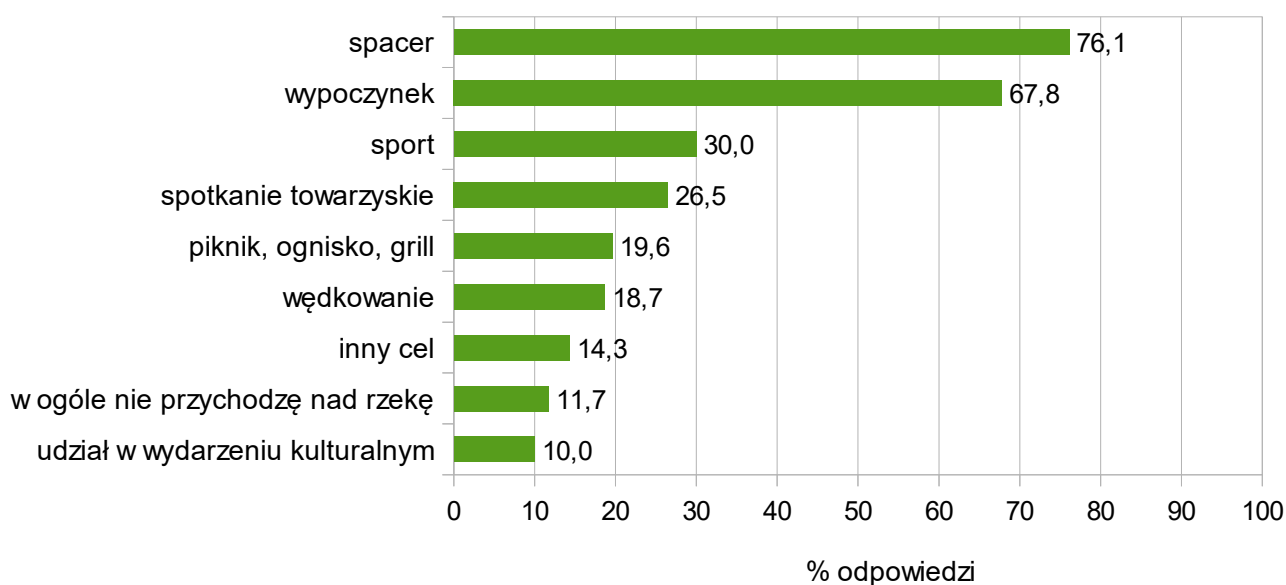
Podobnie pozytywne zmiany choć w mniejszym stopniu widać w pozostałych odpowiedziach. Mniejsza liczba respondentów dostrzega w rzece takie negatywne cechy jak problem komunikacyjny/transportowy, w ankiecie ex post tylko ok. 24% osób wybrało tą odpowiedź, a w ankiecie ex ante ponad 38%. Jedynie 22% ankietowanych skojarzyło rzekę z brzydkim zapachem, podczas gdy w ankiecie ex ante prawie 39% respondentów wybrało tą odpowiedź. Znacznie spadł również procent odpowiedzi „rzeka jest mi obojętna” z 31% w ankiecie wykonanej na początku projektu, do niepełnych 9% w ankiecie zrobionej pod koniec projektu. W porównaniu do innych obszarów Natura 2000 plasuje to obecnie społeczność Białej Tarnowskiej na jednym z niższych poziomów obojętności względem rzeki (ryc. 2). Poczucie bezpieczeństwa nad rzeką nie zmieniło się w sposób znaczący, wzrastając jedynie o ok. 2% w stosunku do ankiety ex ante.

Ryc. 10. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Biała Tarnowska, %.

Dolina rzeki Biała Tarnowska najczęściej jest wykorzystywana, jako miejsce spaceru ok. 76% (ryc. 11), co w porównaniu do ankiety ex ante (ok. 57%) wskazuje na wzrost o prawie 20%. Równie wysoko plasuje się wypoczynek ok. 68%, w porównaniu do ankiety ex ante jest to wynik o ok. 28% lepszy. Również więcej osób ankietowanych wskazało na sport jako sposób spędzania czasu nad rzeką (30,0%), co jest wynikiem wyższym w porównaniu do ankiety ex ante (21,4%). W ankiecie ex post mniej osób zadeklarowało chęć udziału w pikniku/grillu/ognisku, wędkowaniu, wydarzeniu kulturalnym czy innej aktywności nad rzeką (spadek od 5-20%) niż w ankiecie zrobionej na początku projektu.

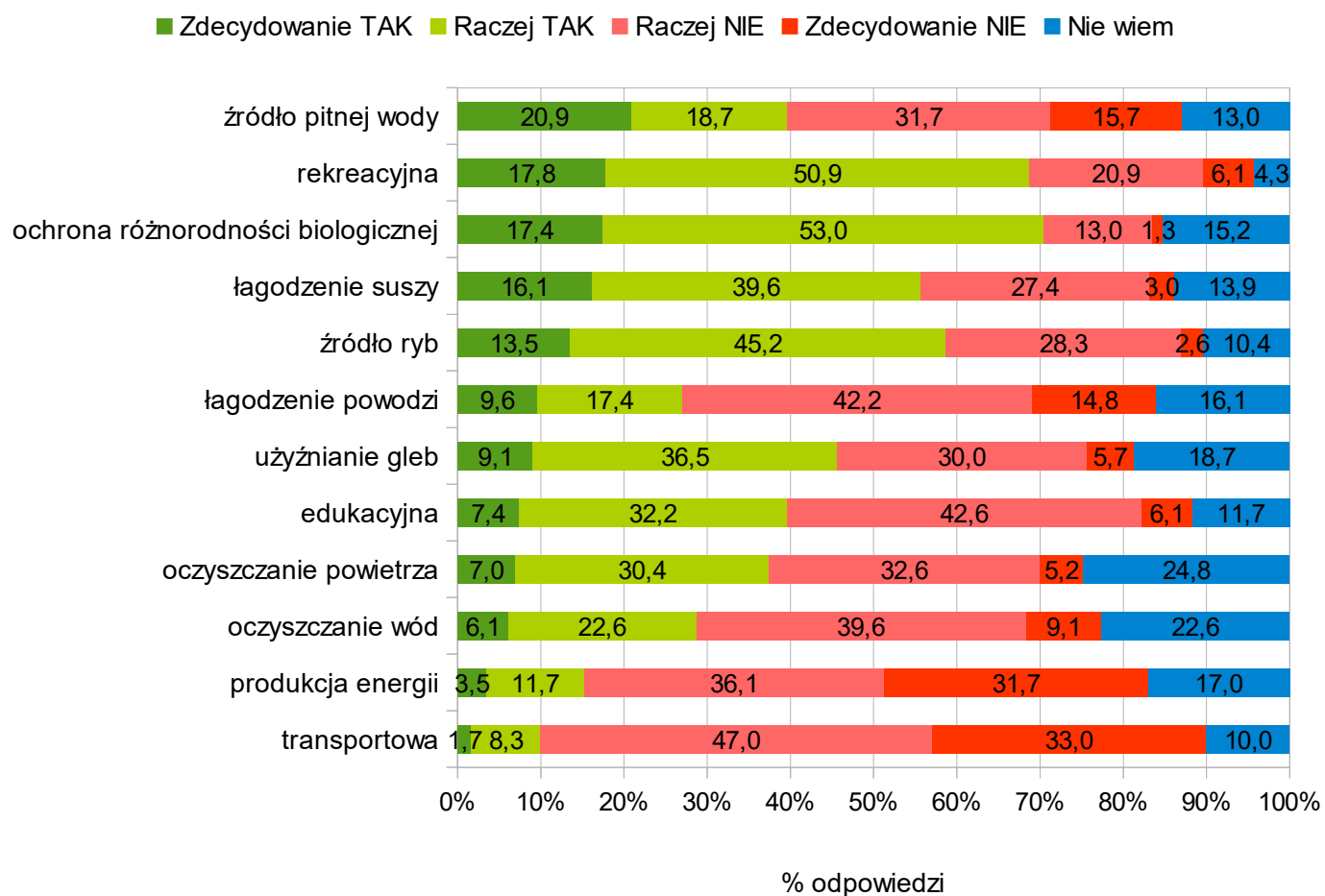
Mniej więcej tyle samo respondentów obu ankiet spotyka się towarzysko nad rzeką (ok. 27%). Znaczący jest mniejszy udział odpowiedzi „w ogóle nie przychodzę nad rzekę” w ankiecie ex post – 11,7% w porównaniu do ankiety ex ante – 20,4%. W ankiecie ex post rzeka Biała Tarnowska nie wyróżnia się w szczególny sposób na tle innych obszarów Natura 2000, pod względem pytania drugiego (ryc. 4).

Ryc. 11. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Biała Tarnowska, %.

Najbardziej dostrzeganą funkcją rzeki Biała Tarnowska jest ochrona różnorodności biologicznej i funkcja rekreacyjna - 70,4% i 68,7% odpowiednio przy zsumowaniu odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak” (ryc. 12). Jest to znacznie wyższy wynik w porównaniu do ankiety ex ante, gdzie jedynie 47,3% respondentów wybrało ochronę bioróżnorodności i 40,0% rekreację, jako funkcje ekosystemowe doliny rzecznej. Równie wysoko plasuje się dostrzeganie roli rzeki w łagodzeniu suszy (ok. 56%), co jest wynikiem wyższym w porównaniu do ankiety ex ante (ok. 48%). Na podobnym poziomie co w ankiecie ex ante ankietowani dostrzegali funkcję rzeki jako źródła ryb (ok. 60%). Nieznacznie więcej ankietowanych niż na początku projektu wskazywała na funkcję edukacyjną doliny rzecznej (wzrost o 3% w porównaniu do ankiety ex ante).

Mniej osób zaznaczyło rolę rzeki w zapewnianiu nam pitnej wody (ok. 40%) w porównaniu do odpowiedzi z ankiety ex ante (ok. 50%). Nieznacznie zmalało też dostrzeganie roli rzeki w oczyszczaniu wód (z 34,4% na 28,7%), chociaż w tym samym czasie wzrosło zrozumienie dla roli rzeki w oczyszczaniu powietrza (wzrost z 23,3% do 37,4%). Mniej ankietowanych zaznaczyła użyźnianie gleb jako rolę ekosystemową rzeki, w porównaniu do ankiety ex ante (spadek z 57,7% do 45,6% w ankiecie ex post). Równocześnie kilka procent więcej osób połączyło rzekę z ochroną przeciwpowodziową (wzrost z 24% do 27%). Postrzeganie rzeki jako źródła energii i sposobu na transport towarów został oceniony w ankiecie ex post bardziej negatywnie, niż w ankiecie zrobionej na początku projektu (różnica kilku procent).

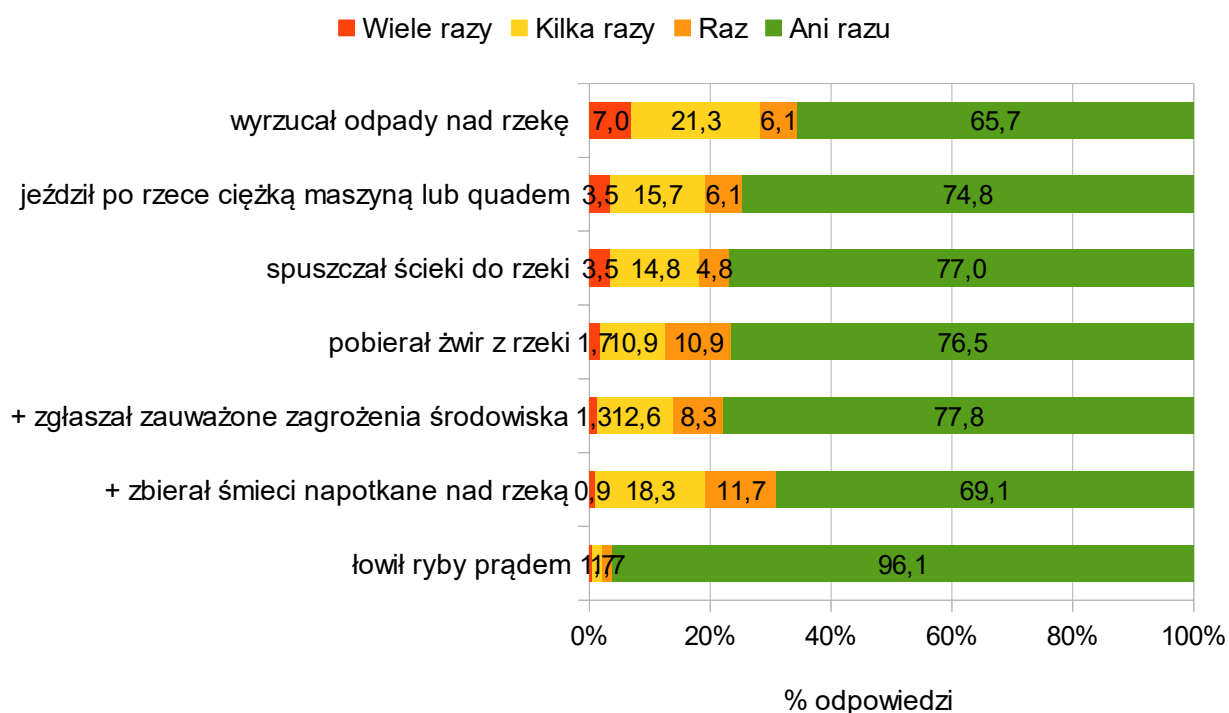

Ryc. 12. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Biała Tarnowska, %.

Na obszarze Biała Tarnowska odnotowano wysoki poziom wiedzy o programie Natura 2000: aż 86,1%, podczas gdy w ankiecie wykonanej na początku projektu jedynie 36,8% mieszkańców o nim słyszało (ryc. 6). W ten sposób z pozycji najniższej względem pozostałych obszarów „naturowych” Biała Tarnowska przeskoczyła na jeden z wyższych poziomów wiedzy o sieci Natura 2000. Jednak wśród respondentów ankiety ex post procent osób uważających program Natura 2000 za „potrzebny” i „raczej potrzebny” był trochę mniejszy (74,7%, ryc. 7), niż w ankiecie ex ante (84,3 %).

W pytaniu 6 w ankiecie ex post ponownie potwierdziło się istnienie problemu zaśmiecenia koryta rzeki (rys. 13). Po zsumowaniu odpowiedzi „wiele razy”, „kilka razy” i „raz”, wyrzucanie odpadów nad rzekę było zauważone przez 34,3% ankietowanych osób, czyli nieznacznie mniej niż w ankiecie ex ante 39,9%. Zbieranie śmieci napotkanych nad rzeką też jest często notowane przez respondentów, w obu ankietach ok. 30% osób zauważało to zachowanie.

Drugim istotnym problemem zauważonym przez mieszkańców doliny Białej Tarnowskiej jest rozjeżdżanie rzeki ciężką maszyną lub quadem. Prawie 25% ankietowanych spotkało się z tym procederem, co w porównaniu z ankietą ex ante (12,5%) jest wartością dwukrotnie wyższą. Wśród innych problemów zauważonych przez mieszkańców można wymienić pobieranie żwiru z rzeki – 23,5%, wartość niższa od 31,3% w ankiecie ex ante. Spuszczanie ścieków do rzeki utrzymało się na tym samym poziomie tj. ok. 23% w obu ankietach. Z sytuacją zgłaszania zauważonych zagrożeń środowiska spotykało się 22,2% respondentów ankiety ex post, podczas gdy w ankiecie ex ante była to wartość wyższa: 35,5%. Problem poławiania ryb prądem w Białej Tarnowskiej jest marginalny: 3,9%, aczkolwiek w ankiecie ex ante aż 17,2% osób zauważało to zjawisko.

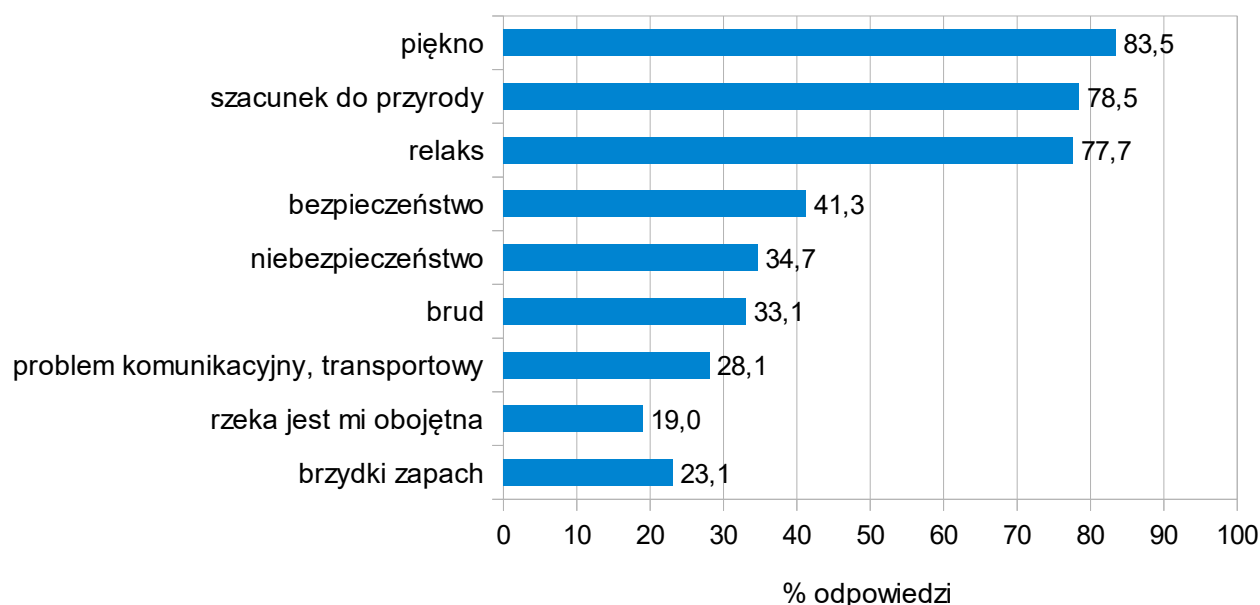
Ryc. 13. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Biała Tarnowska, %.

Odnosnie pytania 7 (ryc. 9) ok. 50% ankietowanych osób wspiera sztuczne uregulowanie rzeki Biała Tarnowska, czyli o 5% więcej niż w ankiecie ex ante. Aczkolwiek równocześnie ponad 35% osób uważa, że rzeka powinna być uregulowana tylko w wyjątkowych sytuacjach, jest to wynik większy prawie o 10% w porównaniu do ankiety z początku projektu. Aż o połowę zmalała też liczba osób nie mających swojego zdania w tym temacie. Widać wyraźnie, że dzięki właściwie prowadzonej edukacji większość osób niezdecydowanych jest skłonna wybrać opcję nieregulowania rzek, niż opcję ich betonowania.

3.2. Czarna Orawa

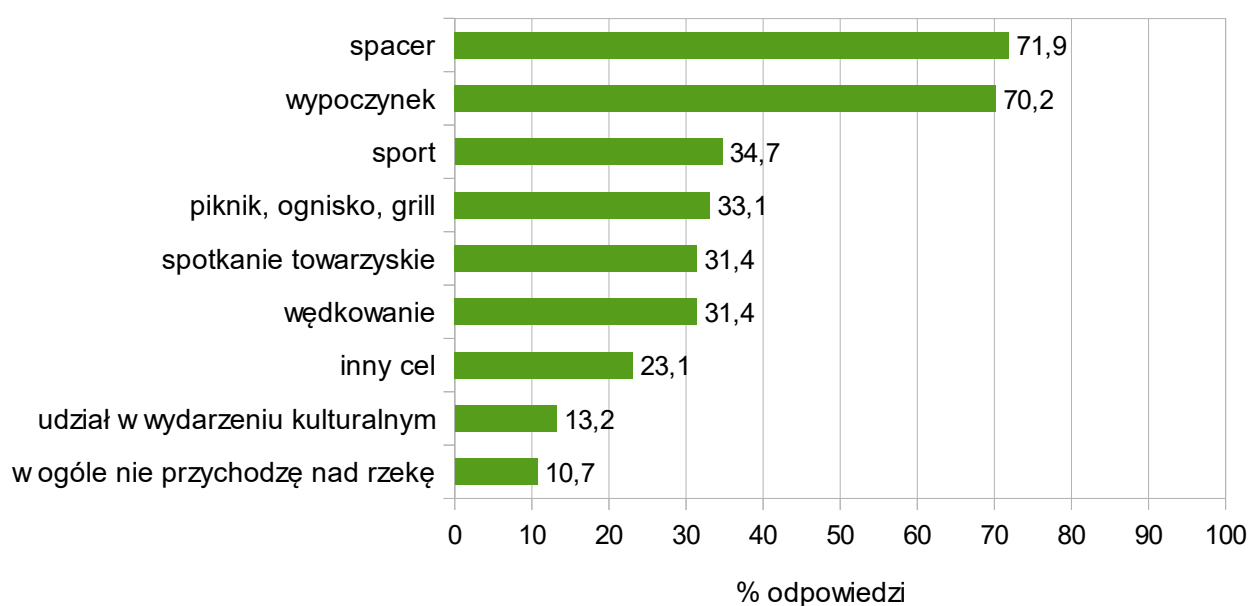
Wśród mieszkańców obszaru Natura 2000 Czarna Orawa rzeka ma najczęściej pozytywne skojarzenia, takie jak piękno, szacunek wobec przyrody i relaks (ryc. 14): podobnie jak w ankiecie ex ante odpowiedzi te wybrało ok. 80% respondentów w tym obszarze. W ankiecie zrobionej na początku projektu niebezpieczeństwo i bezpieczeństwo wymieniane były z podobną frekwencją: 48,6% i 44,9% odpowiednio. W ankiecie ex post bezpieczeństwo utrzymało się na podobnym poziomie (41,3%), natomiast kojarzenie rzeki z niebezpieczeństwem spadło znacznie (do 34,7%).

Pozostałe negatywne skojarzenia były jeszcze rzadziej podawane przez mieszkańców znad Czarnej Orawy i w porównaniu do ankiety ex ante również można zaobserwować spadek, np. kojarzenie rzeki z brudem spadło z 39,4% do 33,1%. Podobnie spadło kojarzenie rzeki z brzydkim zapachem z 29,4% do 23,1%. Natomiast wzrósł odsetek osób dla których rzeka jest obojętna (z 12,6% do 19,0%) i jest to najwyższy wynik na tle pozostałych obszarów Natura 2000 objętych projektem „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” (ryc. 2).

Ryc. 14. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Czarna Orawa, %.

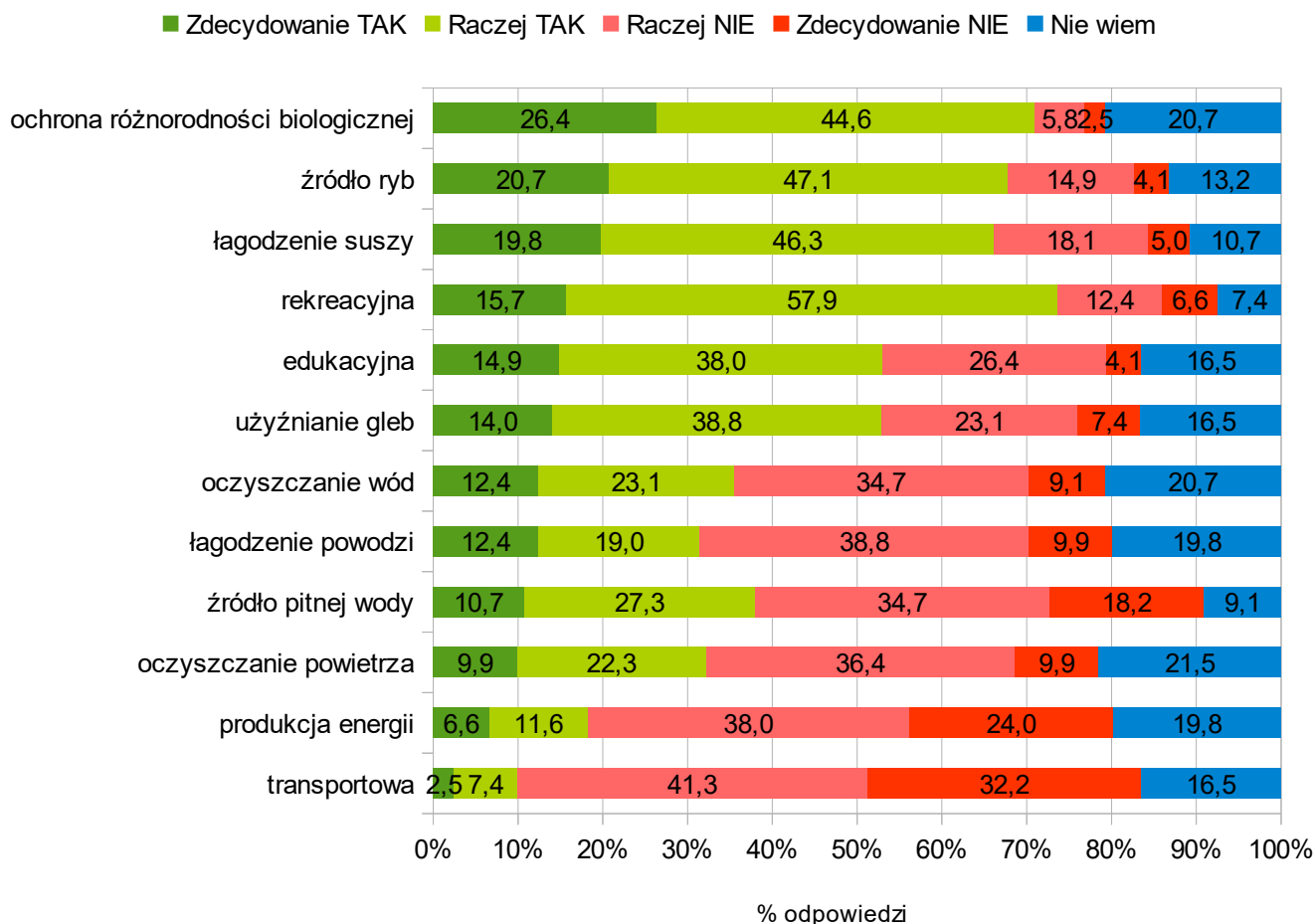
Dla społeczności znad Czarnej Orawy rzeka jest najczęściej miejscem spaceru i wypoczynku – ponad 70% (ryc. 15), w stosunku do ankiety ex ante stwierdzono spadek o kilkanaście % wzgl. wypoczynku. Pozostałe aktywności są uprawiane przez mieszkańców w znacznie mniejszym stopniu oraz w mniejszym procencie niż wynikało to z ankiety ex ante. Wzrosła natomiast liczba osób które w ogóle nie chodzą nad rzekę z 2,6% w ankiecie ex ante do 10,7% w ankiecie ex post.

Ryc. 15. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Czarna Orawa, %.

Podobnie do ankiety ex ante najlepiej dostrzegane przez mieszkańców są takie funkcje ekologiczne rzeki jak: ochrona bioróżnorodności - 71,0%, rzeka jako źródło ryb - 67,8%, łagodzenie suszy - 66,1% i funkcja rekreacyjna - 73,6% (ryc. 16). Przy czym w ankiecie ex post większa liczba ankietowanych wskazała ochronę różnorodności biologicznej (71%) niż w ankiecie ex ante (59%), co świadczy o wzroście zrozumienia dla tej funkcji ekosystemowej rzeki.

Następne w kolejności funkcje ekologiczne wskazane przez respondentów to: użyźnianie gleb i edukacja (obie uzyskały blisko 53%). Podobnie do ankiety ex ante, takie funkcje jak: oczyszczanie wód i powietrza, łagodzenie powodzi pozostają niezrozumiałe – ok. 20% osób zaznaczało przy nich opcję „nie wiem”. Natomiast o 10% wzrosło w ankiecie ex post zrozumienie dla roli rzeki jako źródła wody pitnej (38,0%), w porównaniu do ankiety ex ante (28,0%). Najwięcej osób nie wybrało funkcji transportowej i produkcji energii (więcej niż 60-70% respondentów), podobnie jak w ankiecie ex ante.

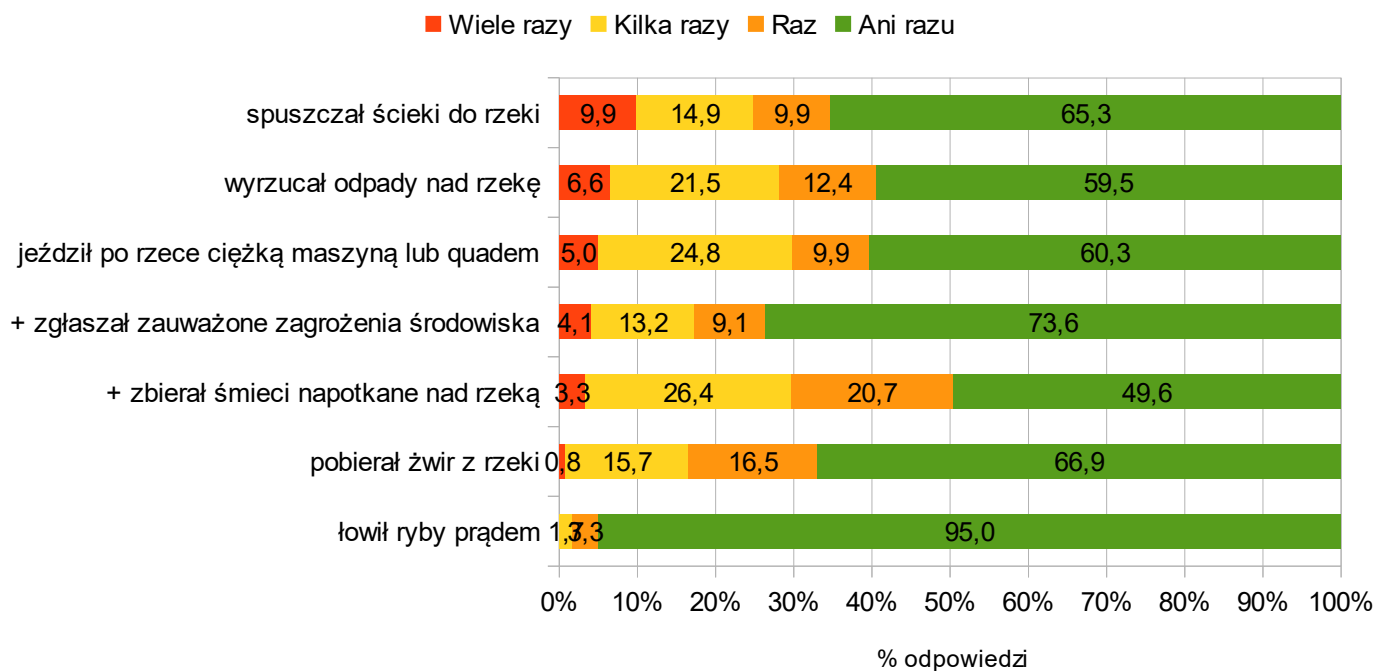
Ryc. 16. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Czarna Orawa, %

Mieszkańcy omawianego obszaru cechują się wysokim poziomem wiedzy o sieci Natura 2000: 85,1% słyszało o tym programie (ryc. 6) i jest to wartość znacznie wyższa w porównaniu do ankiety zrobionej na początku projektu (57,5%). Niestety jedynie 67,0% osób ma pozytywne nastawienie wobec sieci Natura 2000, co jest jednym z niższych wyników pośród społeczności pozostałych obszarów (ryc. 7) i niższym od uzyskanego w ankiecie ex ante, gdzie aż 84,4% osób uważała go za „zdecydowanie potrzebny” i „raczej potrzebny”.

W ankiecie ex ante, spośród zagrożeń dla przyrody doliny rzeki notowanych przez mieszkańców znad Czarnej Orawy zdecydowanie dominowało rozjeżdżanie rzeki ciężką maszyną lub quadem: 65,5% (przy zsumowaniu odpowiedzi „wiele razy”, „kilka razy” i „raz”), podczas gdy w ankiecie ex posty jedynie 39,7% ankietowanych zaznaczyło tą odpowiedź (ryc. 17). Pomimo że zjawisko to jest obserwowane w mniejszym stopniu, rzeka Czarna Orawa nadal dominuje nad innymi obszarami Natura 2000 pod tym względem (ryc. 54).

Wyrzucanie śmieci jako jedno z obserwowanych zagrożeń w ankiecie ex ante wskazywało ok. 50% respondentów, podczas gdy w ankiecie ex post było ich jedynie ok. 40%. O ile w ankiecie ex ante wyrzucanie odpadów było trochę częściej zauważane przez społeczność lokalną niż zbieranie śmieci napotkanych nad rzeką, w ankiecie ex post jest na odwrót.

Nieznacznie częściej (ok. 35%) niż w ankiecie ex ante (ok. 25%) ankietowani zauważali spuszczenie ścieków do rzeki. Pobieranie żwiru z rzeki było częściej wskazywane w ankiecie ex ante (ok. 40%) niż w ankiecie ex post (ok. 33%). Znacznie więcej osób zauważało łowienie ryb prądem w ankiecie ex ante (ok. 20%) niż w ankiecie ex post (jedynie 5%). Zgłaszanie zauważonych zagrożeń środowiska było zbliżone w obu ankietach (ponad 20%).

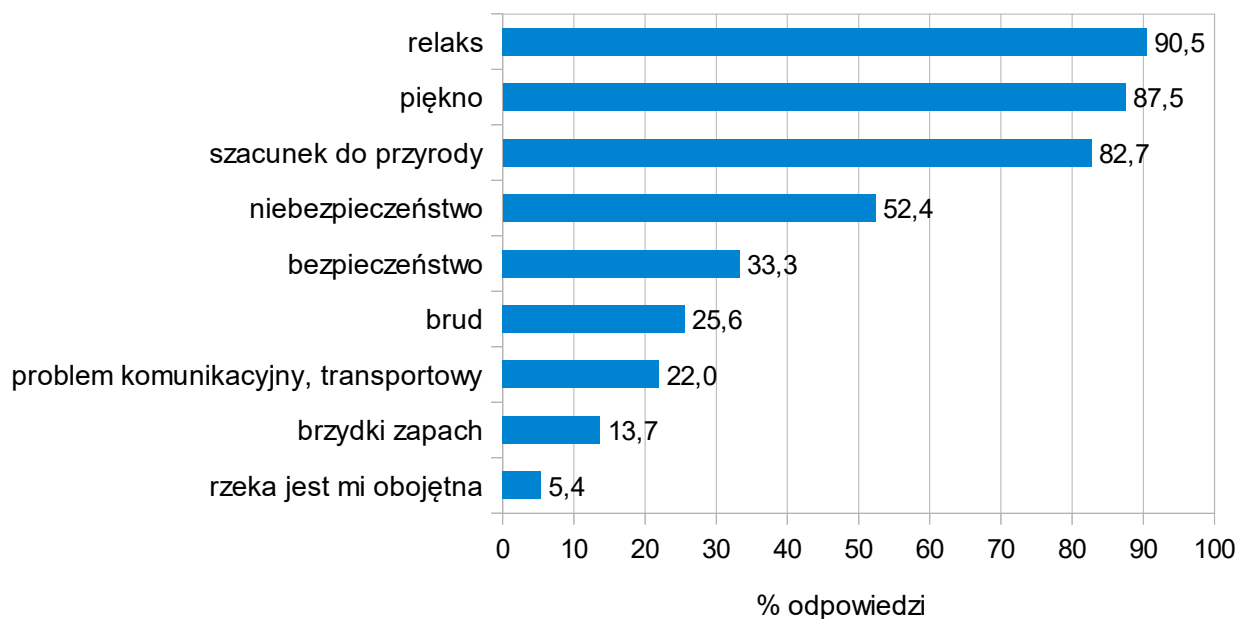
Ryc. 17. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwowal/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Czarna Orawa, %.

Mieszkańcy znad Czarnej Orawy w największym stopniu, w porównaniu do pozostałych obszarów, wspierali politykę całkowitego uregulowania rzeki w ankiecie wykonanej na początku projektu. Takie zdanie miało 58,4% osób, 25% respondentów była innego zdania i 16,6% – nie miała zdania. Natomiast w ankiecie ex post odsetek osób optujących za regulacją rzek wyniósł już tylko 43,0% (ryc. 9). Wzrosła liczba ankietowanych popierających rzeki naturalne (41,3%), zaś liczba osób niezdecydowanych utrzymała się na podobnym do ankiety ex ante poziomie (15,7%).

3.3. Dolna Soła

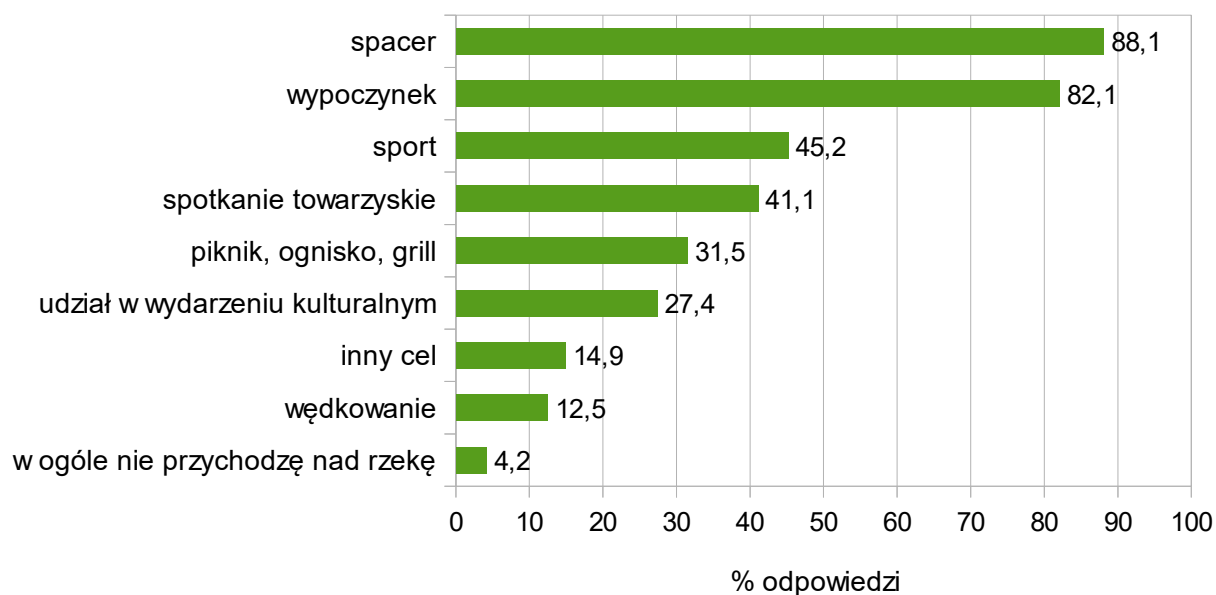
Rzeka Soła kojarzy się ankietowanym osobom najbardziej z relaksem – ok. 90%, pięknem – ponad 87% i szacunkiem wobec przyrody – ponad 82% (ryc. 18). W porównaniu do ankiety ex ante o kilka % wzrosło kojarzenie rzeki z pięknem i szacunkiem do przyrody. O kilka procent spadło natomiast łączenie rzeki z niebezpieczeństwem (z 58,8% do 52,4%), postrzeganie Soły jako miejsca bezpiecznego pozostało na mniej więcej tym samym poziomie w obu ankietach.

Znacznie mniej osób zaznaczyło opcję „brud” w ankiecie ex post (25,6%) niż w ankiecie ex ante (47,6%) - spadek o ok. 20%. Podobnie spadek o ok. 10% kojarzenia rzeki z brzydkim zapachem stwierdzono w ankiecie ex post (13,7%) w porównaniu do ankiety ex ante (24,1%). Problem komunikacyjny i transportowy zaznaczył zbliżony procent respondentów w obu ankietach (ok. 22%). O kilka procent mniej ankietowanych odpowiedziało, że rzeka jest im obojętna (8,3% w ankiecie ex ante i 5,4% w ankiecie ex post); pod tym względem obszar Natura 2000 Dolna Soła wypada najlepiej na tle innych obszarów (ryc. 2). Podsumowując, ogólny obiór rzeki Soły przez mieszkańców poprawił się w wyniku przeprowadzonych w projekcie działań edukacyjnych.

Ryc. 18. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Dolna Soła, %.

Zdecydowana większość mieszkańców (więcej niż 80%) przychodzi nad rzekę na spacer lub w celu wypoczynku (ryc. 19). Jest to wynik zbliżony do ankiety przeprowadzonej na początku projektu. Trochę mniej osób organizuje pikniki i spotkania towarzyskie (30-40%) w porównaniu do ankiety ex ante (ok. 50%). Zbliżona liczba osób w obu ankietach uprawia sport nad rzeką (ponad 40%). Prawie dwukrotnie więcej ankietowanych zadeklarowało udział w wydarzeniach kulturalnych nad Sołą (27,4%), niż było to w ankiecie ex ante (15,7%). Odwrotną sytuację obserwujemy w przypadku wyboru opcji „inny cel”, w ankiecie ex post wybrało ją ok. 15% ankietowanych, a w ankiecie ex ante ponad 35%. Blisko 5% respondentów nie chodzi nad rzekę, co jest wynikiem podobnym w obu ankietach.

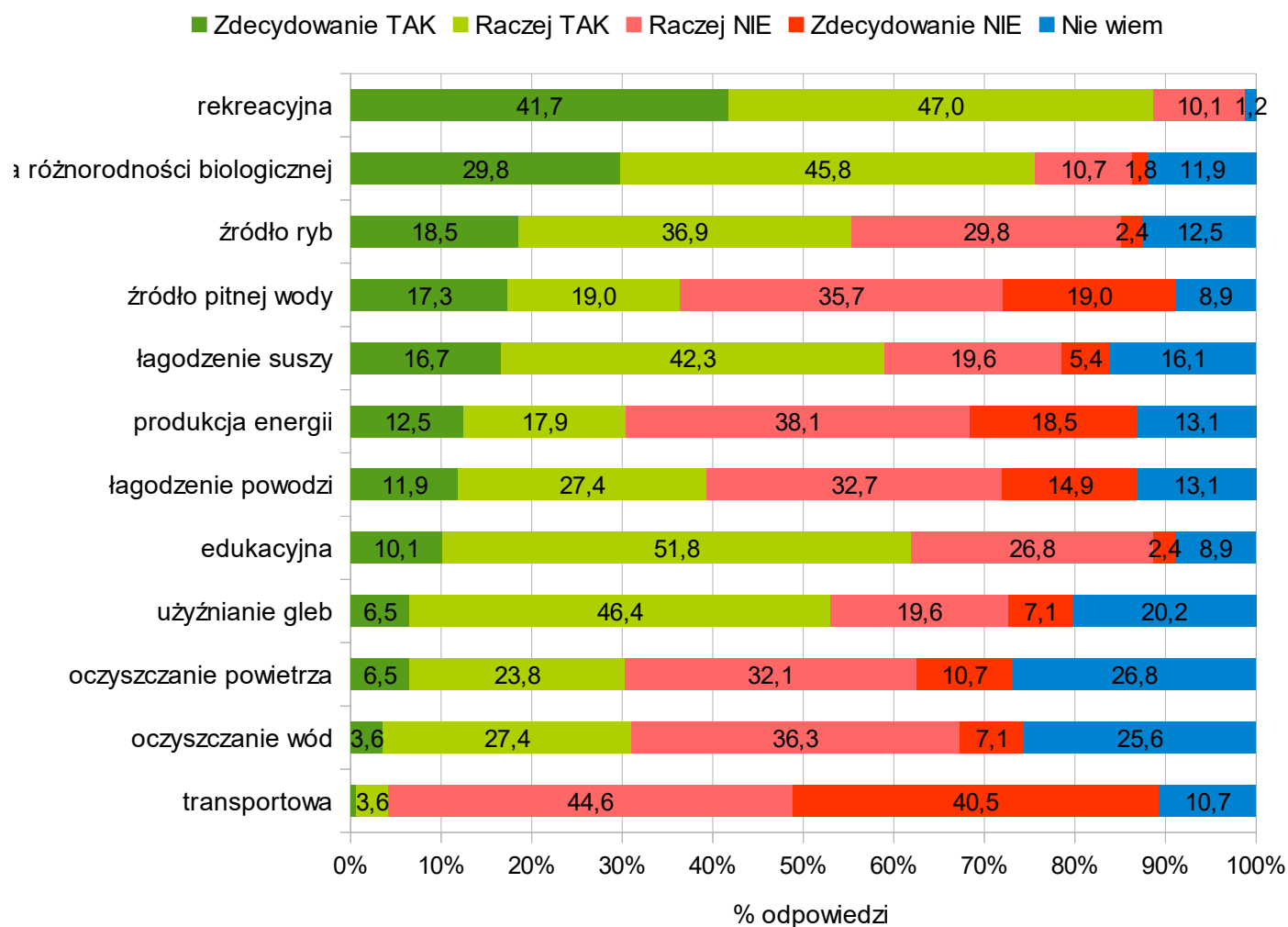

Ryc. 19. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Dolna Soła, %.

Wysoko oceniane przez mieszkańców obszaru Natura 2000 Dolna Soła, nawet w porównaniu do mieszkańców innych obszarów (ryc. 38-39) są funkcje: rekreacyjna (prawie 90% odpowiedzi „zdecydowanie tak” i „raczej tak”) i edukacyjna (ponad 60%). Są to wartości zbliżone do ankiety ex ante. W porównaniu do ankiety wykonanej na początku projektu o ok. 10% zmniejszyło się dostrzeżenie w rzece takich funkcji ekologicznych, jak łagodzenie suszy i powodzi (ryc. 20). Utrzymał się problem ze zrozumieniem takich funkcji ekosystemowych rzeki, jak rola w oczyszczaniu powietrza i wód, ponad 25% osób zaznaczyło opcję „nie wiem”. Polepszyło się natomiast rozumienie roli rzeki w ochronie bioróżnorodności: ponad 75% ankietowanych łącznie zaznaczyło opcję „zdecydowanie i raczej tak”, podczas gdy w ankiecie ex ante takich osób było mniej niż 70%; natomiast prawie o połowę spadła liczba osób zaznaczających przy tym pytaniu opcję „nie wiem” (spadek z 21% do ok. 12%).

W ankiecie ex post mniej osób łączyła rzekę ze źródłem ryb (55,4%), niż miało to miejsce w ankiecie ex ante (70,2%); jak również ze źródłem wody pitnej (36,3% w ankiecie ex post i 41,3% w ankiecie ex ante). Może to wynikać z nabycia wiedzy w czasie realizacji projektu na temat zagrożeń dla rzeki i żyjących w niej organizmów, jakim jest zanieczyszczenie jej wód wskutek działań ludzkich, których część osób sobie nie uświadamia. Przykładowo, większość osób nie łączy wyrzucania nad rzekę śmieci z ich wpływem na jakość wody, widząc w odpadach jedynie zaburzenie estetyki doliny rzecznej.

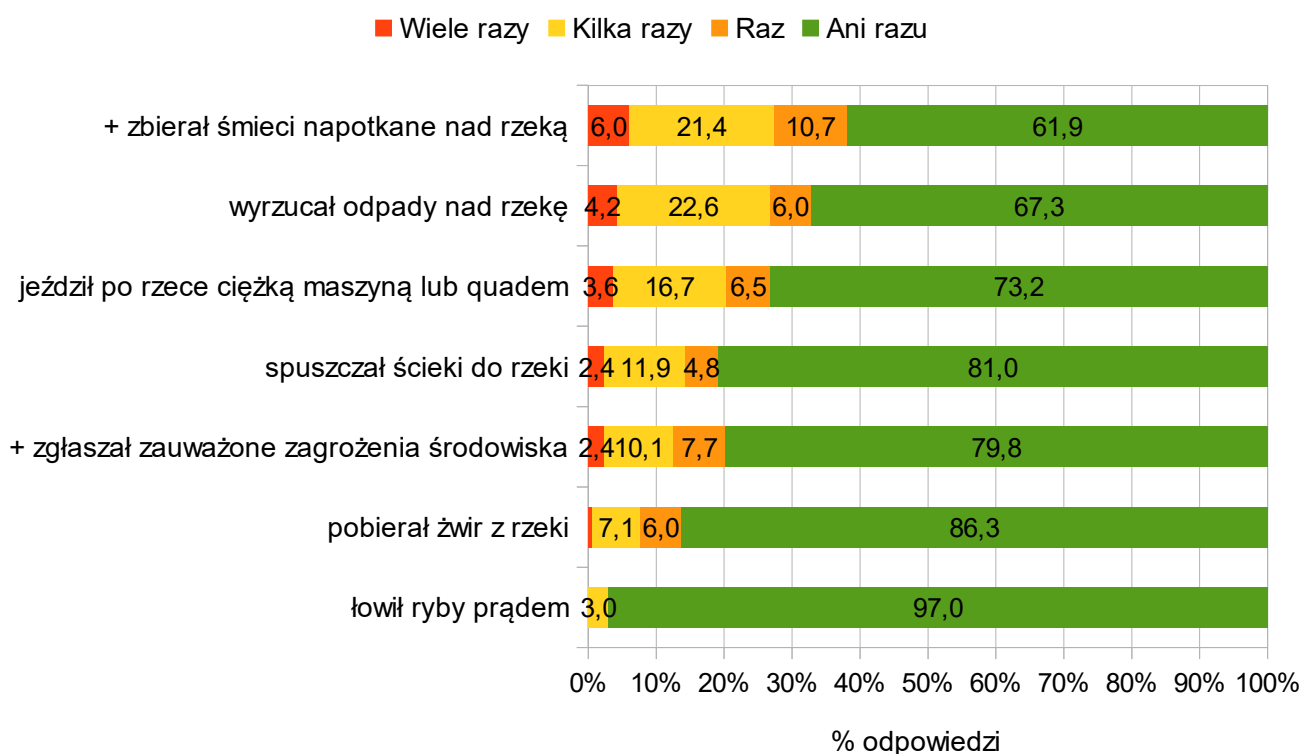
Na zbliżonym poziomie utrzymało się łączenie rzeki z jej funkcją użyźniania gleb (ponad 50% w obu ankietach). Mniej natomiast respondentów zgodziła się z funkcją rzeki jaką jest produkcja energii (ok. 30%) w porównaniu do ankiety ex ante (55%), pojmując zapewne jak szkodliwe dla rzek jest budowanie tam i wielkich hydroelektrowni. Podobnie spadło postrzeganie funkcji transportowej rzeki, z kilkunastu procent w ankiecie ex ante do kilku w ankiecie ex post.

Ryc. 20. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Dolna Soła, %.

Dla 94,6% respondentów znad Dolnej Soły znajome jest pojęcie obszarów chronionych Natura 2000 (ryc. 6). Jest to wynik najlepszy spośród wszystkich obszarów Natura 2000 objętych projektem i o ponad 40% lepszy w porównaniu do ankiety ex ante (51,3%). Mieszkańcy również cechują się najbardziej pozytywną postawą wobec sieci Natura 2000 – łącznie 86,1% osób uważa ją za zdecydowanie lub raczej potrzebną (ryc. 7), co jest wynikiem zbliżonym do ankiety ex ante.

Zbieranie śmieci napotkanych nad rzeką jest znacznie częściej obserwowane przez mieszkańców (prawie 40%) niż wyrzucanie odpadów (ponad 30%), co można zobaczyć na ryc. 21. Przy czym, pierwszy ze wskaźników zmalał o 15% w stosunku do wartości w ankiecie ex ante, zaś drugi utrzymał się na zbliżonym poziomie. Obserwowanie spuszczenia ścieków do rzeki zadeklarowało prawie 19,0% ankietowanych, podczas gdy w ankiecie ex ante procent ten był mniejszy (12,5%). Pozostałe działania zagrażające środowisku rzadko są notowane w tym obszarze, na dodatek w mniejszym stopniu niż było to wskazane w ankiecie ex ante: rozjeżdżanie koryta rzeki – 26,8% (33,1% w ankiecie ex ante), pobieranie żwiru z rzeki – 13,7% (18,7% w ankiecie ex ante) i łowienie ryb prądem – 3% (7,8% w ankiecie ex ante).

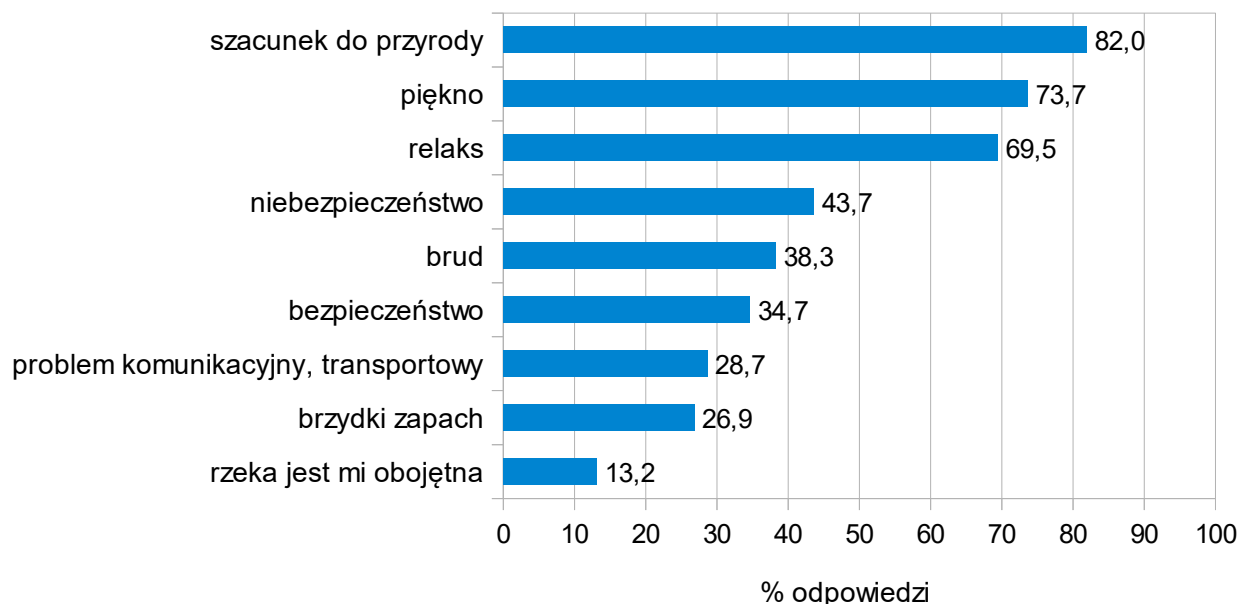
Ryc. 21. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Dolna Soła, %.

W porównaniu do innych obszarów Natura 2000 objętych działaniami projektu „Rzeki Karpackie – czysta Natura 2000”, najmniej osób bo 26,2%, wspiera pogląd regulowania rzek (ryc. 9), co jest wartością znacznie mniejszą w porównaniu do ankiety ex ante (44,4%). Równocześnie prawie 60% wspiera przyrodniczy pogląd na pozostawianie rzek ich naturalnemu biegowi. Również w tym wskaźniku nastąpiły zadowalające zmiany w porównaniu do ankiety ex ante, gdzie niepełne 40% było tego zdania. Procent osób niezdecydowanych okazał się być podobny w obu ankietach (ok. 15%). Najwyraźniej w efekcie działań edukacyjnych podjętych w ramach projektu „Rzeki Karpackie – czysta Natura 2000”, ok. 20% zwolenników regulowania rzek zrewidowała swoje poglądy.

3.4. Jasiołka

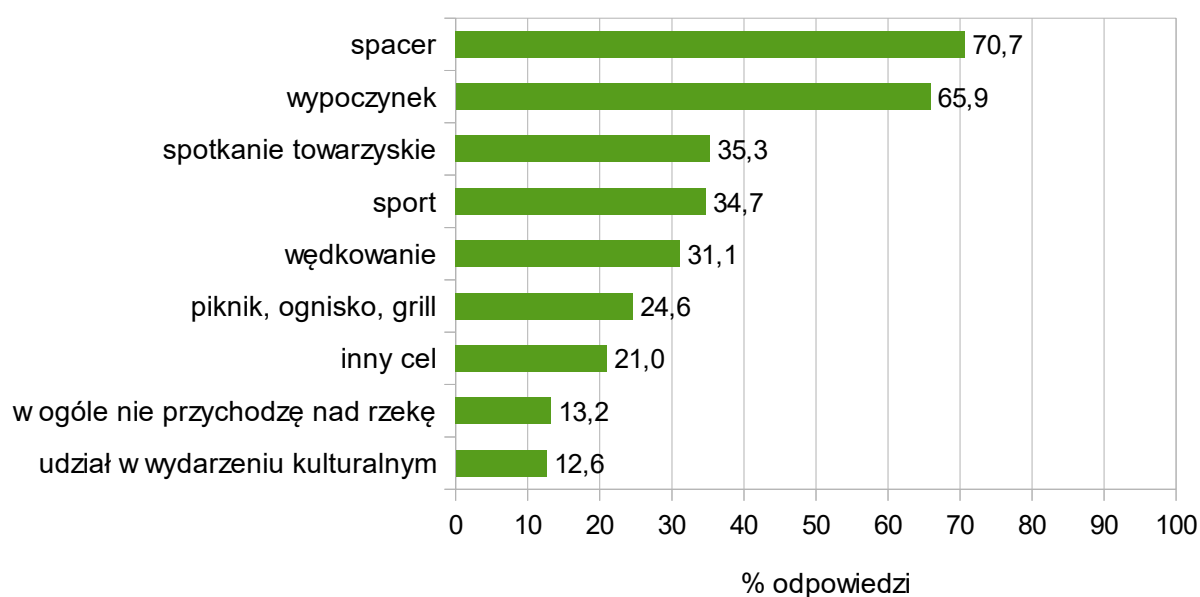
Jasiołka, jak i większość analizowanych obszarów Natura 2000 (ryc. 2), kojarzy się mieszkańcom najbardziej z szacunkiem wobec przyrody, pięknem i relaksem (ryc. 22), nie inaczej było w ankiecie ex ante. Spośród negatywnych skojarzeń dominują te same odpowiedzi co w ankiecie wykonanej

na początku projektu, ale w znacznie mniejszym stopniu. Niebezpieczeństwo wskazało 43,7% ankietowanych (w ankiecie ex ante 54,8%), brud zaznaczyło 38,3% osób (w ankiecie ex ante 62,1%), a brzydki zapach zakresliło jedynie 26,9% respondentów (w ankiecie ex ante 43,3%). Jak widać różnice wahają się w przedziale ok. 11-24%. Zbliżona liczba mieszkańców czuje się bezpiecznie nad rzeką Jasiołką (ankieta ex ante 36,8%, ex post 34,7%) oraz dostrzega problem komunikacyjny i transportowy (ankieta ex ante 33,1%, ex post 28,7%). Co najważniejsze spadła liczba osób obojętnych względem rzeki z 21,8% w ankiecie ex ante do 13,2% w ankiecie ex post.

Ryc. 22. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Jasiołka, %.

Podobnie do ankiety ex ante mieszkańcy okolicy przychodzą nad rzekę najczęściej w celu spaceru i wypoczynku - ok. 70% (ryc. 23). Pozostałe aktywności są rzadziej wskazywane przez respondentów ankiety ex post i w porównaniu do ankiety ex ante ankietowani zaznaczali je w mniejszym lub równym procencie. Prawie dwukrotnie więcej osób w ogóle nie przychodzi nad rzekę (13,2%) w porównaniu do ankiety robionej na początku projektu (7,1%).

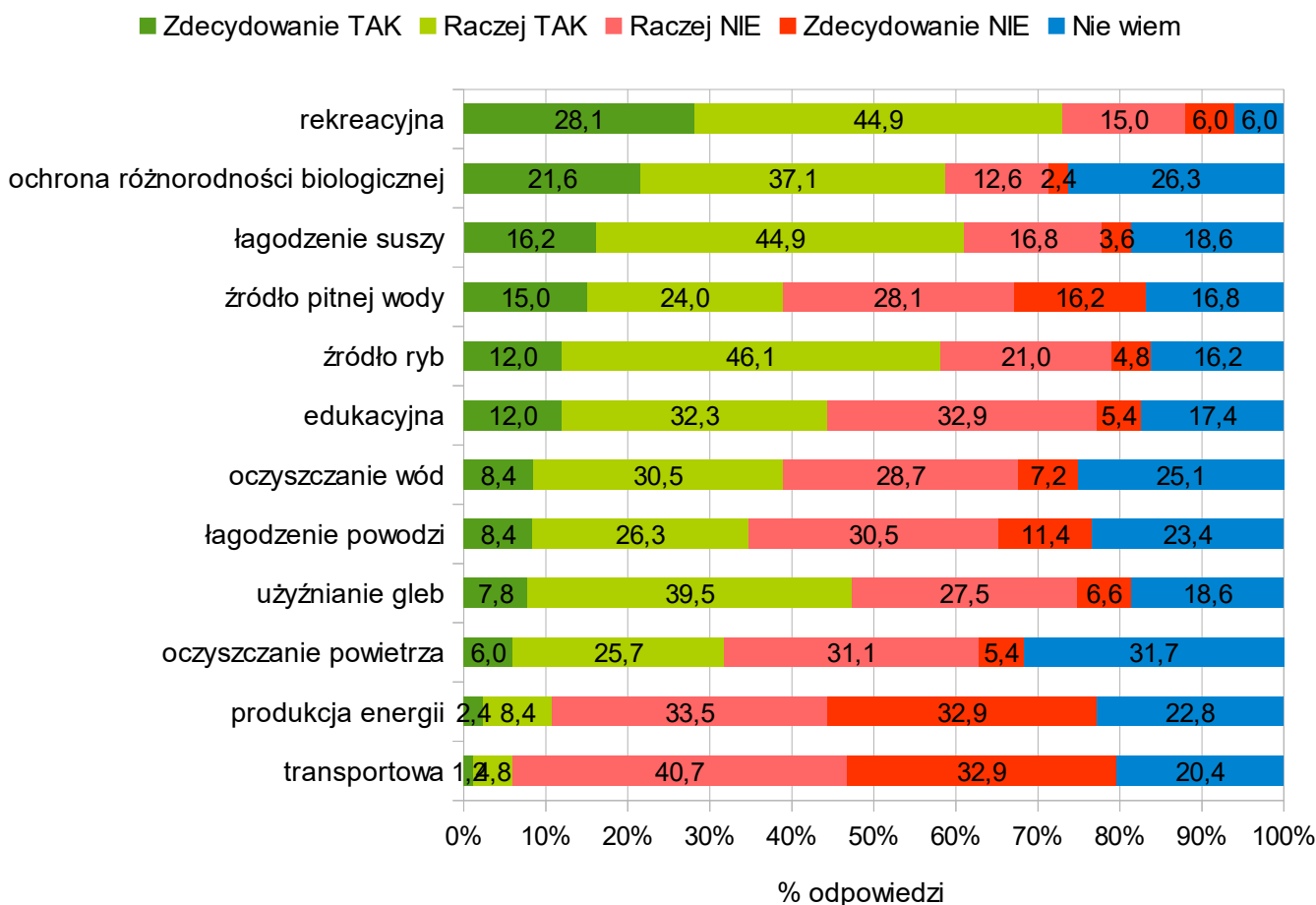

Ryc. 23. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Jasiołka, %.

Mieszkańcy znad Jasiołki w największym stopniu dostrzegają taką funkcję ekosystemową rzeki jak rekreacja 73,0% (w ankiecie ex ante ok. 67,3%). W drugiej kolejności jest to ochrona różnorodności biologicznej 58,7% i łagodzenie suszy 61,1% (funkcje te miały prawie identyczny wskaźnik w ankiecie ex ante).

Natomiast mniej osób w ankiecie ex post powiązało źródło ryb z funkcją ekosystemową rzeki (58,1%) w porównaniu do ankiety sporządzonej na początku projektu (76,0%). Pozostałe funkcje rzeki jak: użyźnianie gleb, źródło wody pitnej, oczyszczanie powietrza i edukacja zaznaczyło ok. 10-20% mniej ankietowanych niż w ankiecie ex ante. Natomiast kojarzenie rzeki z łagodzeniem powodzi, a także oczyszczaniem wód pozostało na tym samym poziomie w obu ankietach.

Trzeba zaznaczyć, że w ankiecie ex post zdecydowanie mniej osób łączyło rzekę z funkcją produkcji energii (10,8%) i rolą transportową (6,0%), podczas gdy w ankiecie ex ante wartości te były na wysokości 20,3% i 16,4% odpowiednio. Najwyraźniej więcej osób zdało sobie sprawę, że przegradzanie rzek tamami w celu budowy hydroelektrowni i przekształcanie koryta do transportu śródlądowego nie jest najlepszym pomysłem.

Ryc. 24. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Jasiołka, %.

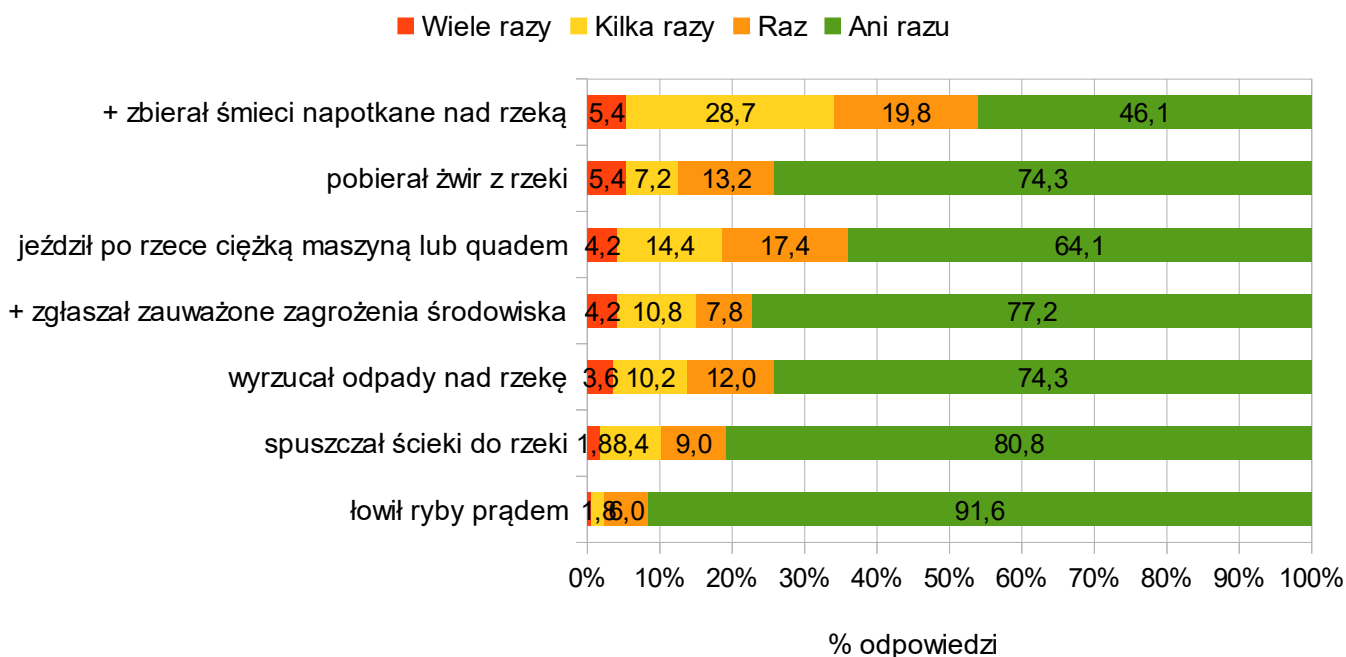
W porównaniu do ankiety wykonanej na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” prawie o 20% wzrosła wiedza na temat programu Natura 2000. Prawie 70% ankietowanych o nim słyszała, podczas gdy w ankiecie ex ante jedynie ok. 50% osób przyznała się do tej wiedzy. Jednak na tle innych obszarów Natura 2000 Jasiołka pozostaje na ostatnim miejscu (ryc. 6). Aczkolwiek, w porównaniu do ankiety ex ante Jasiołka (razem z Dolną Sołą) góruje nad innymi obszarami Natura 2000 pod względem akceptacji dla tego programu. Prawie 83% ankietowanych stwierdziła, że program Natura 2000 jest „potrzebny” lub „raczej potrzebny” (ryc. 7), w zbliżonym procencie jak w ankiecie ex ante.

Działania zagrażające środowisku są rzadko obserwowane przez mieszkańców znad Jasiołki (ryc. 25). Najczęściej zauważanym zjawiskiem jest rozjeżdżanie rzeki ciężką maszyną lub

quadem ok. 36% (w ankiecie ex ante prawie 40%). Dalej w kolejności plasuje się pobieranie żwiru 25,7% (w ankiecie ex ante 25,0%), wyrzucanie odpadów nad rzekę 25,8% (w ankiecie ex ante 32,2%) i spuszczenie do niej ścieków 19,2% (w ankiecie ex ante 17,9%). W ankiecie ex post zagrożenia te były wskazywane rzadziej lub w tym samym procencie co w ankiecie ex ante.

Niestety Jasiołka dominuje nad innymi obszarami Natura 2000 ujętymi w projekcie „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” pod względem połowu ryb przy użyciu prądu (ryc. 52) – 8,4% ankietowanych wskazało obserwację tego procederu (jest to wartość nieznacznie mniejsza niż w ankiecie ex ante 10,9%). Aczkolwiek jest obszarem na terenie którego najrzadziej mieszkańcy obserwują spuszczenie ścieków i wyrzucanie odpadów (ryc. 50 i 51).

Natomiast znacznie zwiększył się odsetek osób, które obserwowały zbieranie śmieci nad wodami Jasiołki z ok. 37% w ankiecie ex ante do ok. 54% w ankiecie ex post (przy zbliżonej częstotliwości wyrzucania śmieci w obu ankietach). Wzrosła też liczba osób zgłaszających zaobserwowane zagrożenia z 14,2% w ankiecie ex ante do 22,8% w ankiecie ex post.

Ryc. 25. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Jasiołka, %

Obszar Natura 2000 Jasiołka bardzo dobrze wypada na tle innych obszarów „naturowych” pod względem poglądów na temat regulacji i betonowania rzek. Jedynie 34,1% respondentów zgadza się ze zdaniem, że rzeki powinny być w całości uregulowane, a 44,3% osób jest przeciwnego zdania (ryc. 9). W ankiecie wykonanej na początku realizacji projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” proporcje te były prawie dokładnie odwrotne. Aczkolwiek nie zmniejszyła się liczba osób nie mających swojego zdania względem tego problemu, w obu ankietach było takich osób ok. 20%.

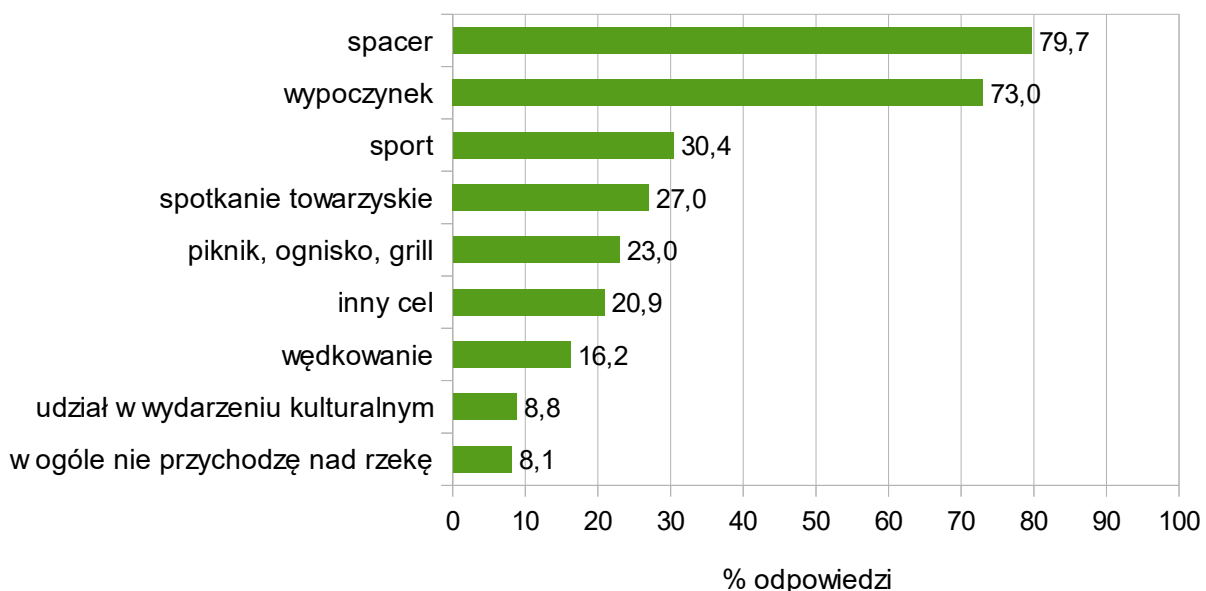
3.5. Łososina

Rzeka Łososina kojarzy się ankietowanym osobom w najwyższym stopniu z szacunkiem wobec przyrody, pięknem i relaksem, dane skojarzenia zaznaczyło około 80% respondentów (ryc. 26), czyli więcej prawie o 10% niż w ankiecie ex ante. Wśród negatywnych skojarzeń często wskazywane było niebezpieczeństwo (51,4%) i brud (43,9%), skojarzenia dominujące też w ankiecie ex ante. Najmniej rzeka Łososina kojarzy się respondentom z brzydkim zapachem (ok. 30%) i problemem komunikacyjnym i transportowym (ok. 20%) i w mniejszym stopniu niż w ankiecie ex ante (o kilka i kilkanaście %). Zdecydowanej poprawie uległo spojrzenie mieszkańców na rzekę pod kątem pytania „rzeka jest mi obojętna”. Niepełne 10% respondentów ankiety ex post zaznaczyło tą odpowiedź, znacznie mniej w porównaniu do odpowiedzi w ankiecie wykonanej na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura” (25,1%).

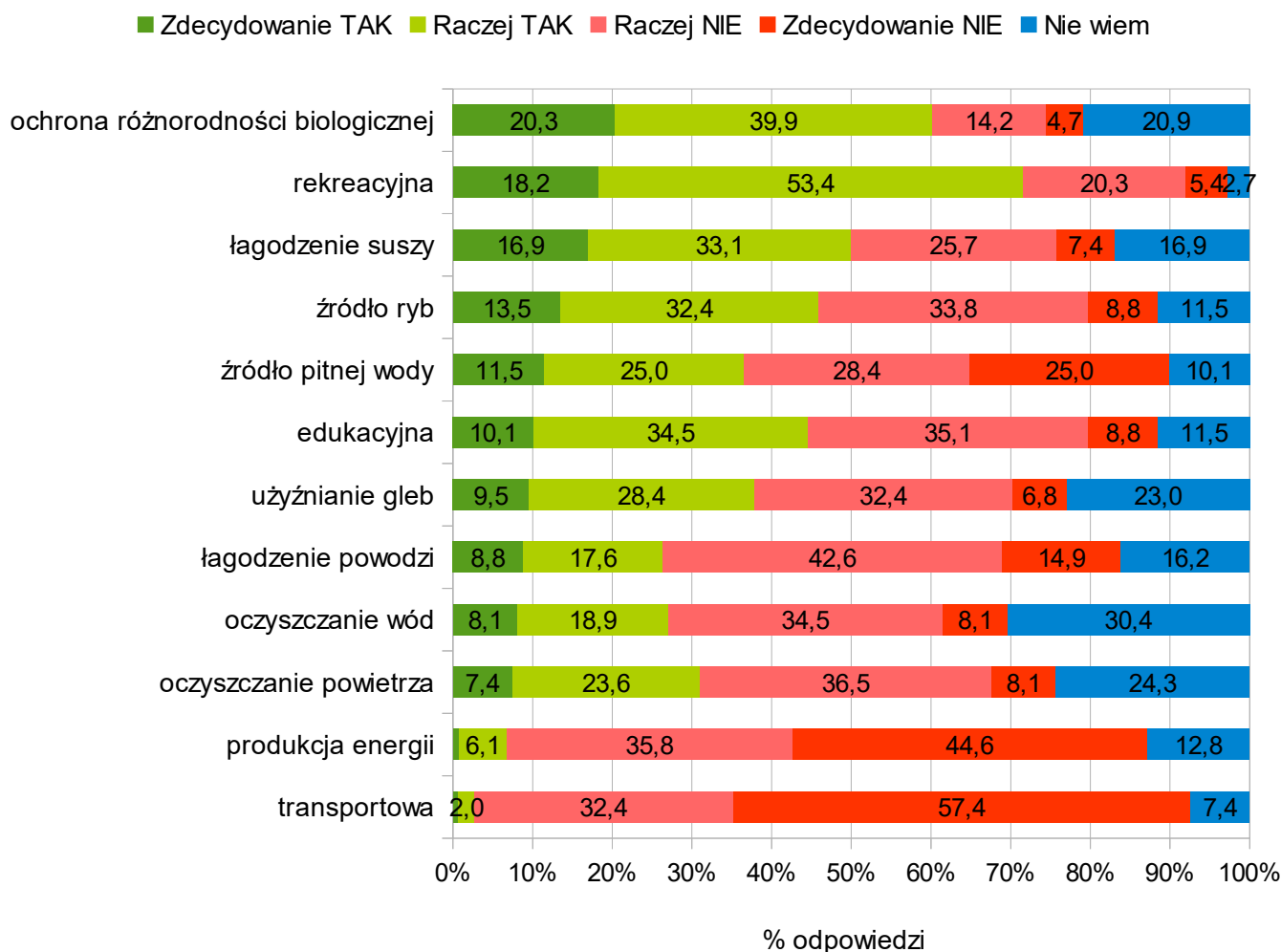
Ryc. 26. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Łososina, %.

Częstotliwość celów, dla których odwiedzana jest dolina rzeki Łososiny, jest podobna do średniej dla wszystkich obszarów Natura 2000 wybranych do projektu (ryc. 4 i 27). Prawie w 80% przypadkach celem tym jest spacer (o 15% więcej niż w ankiecie ex ante) i w ponad 70% wypoczynek (wartość podobna jak w ankiecie ex ante). Pozostałe aktywności mieszczą się w przedziale ok. 10-30% i są w różnym stopniu niższe niż w ankiecie ex ante. W porównaniu do innych obszarów Natura 2000 wybranych do projektu „Rzeki karpackie – czysta natura 2000” najrzadziej mieszkańcy Łososiny chodzą nad rzekę, aby powędkować lub wziąć udział w wydarzeniu kulturalnym (ryc. 4). Zbliżona liczba osób jak w ankiecie ex ante (10,1%) w ogóle nie chodzi nad rzekę (8,1% w ankiecie ex post).

Ryc. 27. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Łososina, %

Więcej niż 70% mieszkańców znad Łososiny ceni rekreacyjną funkcję rzeki i ponad 60% jej rolę w ochronie różnorodności biologicznej (ryc. 28). Są to wartości zdecydowanie wyższe niż w ankiecie ex ante (ponad 56% i ok. 45% odpowiednio). Pozostałe funkcje ekologiczne również znajdują uznanie, jednak w mniejszym stopniu, i w zbliżonym lub mniejszym procencie jak w ankiecie ex ante. Takie funkcje ekosystemowe rzeki jak oczyszczanie wód i powietrza nadal w znacznym stopniu są niezrozumiałe dla ankietowanych (20-30% w obu ankietach). Miłym zaskoczeniem jest skrajnie niskie poparcie dla takich funkcji rzek, jak produkcja energii (ok. 7%) i transport (ok. 3%), w ankiecie ex ante było to ok. 23% i ponad 21% odpowiednio. Wykorzystywanie rzek do produkcji energii w wielkich hydroelektrowniach lub regulacje na cele żeglugi śródlądowej są katastrofalne dla rzek.

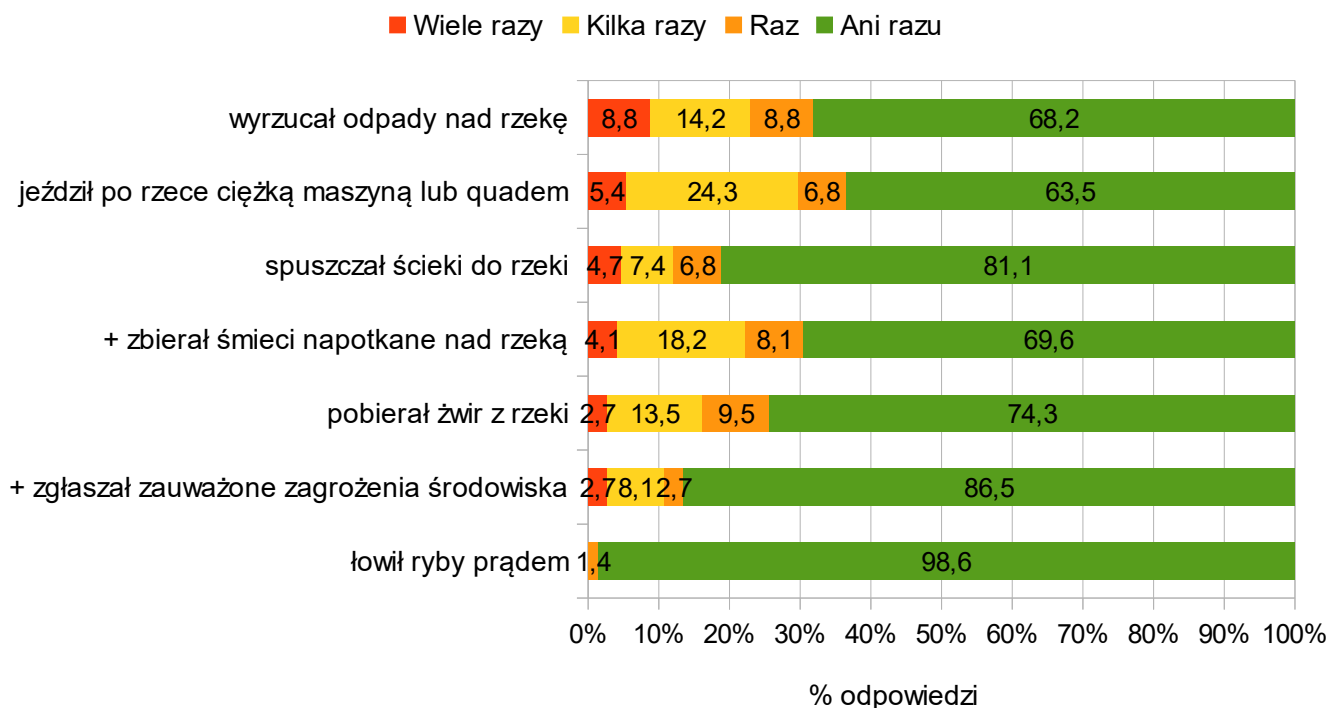
Ryc. 28. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Łososina, %.

Na obszarze Łososina aż 90,5% mieszkańców słyszało o programie Natura 2000 (ryc. 6), jest to wysoki poziom wśród innych obszarów „naturowych” i prawie o 50% wyższy niż w ankiecie zrobionej na początku projektu. Wśród tych mieszkańców jednak nadal dużo, w porównaniu do innych obszarów Natura 2000, uważa go za „zbędny” lub „raczej zbędny” ok. 20% (ryc. 7), jest to wynik podobny w obu ankietach.

Struktura odpowiedzi na pytanie 6 mieszkańców znad Łososiny (ryc. 29) pokazuje, że najczęściej obserwowanym zjawiskiem nad rzeką jest rozjeżdżanie koryta ciężką maszyną lub quadem ok. 37% (choć rzadziej niż w ankiecie ex ante – ok. 58%). Na drugim miejscu jest wyrzucanie śmieci (ok. 32%), wartość mniejsza niż w ankiecie ex ante (ok. 48%). Mniejszym problemem dla rzeki Łososiny jest pobieranie żwiru – ok. 26% (wskaźnik niższy niż w ankiecie ex ante ok. 42%). Spuszczanie ścieków było obserwowane przez ok. 19% ankietowanych i również ten wskaźnik zmalał w stosunku do ankiety ex ante (ok. 43%).

Najmniejszym problemem jest poławianie ryb prądem, jedynie 1,4% respondentów widziało pojedyncze przypadki tego procederu, podczas gdy w ankiecie ex ante 17,2% osób miało do czynienia z obserwacją takiej sytuacji raz, kilka lub wiele razy. W porównaniu do innych analizowanych obszarów (ryc. 52) pod względem problemu połowu ryb prądem Łososina wypada najlepiej.

Okolo 30% osób obserwowało zbieranie śmieci nad rzeką Łososiną, w ankiecie ex ante wskaźnik ten sięgał prawie 50%, ale też procent przypadków wyrzucania śmieci był znacznie wyższy. Prawie 14% ankietowanych spotkało się z przypadkiem zgłaszania zagrożeń dla rzeki, w ankiecie ex ante było takich przypadków ok. 22%, choć i w tym wypadku samych zagrożeń obserwowano znacznie więcej.

Ryc. 29. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Łososina, %.

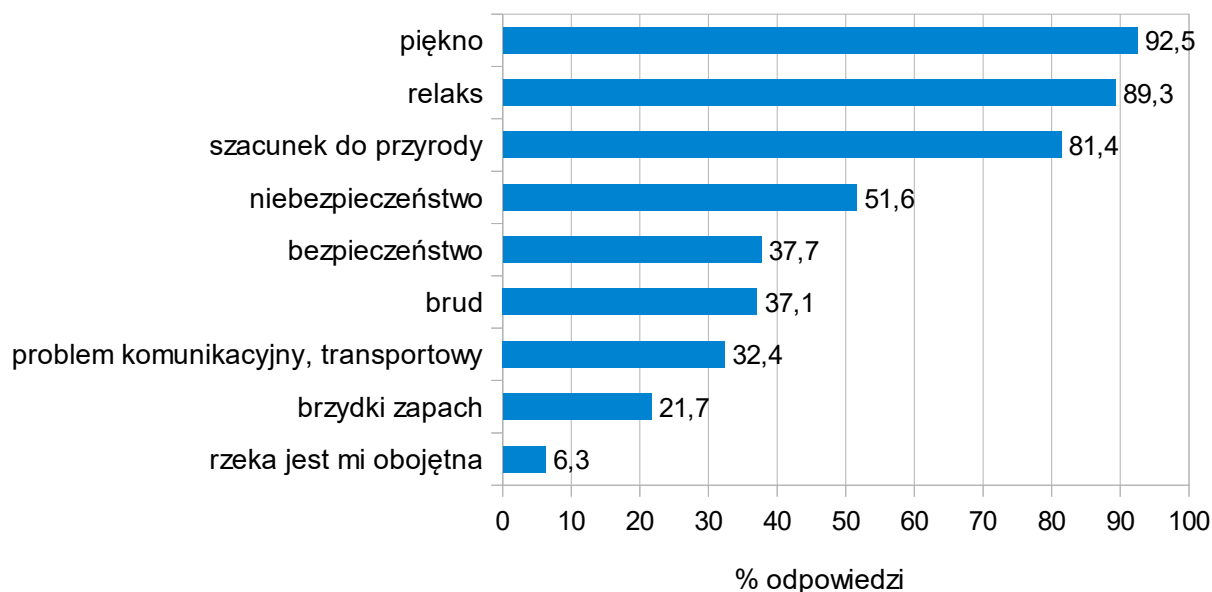
W ankiecie wykonanej na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” podział między osobami, które są po stronie sztucznego uregulowania rzeki a tymi, które mają „naturowy” pogląd w tej kwestii był 50/50: po okolo 38%. Podobny układ „sił” utrzymał się w ankiecie ex post przy czym jego wartość wzrosła do ok. 43% (ryc. 9). Zmniejszyła się natomiast liczba osób niezdecydowanych w tej kwestii z 23,1% w ankiecie ex ante do 14,2% w ankiecie ex post.

3.6. Rzeka San

Wśród mieszkańców obszaru Natura 2000 Rzeka San ma on najczęściej pozytywne skojarzenia, takie jak piękno i relaks (ryc. 30): uzyskały one po okolo 90%, tj. prawie o 15% więcej niż w ankiecie ex ante. Na kolejnym miejscu plasuje się szacunek wobec przyrody, ponad 80% odpowiedzi (więcej niż w ankiecie ex ante – ok. 74%). Mieszkańcy Sanu w mniejszym stopniu kojarzą rzekę z niebezpieczeństwem w ankiecie ex post (ok. 52%), niż miało to miejsce w ankiecie ex ante (ok. 62%). Równocześnie ankietowani częściej czuli się nad rzeką bezpiecznie (ok. 37,7%), niż miało to miejsce na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” (30,1%).

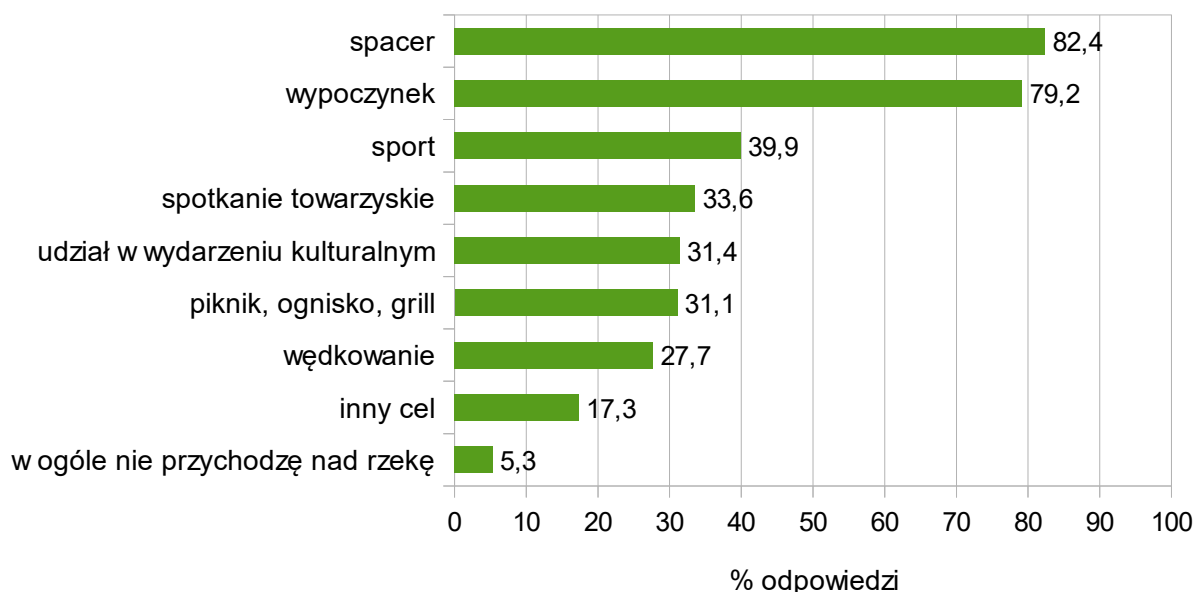
Inne negatywne skojarzenia to brud (37,1%), problem komunikacyjny i transportowy (32,4%) oraz brzydki zapach (21,7%). Aczkolwiek w przypadku brudu i brzydkiego zapachu, odpowiedzi te były zaznaczane znacznie częściej w ankiecie ex ante (67,5% i 50,1% odpowiednio). Istotnie zmalała również obojętność respondentów względem rzeki, jedynie 6,3% osób zaznaczyło tą odpowiedź, podczas gdy w ankiecie ex ante takich odpowiedzi było 21,5%. Tym samym na tle

innych obszarów Natura 2000 Rzeka San plasuje się na jednym z najniższych wskaźników obojętności mieszkańców względem rzeki i równocześnie na jednym z najwyższych miejsc pod względem dostrzegania w rzece piękna i kojarzenia jej z relaksem (ryc. 2).

Ryc. 30. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Rzeka San, %.

Dla blisko 80% społeczności znad Sanu rzeka jest najczęściej miejscem spaceru i wypoczynku (w ankiecie ex ante dla około 74% osób w obu przypadkach). Pozostałe aktywności są rzadziej podejmowane przez ankietowanych nad rzeką San (ryc. 31), a w porównaniu do ankiety ex ante w stopniu równym lub mniejszym. Najwięcej, spośród obszarów uczestniczących w projekcie „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” (ryc. 4), jest tu osób biorących udział w wydarzeniach kulturalnych nad rzeką (31,4%), podobna sytuacja miała miejsce też w ankiecie ex ante. Obszar ten cechuje się również jednym z najniższych udziałów osób, które w ogóle nie chodzą nad rzekę – tylko 5,3%.

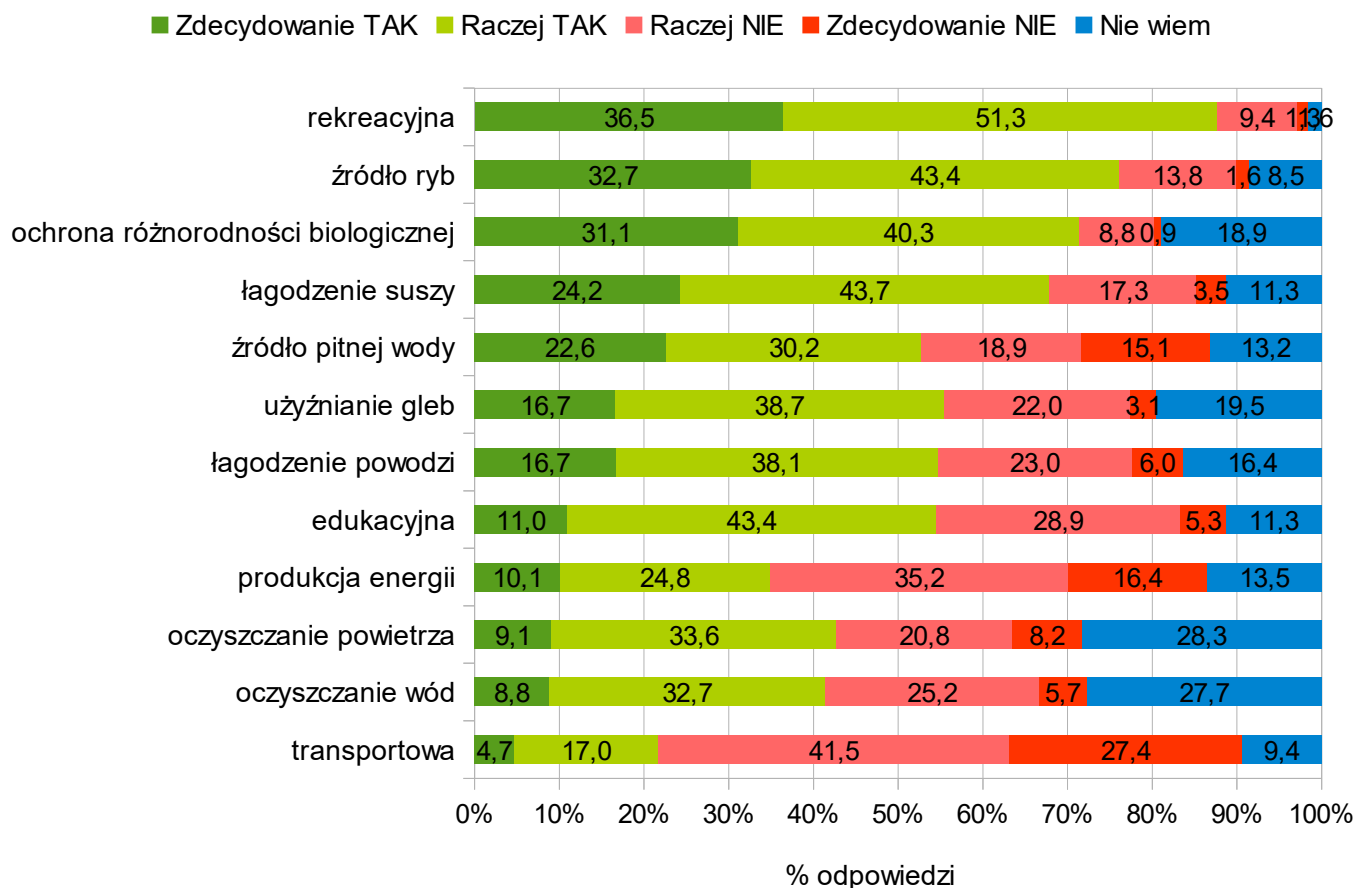

Ryc. 31. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Rzeka San, %.

Najlepiej dostrzegane przez mieszkańców są cztery funkcje ekosystemowe rzeki: funkcja rekreacyjna - prawie 90% odpowiedzi (znacznie więcej niż w ankiecie ex ante ok. 60%), źródło ryb - 76,1% (wartość zbliżona jak w ankiecie ex ante), ochrona bioróżnorodności - 71,4% (wartość wyższa niż w ankiecie ex ante ok. 44%) oraz łagodzenie suszy – 67,9% (również wartość wyższa od tej w ankiecie ex ante ok. 56%).

Pozostałe funkcje ekologiczne mieszczą się w przedziale 50-60% odpowiedzi, są to: użyznianie gleb, łagodzenie powodzi, źródło wody pitnej i edukacja. Przy czym dwie ostatnie funkcje uzyskały w ankiecie ex post wyższy wskaźnik, w ankiecie ex ante plasował się on na poziomie ok. 40%. Natomiast dostrzeganie przez mieszkańców roli rzeki w łagodzeniu powodzi zwiększyło się znacznie, z 35,4% w ankiecie ex ante do 54,8% w ankiecie ex post. Na tle innych obszarów Natura 2000 uwzględnionych w projekcie rzeka San wypada najlepiej pod względem rozumienia funkcji ekosystemowych rzeki jako źródła wody pitnej i w łagodzeniu powodzi (ryc. 42 i 44).

Wzrosło również zrozumienie dla takich funkcji ekosystemowych rzeki jak oczyszczanie wód i powietrza, z ok. 32% w ankiecie ex ante do ok. 42% w ankiecie ex post, równocześnie zmalała częściowo liczba osób nie mających swojego zdania w tym temacie. Zmniejszyła się liczba respondentów kojarząca rzeki ze źródłem energii i drogą transportu towarów. W ankiecie ex ante ok. 44% osób wskazała na rolę rzeki w produkcji energii, w ankiecie ex post takich osób było już tylko ok. 35%. W przypadku roli transportowej rzeki, w ankiecie ex ante ok. 35% zaznaczyło tę odpowiedź, natomiast w ankiecie ex post tylko 22%. Mimo tych zmian, rzeka San dominuje pod względem doceniania tych funkcji ekologicznych rzeki, na tle innych obszarów Natura 2000 (ryc. 40 i 41).

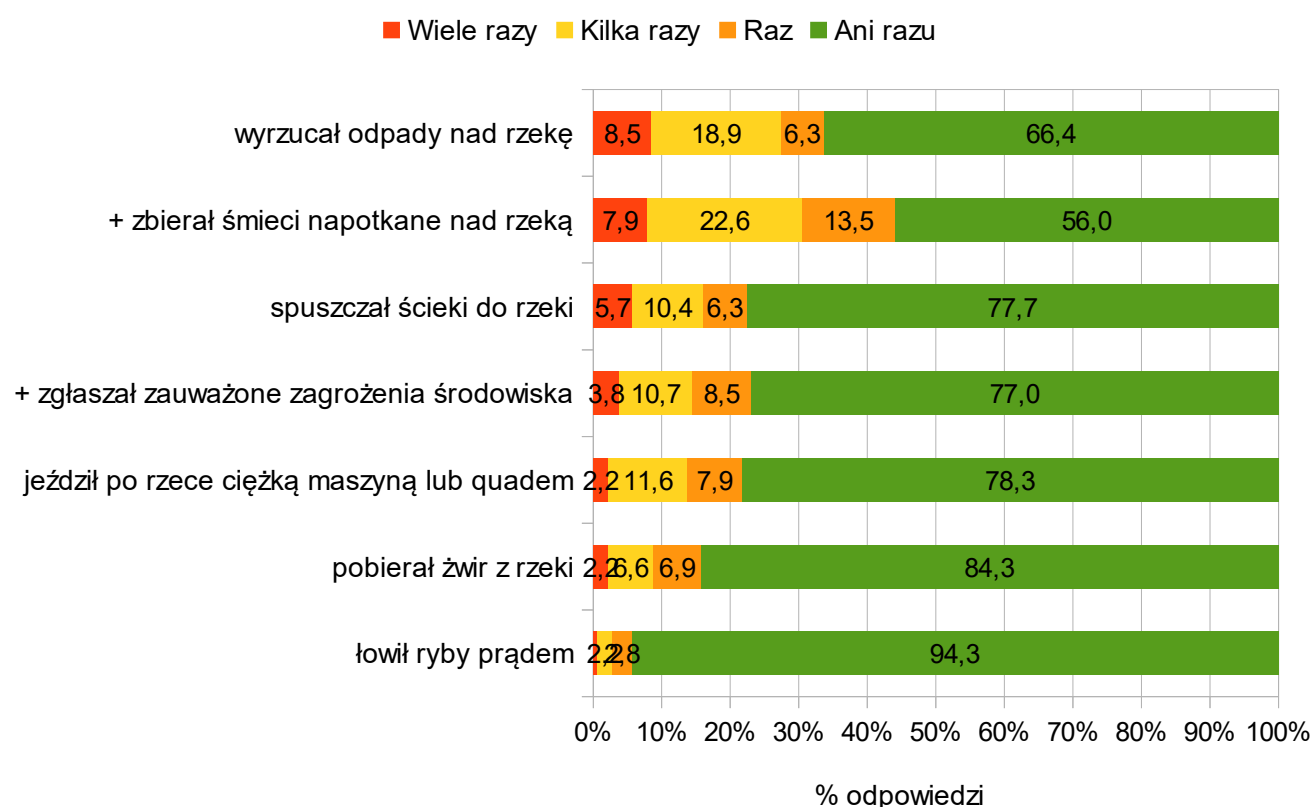

Ryc. 32. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Rzeka San, %.

Wśród mieszkańców obszaru Rzeka San wzrósł znacznie poziom wiedzy na temat programu Natura 2000 z ok. 41% do prawie 85% (ryc. 6). Mieszkańcy są również pozytywnie nastawieni do sieci Natura 2000 – ok. 75% osób łącznie uważa ją za zdecydowanie lub raczej potrzebną (ryc. 7), aczkolwiek procent odpowiedzi jest nieznacznie niższy w porównaniu do ankiety ex ante (ok. 83%).

Odpowiedzi mieszkańców „naturowego” obszaru Rzeki San na pytanie 6 (ryc. 33) pokazują, że najczęściej jest tu zauważane zbieranie odpadów nad rzeką (44%), jak również ich wyrzucanie (ok. 34%), choć wskaźnik zaśmiecania rzeki obniżył się w stosunku do ankiety ex ante, gdzie ponad 51% osób zauważało ten proceder. Również jeżdżenie po rzece ciężką maszyną lub quadem oraz spuszczenie ścieków do rzeki zmniejszyło się ze średnio 38% w ankiecie ex ante do ok. 22% w ankiecie ex post, dla obu zagrożeń. W porównaniu do innych obszarów Natura 2000 rozjeżdżanie rzeki w najmniejszym stopniu dotyka obszar Rzeki San (ryc. 54).

Na podobnym poziomie utrzymało się w obu ankietach zgłaszanie zagrożeń środowiska. Znacznie mniej osób zaznaczało w ankiecie ex post dostrzeganie procederu nielegalnego poboru żwiru z koryta Sanu (ok. 15%), podczas gdy w ankiecie ex ante aż ok. 45% ankietowanych zaznaczała tę odpowiedź. Na tle innych obszarów Natura 2000 San wykazuje jeden z niższych wskaźników istnienia problemu kradzieży żwiru (ryc. 53). Również mniej osób wskazywało łowienie ryb prądem w ankiecie ex post (tylko ok. 5%), niż miało to miejsce na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000” (ok. 22%).

Ryc. 33. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Rzeki San, %.

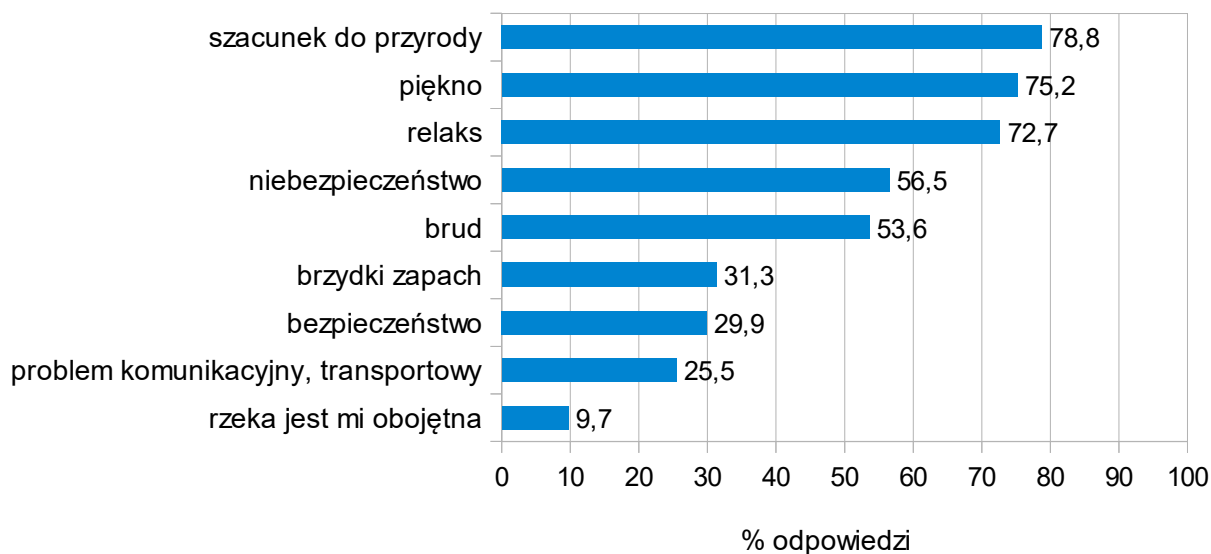
Niestety nie zmienił się procent osób wspierających politykę całkowitego uregulowania rzeki, w obu ankietach ponad 40% mieszkańców nad Sanu popiera całkowitą regulację rzek (ryc. 9). Pocięszającym jest natomiast fakt, że zmalała liczba osób niezdecydowanych w tym temacie z 30,2% w ankiecie ex ante do 19,8% w ankiecie ex post. Mieszkańcy którzy wyrobili sobie opinię na temat regulacji rzek, zasili grupę osób popierających rzeki naturalne, i tak z 28,7% w ankiecie ex ante wskaźnik ten wzrósł do 35,8% w ankiecie wykonanej pod koniec projektu.

3.7. Wisłoka z dopływami

Dla prawie 75% respondentów z obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami rzeka najczęściej ma pozytywne skojarzenia, takie jak szacunek wobec przyrody, piękno i relaks (ryc. 34). Te trzy skojarzenia dominowały również w ankiecie wykonanej na początku projektu „Rzeki karpackie – czysta Natura 2000”.

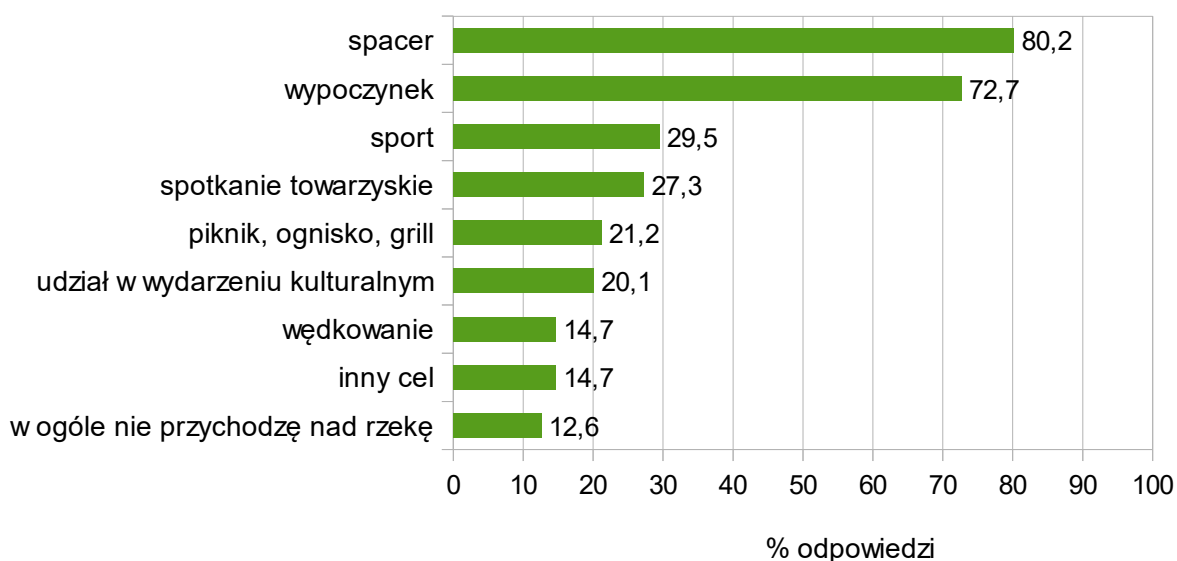
W dalszej kolejności w ankiecie ex ante wymieniane były negatywne skojarzenia, takie jak niebezpieczeństwo i brud (te odpowiedzi uzyskały po około 60%), co potwierdza się również w ankiecie ex post, jednak w mniejszym stopniu (ok. 55% odpowiedzi). Stopień kojarzenia rzeki w ankiecie ex ante z brzydkim zapachem (ok. 37%) i problemem komunikacyjnym (34%) również spadł w ankiecie ex post do ok. 31% i 26% odpowiednio.

Blisko 5% więcej respondentów ankiety ex post czuje się bezpiecznie nad rzeką niż miało to miejsce w ankiecie zrobionej na początku projektu. Najistotniejszą zmianą jest jednak to, że dla jedynie 9,7% respondentów rzeka jest obojętna, podczas gdy w ankiecie ex ante było takich osób 16,8%.

Ryc. 34. Odpowiedzi na pytanie 1 (Z czym kojarzy się Panu/i rzeka?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami, %.

Rzeka Wisłoka i jej dopływy są najczęściej wykorzystywane (ryc. 35), jako miejsce spaceru (80,2%) i wypoczynku (72,7%), są to wartości zbliżone do uzyskanych w ankiecie ex ante. Pozostałe aktywności są wskazywane ze zbliżoną lub mniejszą częstotliwością do tych z ankiety ex ante. Zwiększyła się natomiast liczba osób, które zadeklarowały, że w ogóle nie chodzą nad rzekę, z 7,4% w ankiecie ex ante do 12,6% w ankiecie ex post. Frekwencja wskazywania dla celów chodzenia nad rzekę nie odbiega mocno od średniej dla wszystkich obszarów Natura 2000 (ryc. 4).

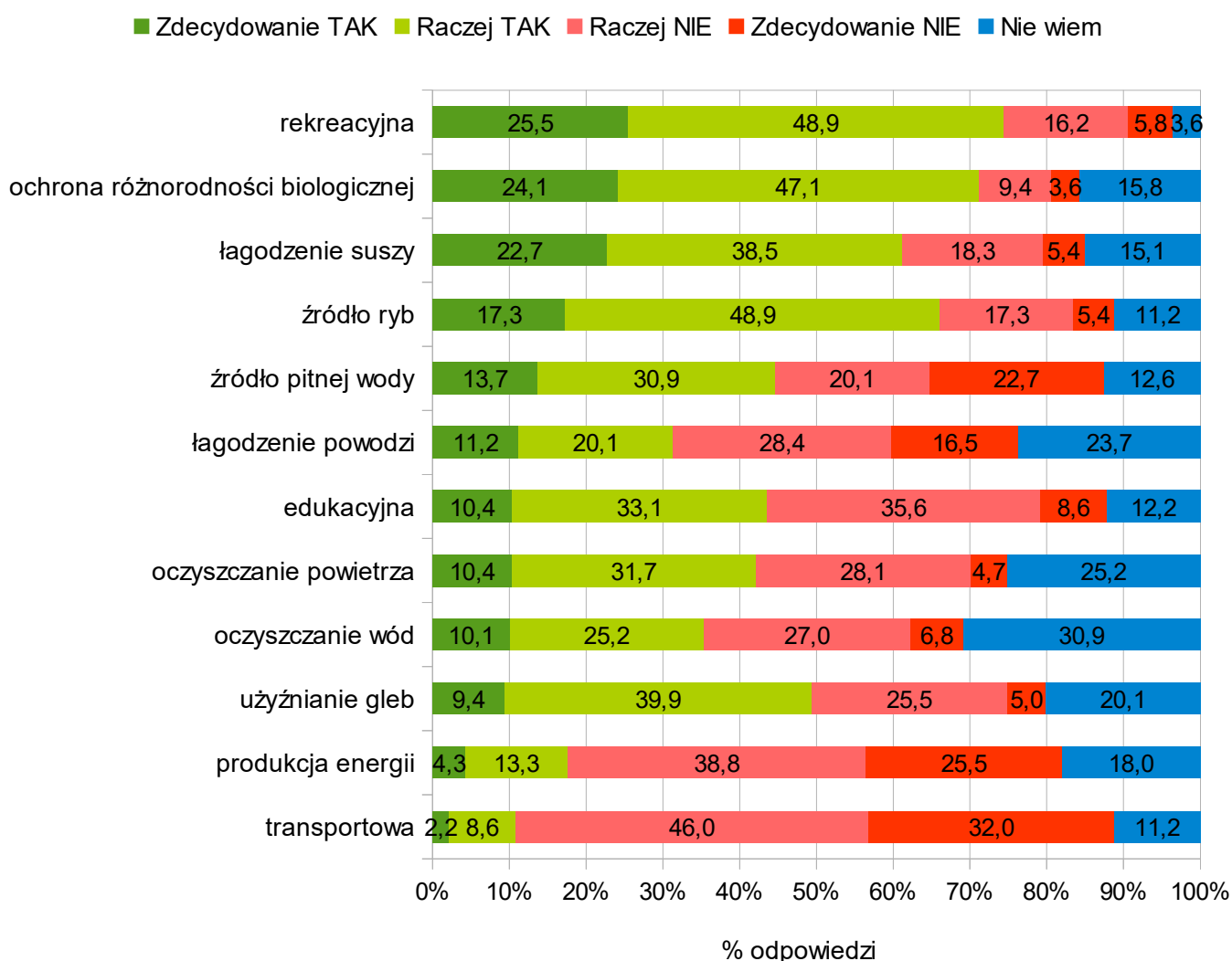

Ryc. 35. Odpowiedzi na pytanie 2 (W jakim celu przychodzi Pan/i nad rzekę?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami, %.

Najmocniej postrzegane przez mieszkańców tego obszaru są takie funkcje ekologiczne rzeki jak (ryc. 36): funkcja rekreacyjna (74,4%) i ochrona różnorodności biologicznej (71,2%), które w porównaniu do ankiety ex ante wzrosły średnio o 10%. Z funkcją ekosystemową rzeki jako źródła ryb zgodziło się w przybliżeniu tyle samo respondentów w obu ankietach (ok. 66%).

Wzrosła natomiast liczba osób kojarząca rzekę z funkcją łagodzenia suszy, z ok. 53% w ankiecie ex ante do ponad 61% w ankiecie ex post. Więcej osób w ankiecie ex post łączy rzekę z funkcją źródła wody pitnej (44,6%), w porównaniu do ankiety ex ante (36,2%). Dalsze funkcje ekosystemowe pozostały na zbliżonym poziomie w obu ankietach: łagodzenie powodzi (ok. 31%), edukacyjna (ok. 43%), użyźnianie gleb (ok. 50%), oczyszczanie powietrza (ok. 42%) i oczyszczanie wód (ok. 35%). Podobny procent respondentów również w obu ankietach nie rozumie dwóch ostatnich funkcji: oczyszczania wód i powietrza, wybierając przy tych odpowiedziach „nie wiem” w ok. 30% przypadków.

Nie zmieniło się podejście do roli rzeki w produkcji energii i roli transportowej rzeki, nadal większość osób uważa, że to zły pomysł budować tamy i hydroelektrownie oraz regulować rzekę pod kątem żeglugi śródlądowej. W obu ankietach za funkcją ekologiczną rzeki w produkcji energii opowiedziało się jedynie ok. 18% ankietowanych, a za rolą transportową ok. 11%.

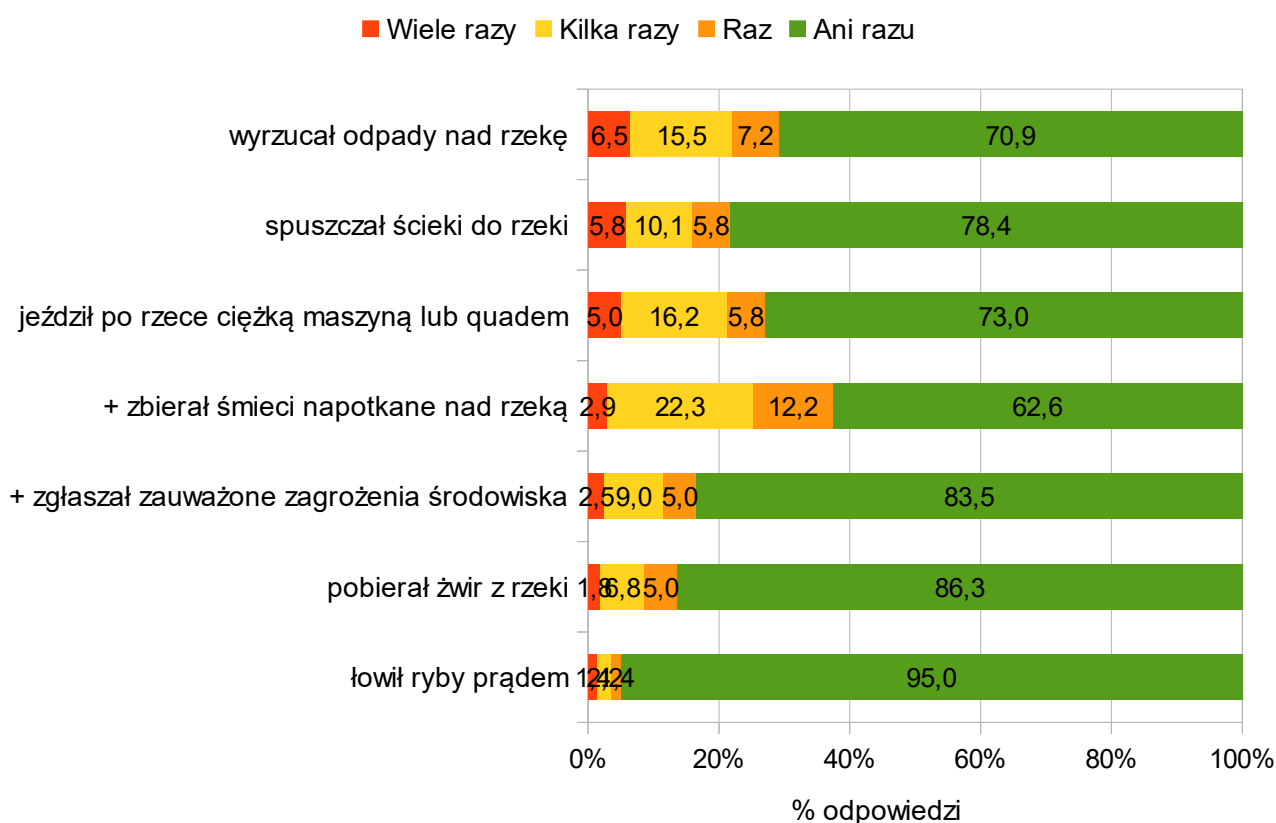
Ryc. 36. Odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni wymienione funkcje?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami, %.

Mieszkańcy obszaru Wisłoka z dopływami wyróżniają się zdecydowanie większym poziomem wiedzy o istnieniu sieci Natura 2000 w ankiecie ex post - 84,0% (ryc. 6), niż miało to miejsce w ankiecie ex ante - 58,5%. Pozytywnie nastawionych wobec programu Natura 2000 jest ok. 70% respondentów (ryc. 7), czyli ok. 10% mniej niż w ankiecie ex ante, co plasuje Wisłokę z

dopływami na jednym z najniższych poziomów akceptacji dla sieci Natura 2000 (obok Łososiny i Czarnej Orawy). Zbliżony w obu ankietach procent ok. 11% nie ma zdania na ten temat, co daje potencjał do zmiany poprzez dalsze działania edukacyjne i promocyjne.

Wyrzucanie i zbiórka odpadów wzdłuż Wisłoki i jej dopływów jest obserwowane odpowiednio przez 29,1% i 37,4% ankietowanych osób (ryc. 37). W porównaniu do ankiety ex ante zanieczyszczanie rzeki odpadami było obserwowane zdecydowanie częściej (45,6%), a zbieranie odpadów utrzymało się na podobnym poziomie (41,1%). Wśród innych problemów zauważonych przez mieszkańców w około 22% przypadków jest to spuszczenie ścieków do rzeki (mniej niż w ankiecie ex ante - 32%) i rozjeżdżanie koryta – 27% (mniej niż w ankiecie ex ante - ok. 35%).

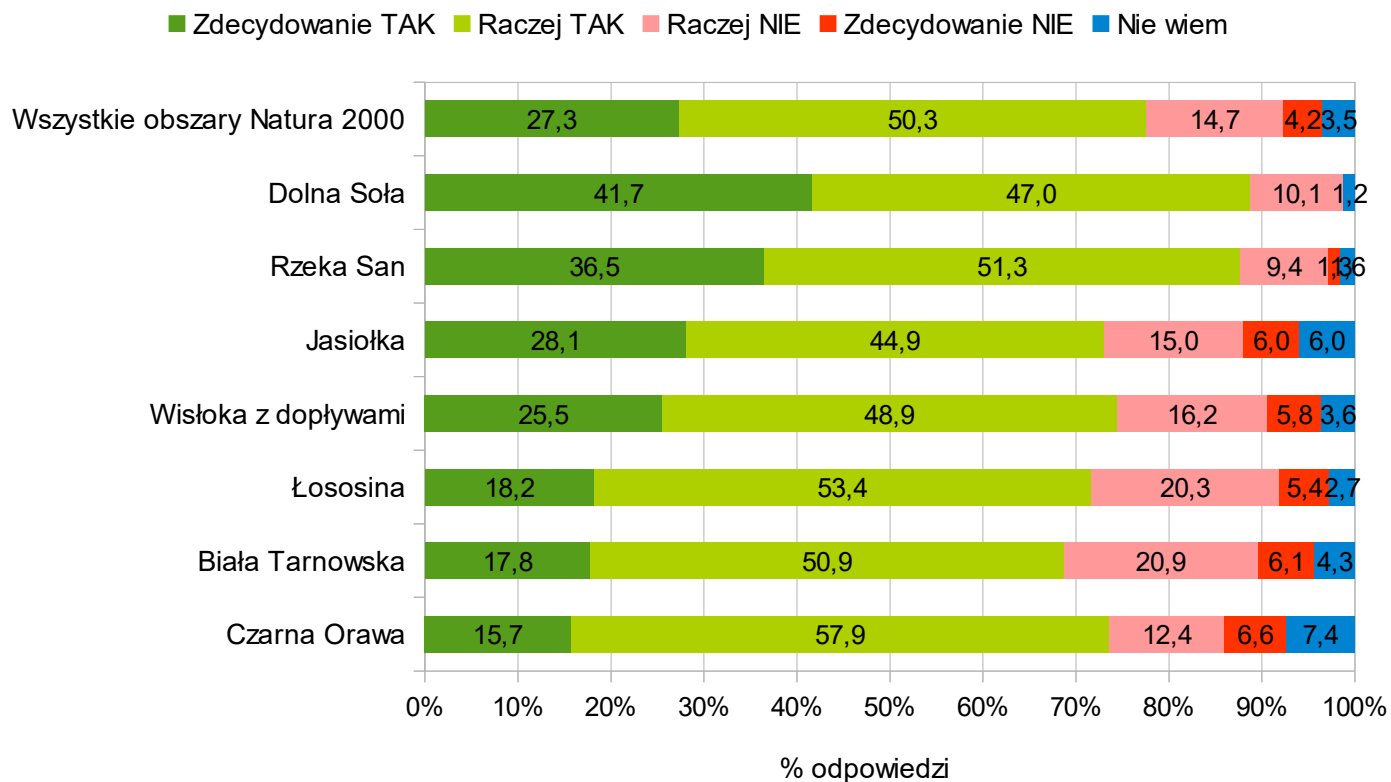
Rzadko notowane jest też pobieranie żwiru z rzeki (13,7%) i jeszcze rzadziej łowienie ryb prądem – 5,0%. Są to wartości mniejsze niż wskazane przez respondentów w ankiecie ex ante: 27,5% i 6,7% odpowiednio. Podobna liczba osób zgłaszała lub wiedziała o zgłaszaniu zagrożeń dla środowiska – ok. 16% w obu ankietach. Na tle innych obszarów Natura 2000 Wisłoka z dopływami charakteryzuje się jednym z najniższych problemów (obok Jasiołki) związanych z zaśmiecaniem doliny rzeki (ryc. 51) i najmniejszym (obok Dolnej Soły) problemem związanym z nielegalnym poborem żwiru (ryc. 53).

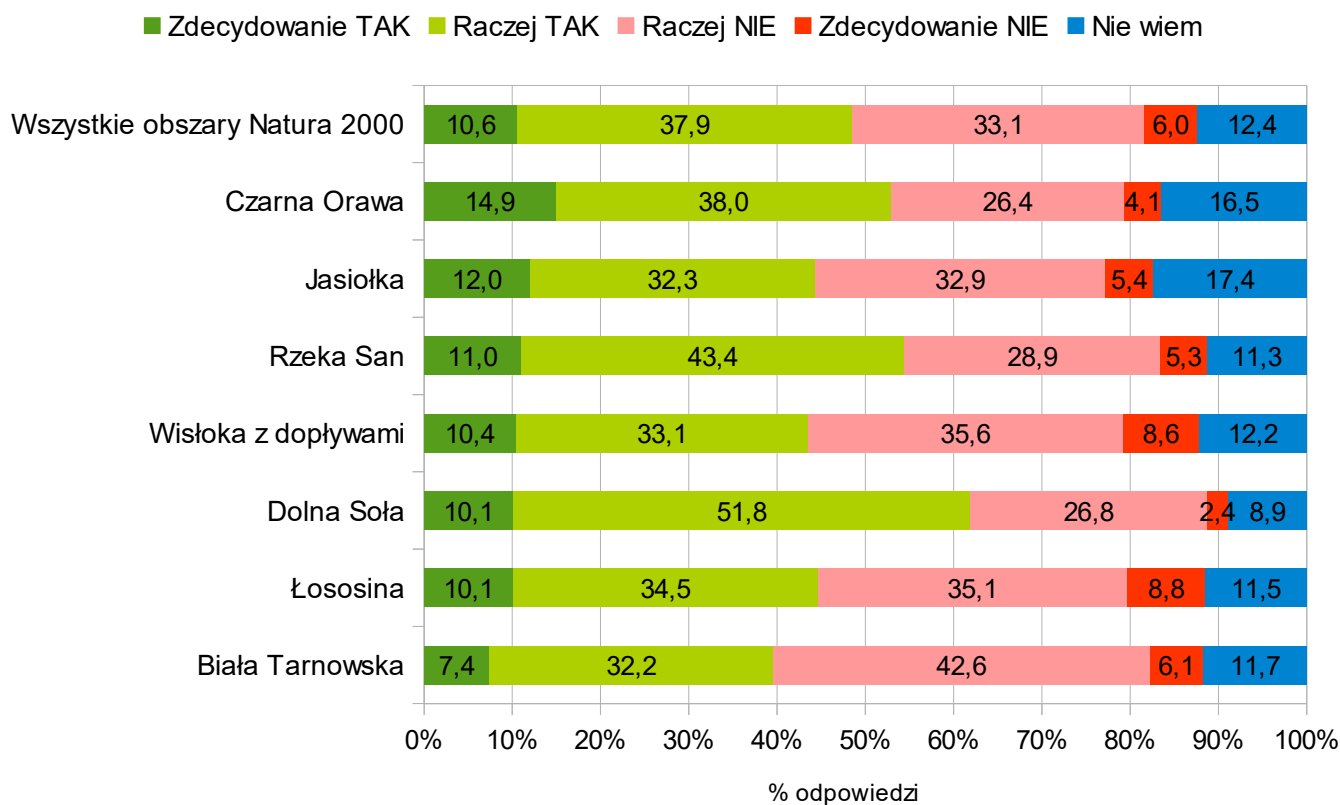
Ryc. 37. Odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy czynił wymienione działania?) mieszkańców obszaru Natura 2000 Wisłoka z dopływami, %

Niestety na obszarze Natura 2000 Wisłoka z dopływami nadal jest największy odsetek osób wspierających sztuczne uregulowanie rzeki – 54,0% (ryc. 9) podobnie jak w przypadku Białej Tarnowskiej, choć wskaźnik ten jest trochę niższy niż stwierdzony w ankiecie ex ante – 57,6%. Wzrosła jednak liczba respondentów która uważa, że rzeka musi być uregulowana tylko w wyjątkowych sytuacjach (z prawie 27% w ankiecie ex ante do ok. 40% w ankiecie ex post). Zmniejszyła się również liczba osób niezdecydowanych w tej kwestii z ok. 16% w ankiecie wykonanej na początku projektu do niepełnych 10% w ankiecie ex post.

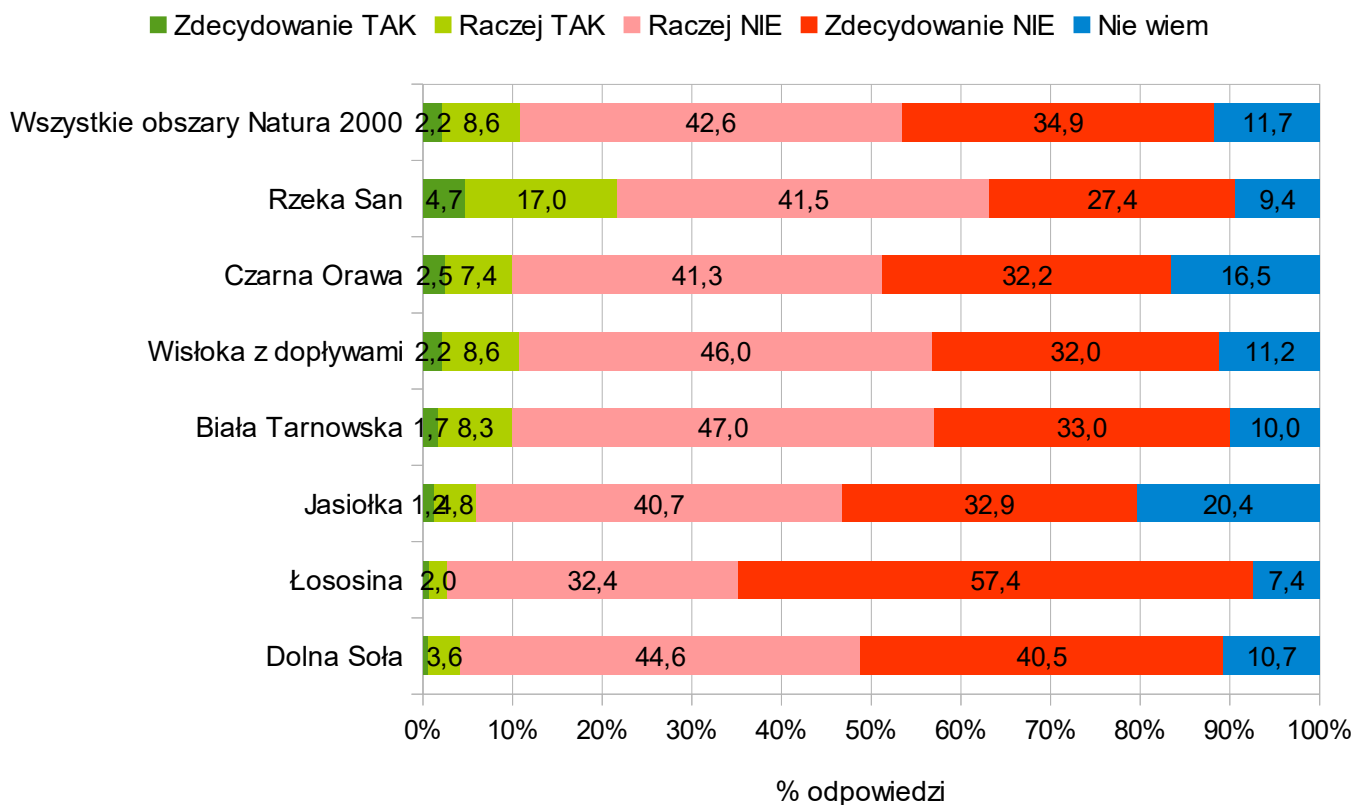
Aneks

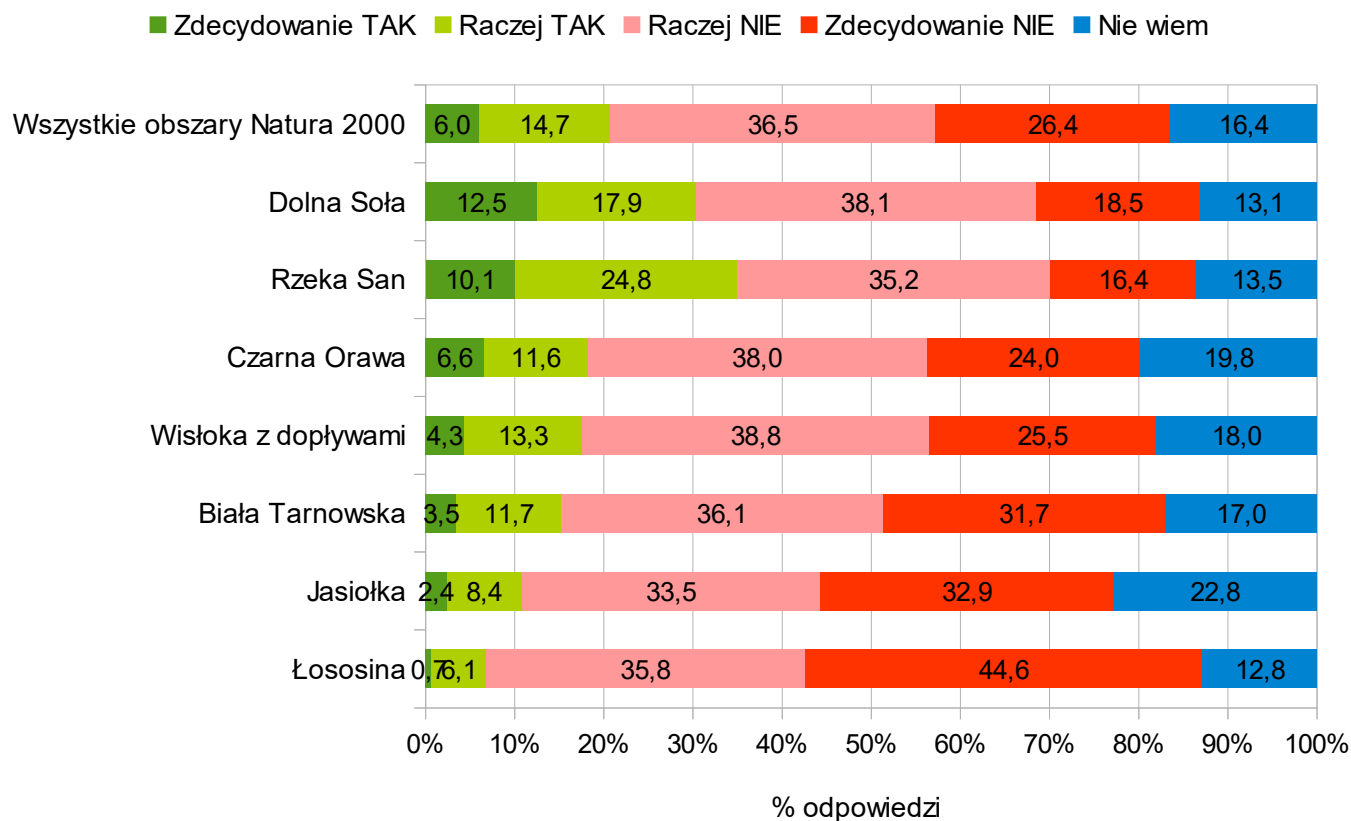
Ryc. 38. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *rekreacyjną*?), %.

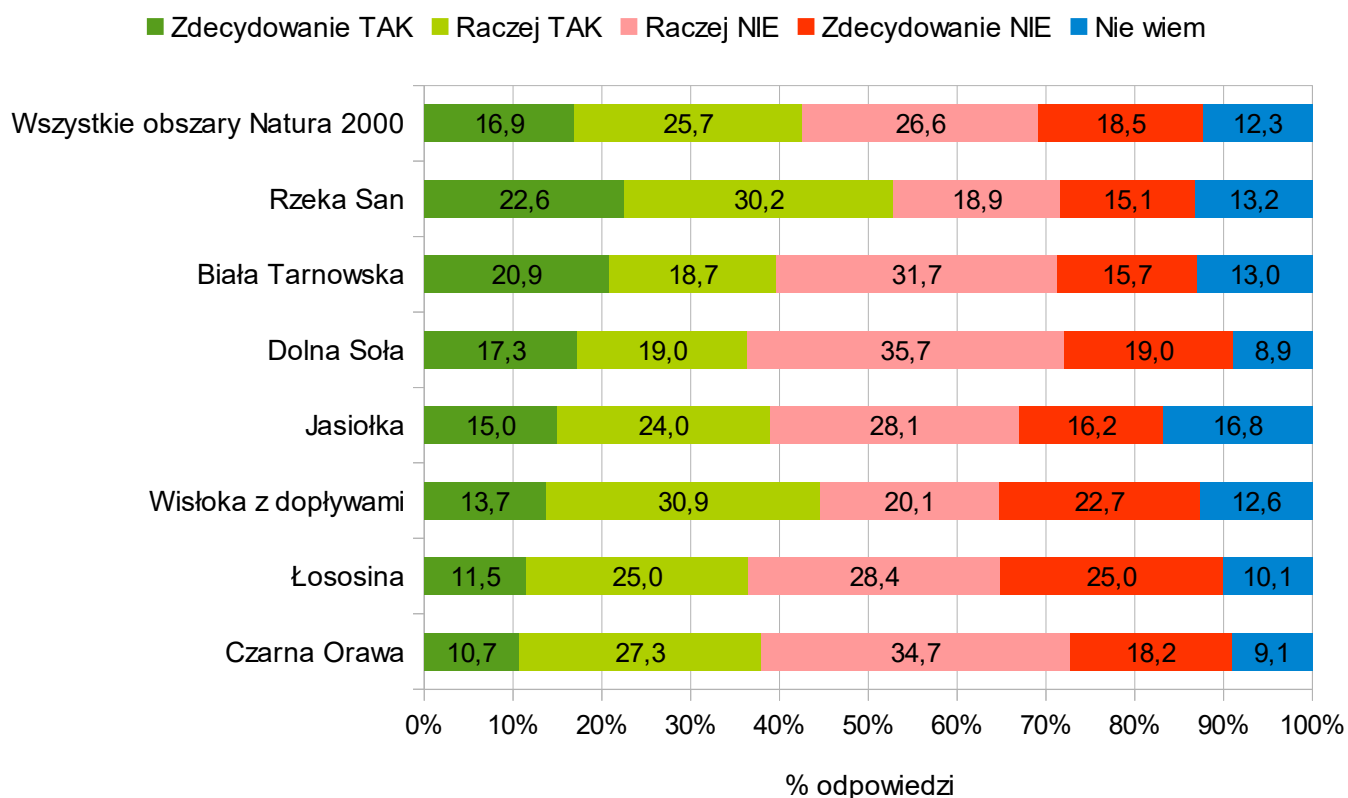
Ryc. 39. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *edukacyjną*?), %.

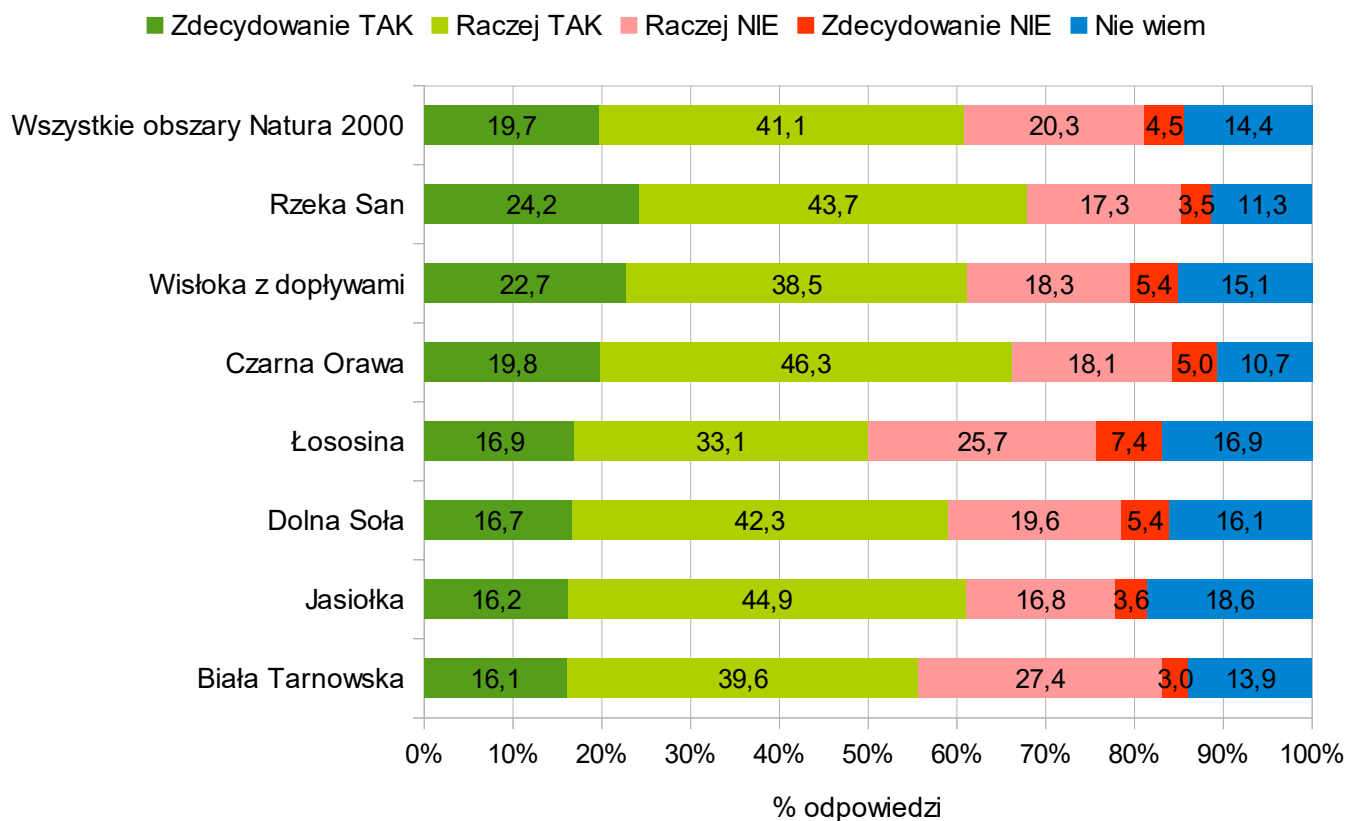
Ryc. 40. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *transportową*?), %.

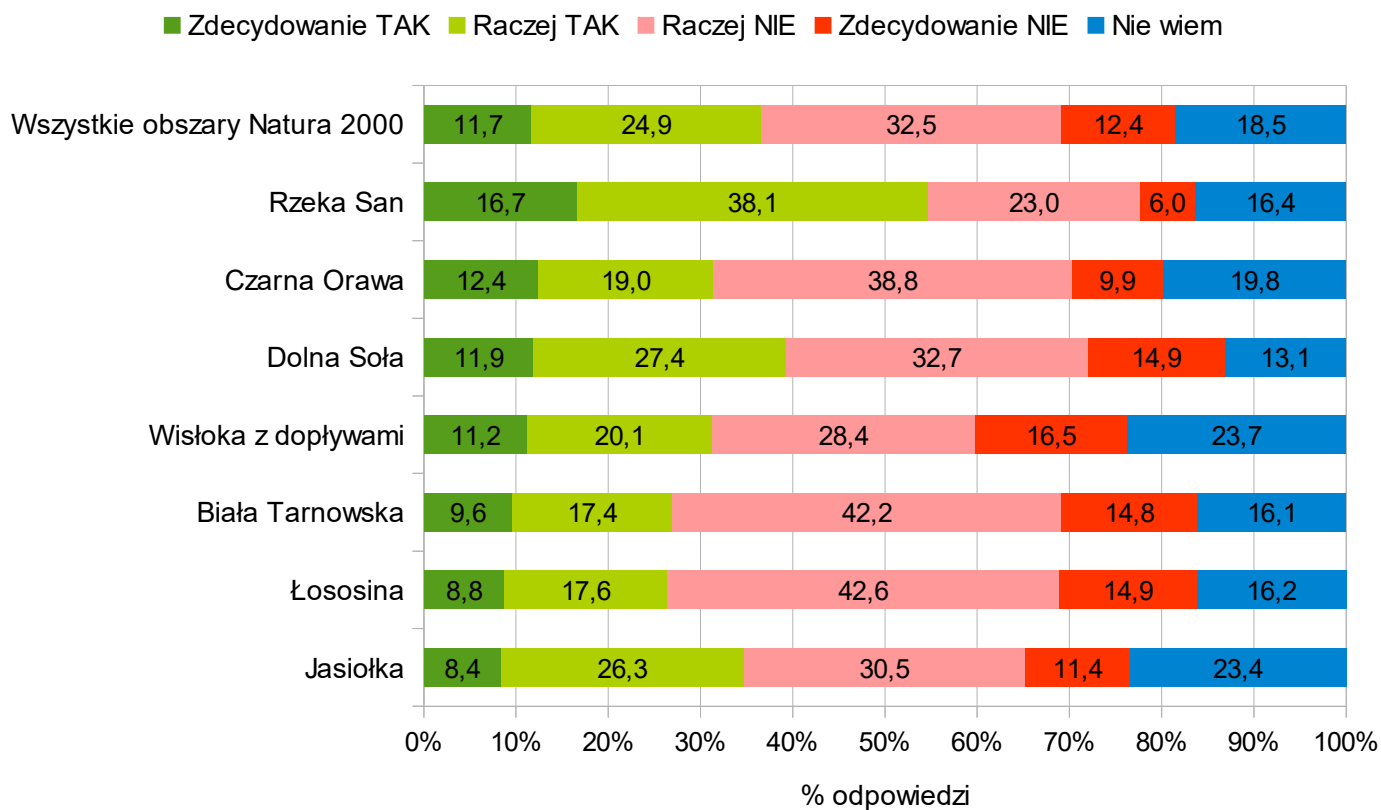
Ryc. 41. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *produkcji energii*?), %.

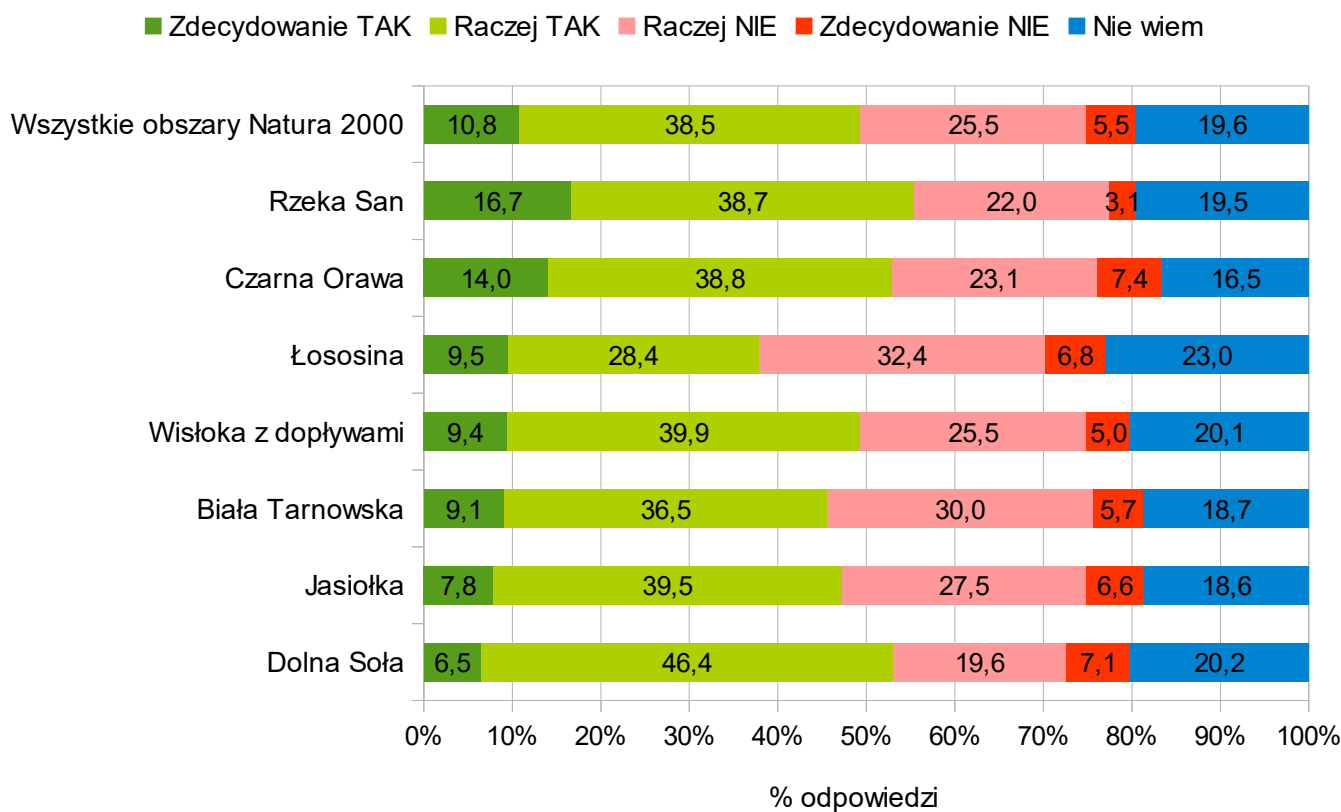
Ryc. 42. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *źródła wody pitnej?*), %.

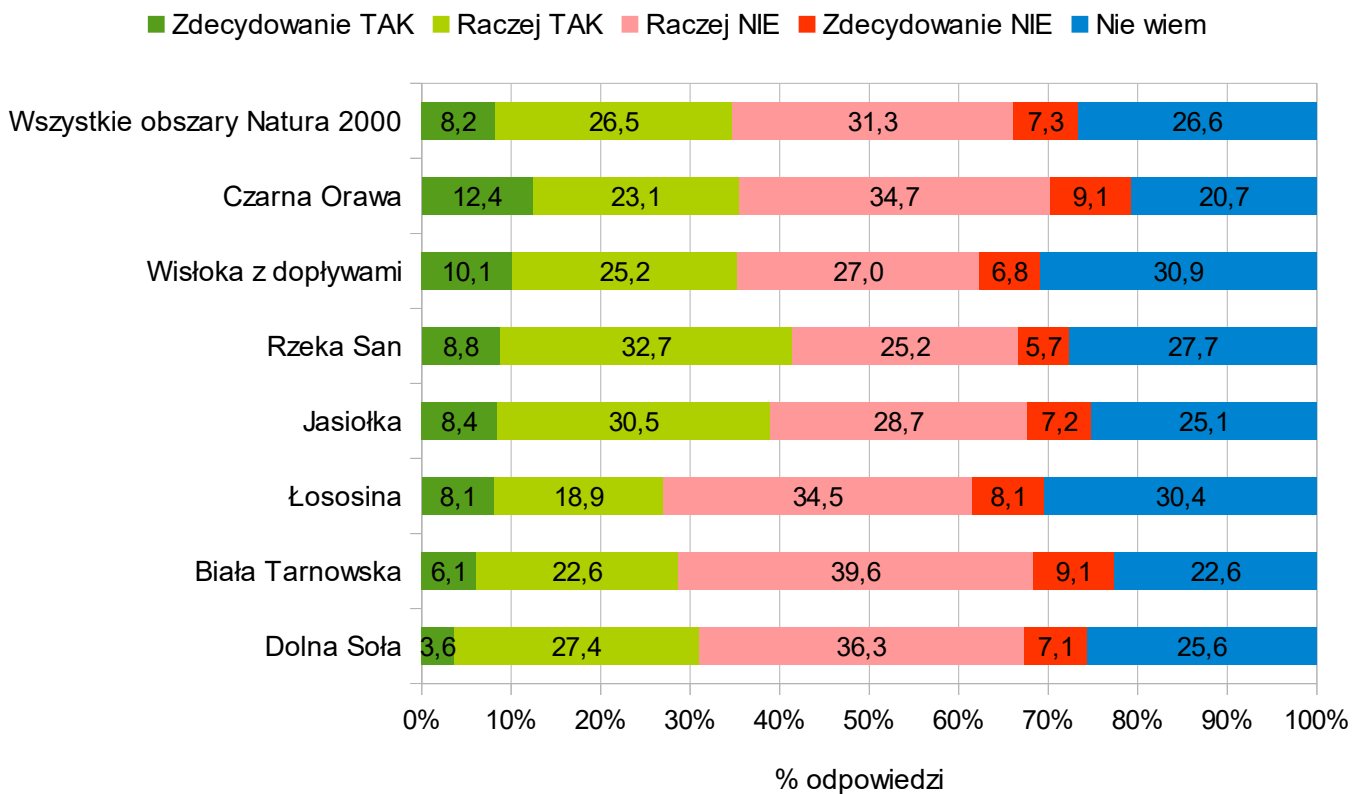
Ryc. 43. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *łagodzenia suszy?*), %.

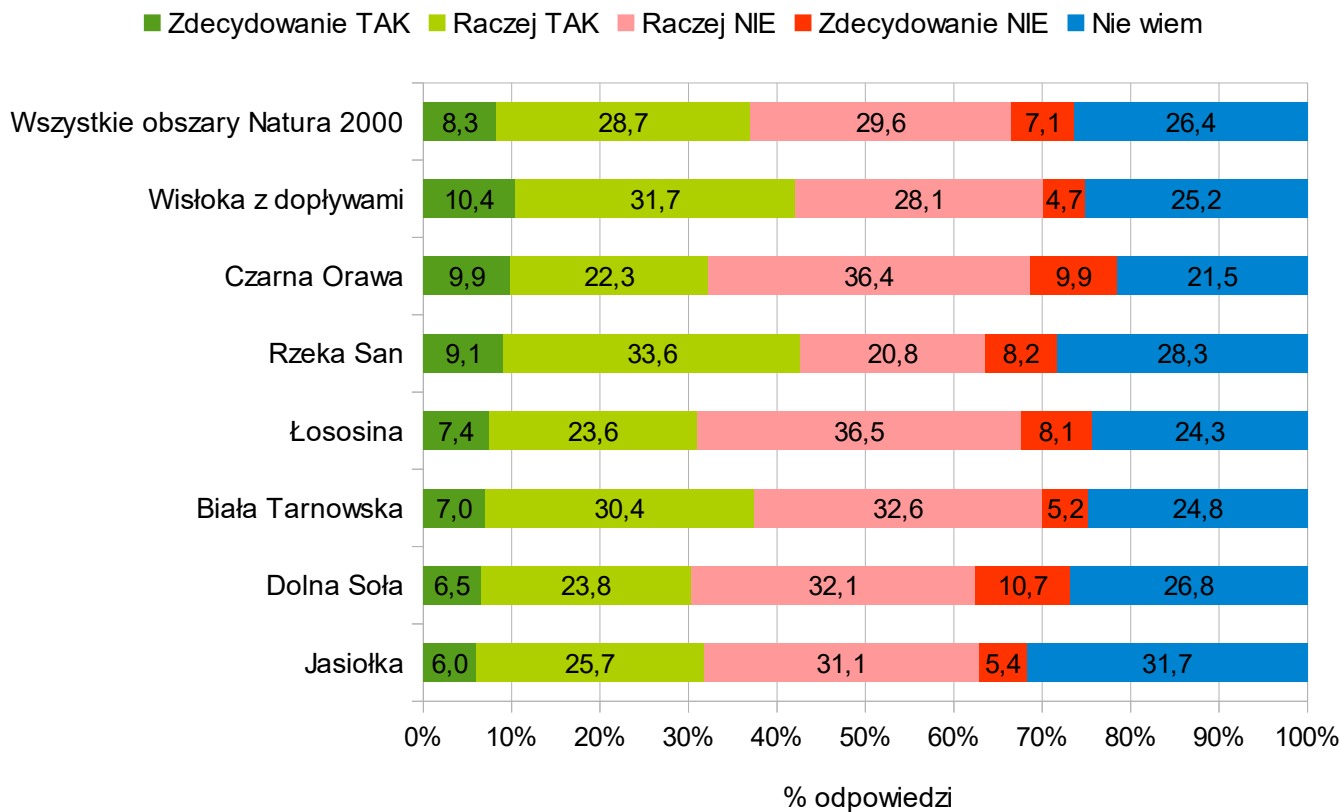
Ryc. 44. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję łagodzenia powodzi?), %.

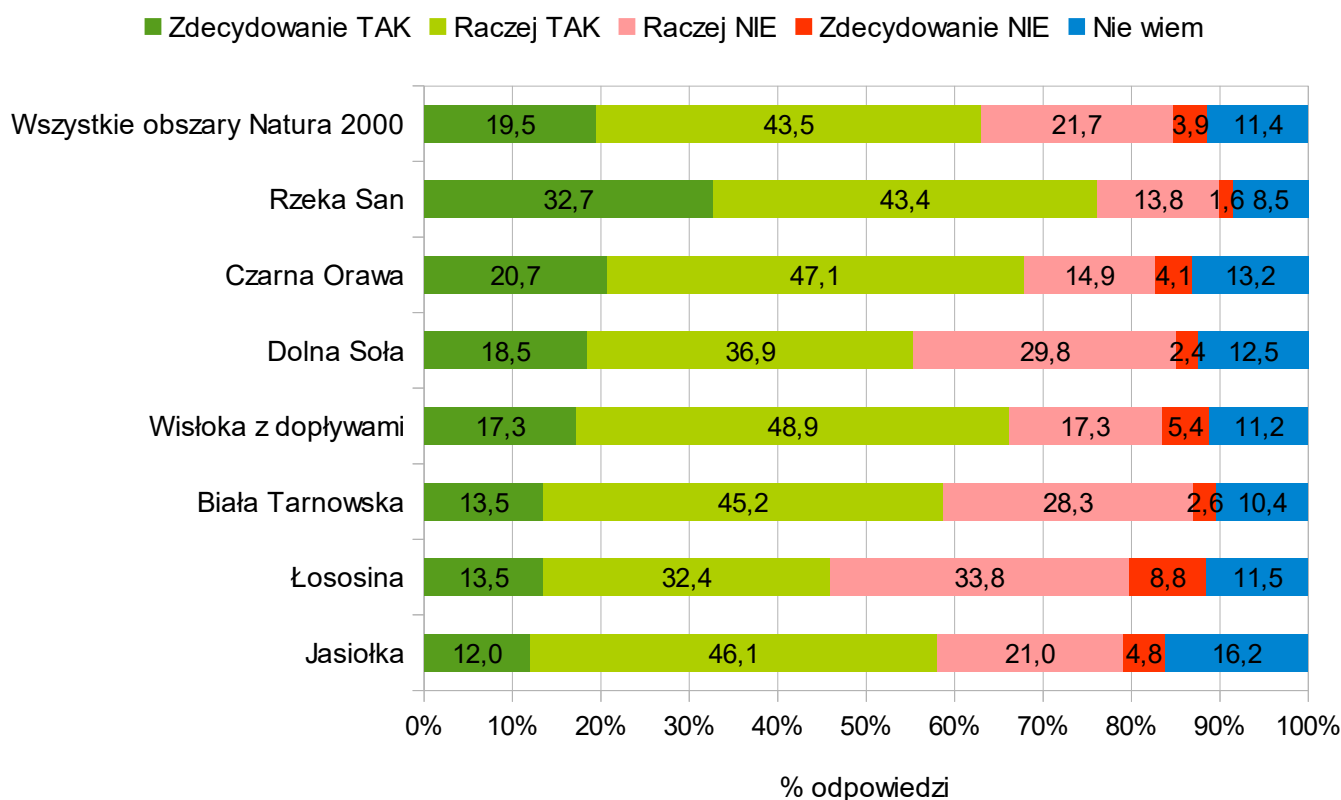
Ryc. 45. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję użytkowania gleb?), %.

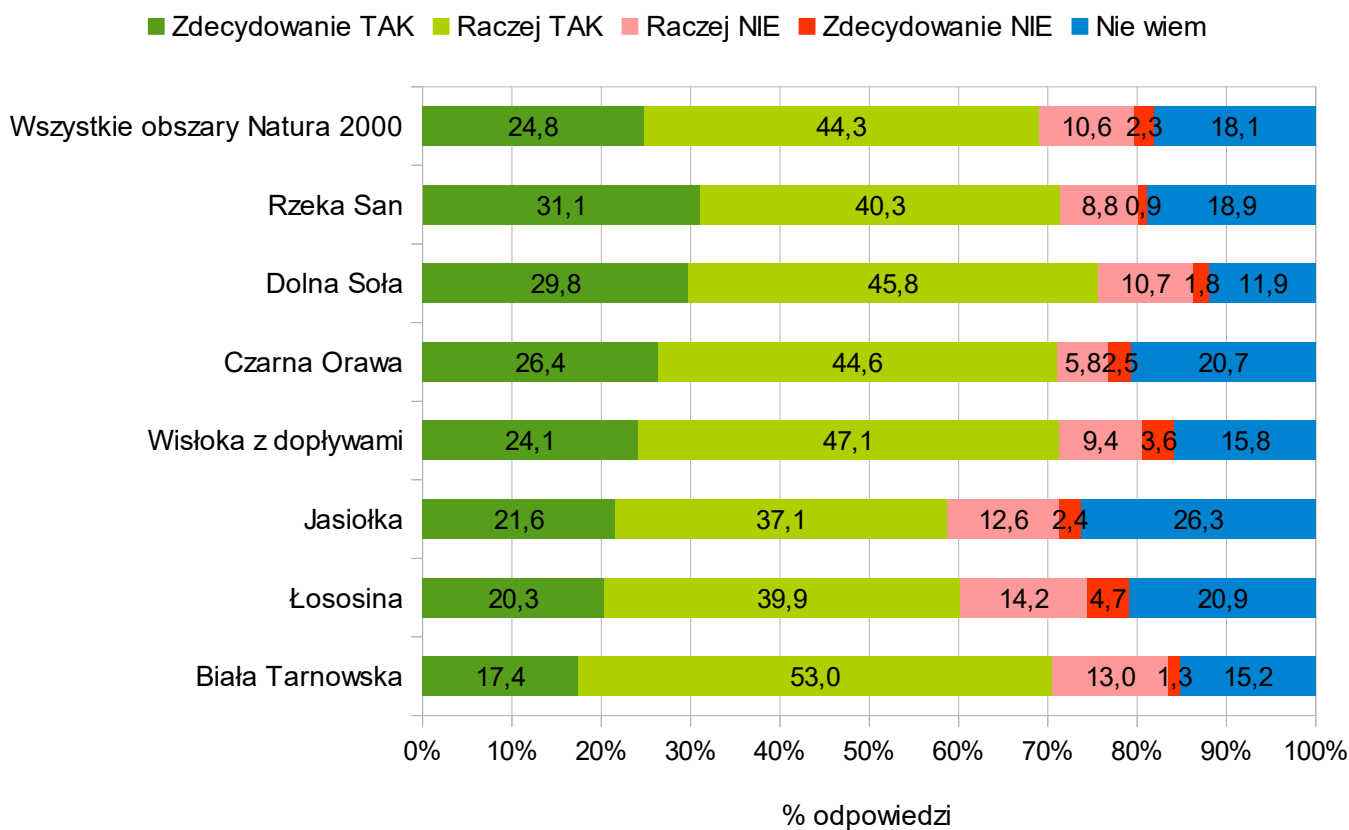
Ryc. 46. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *oczyszczania wód?*), %.

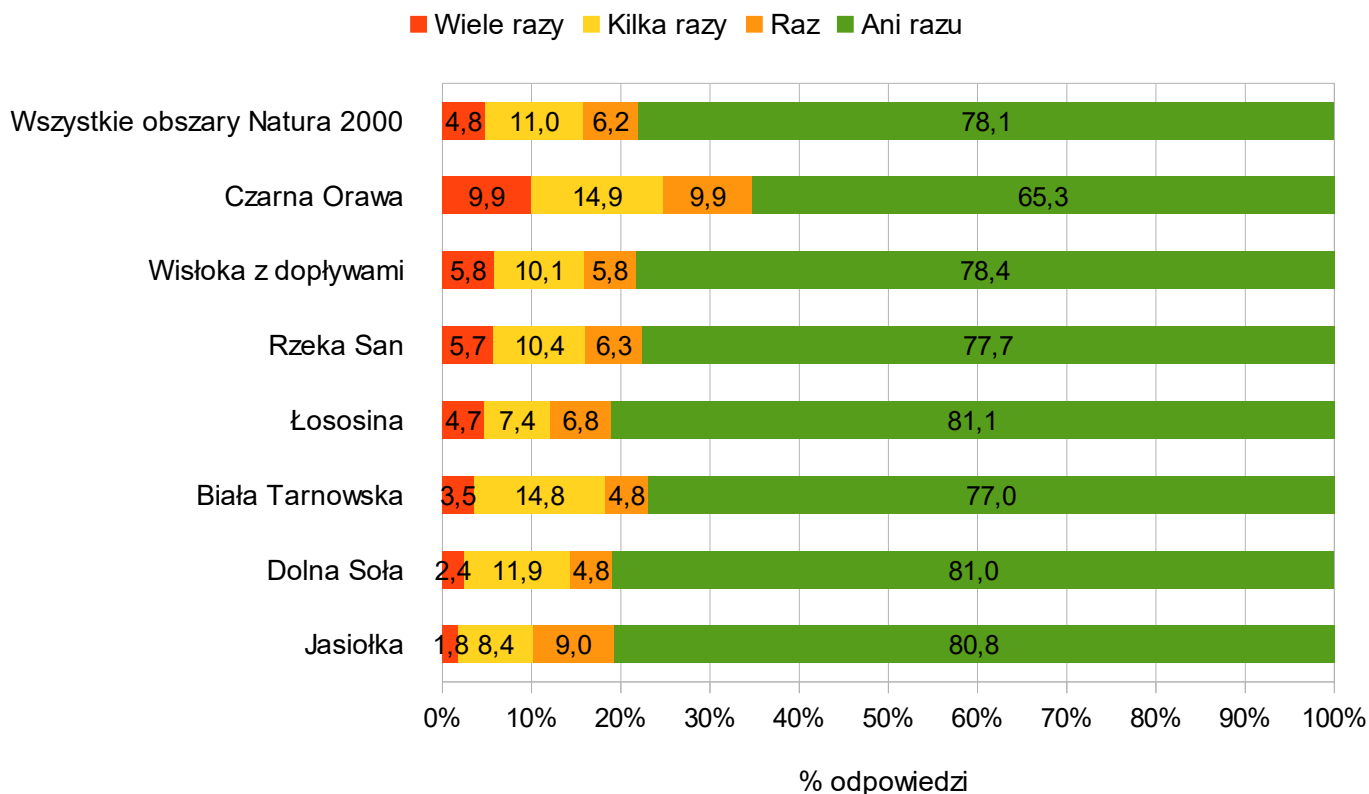
Ryc. 47. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *oczyszczania powietrza?*), %.

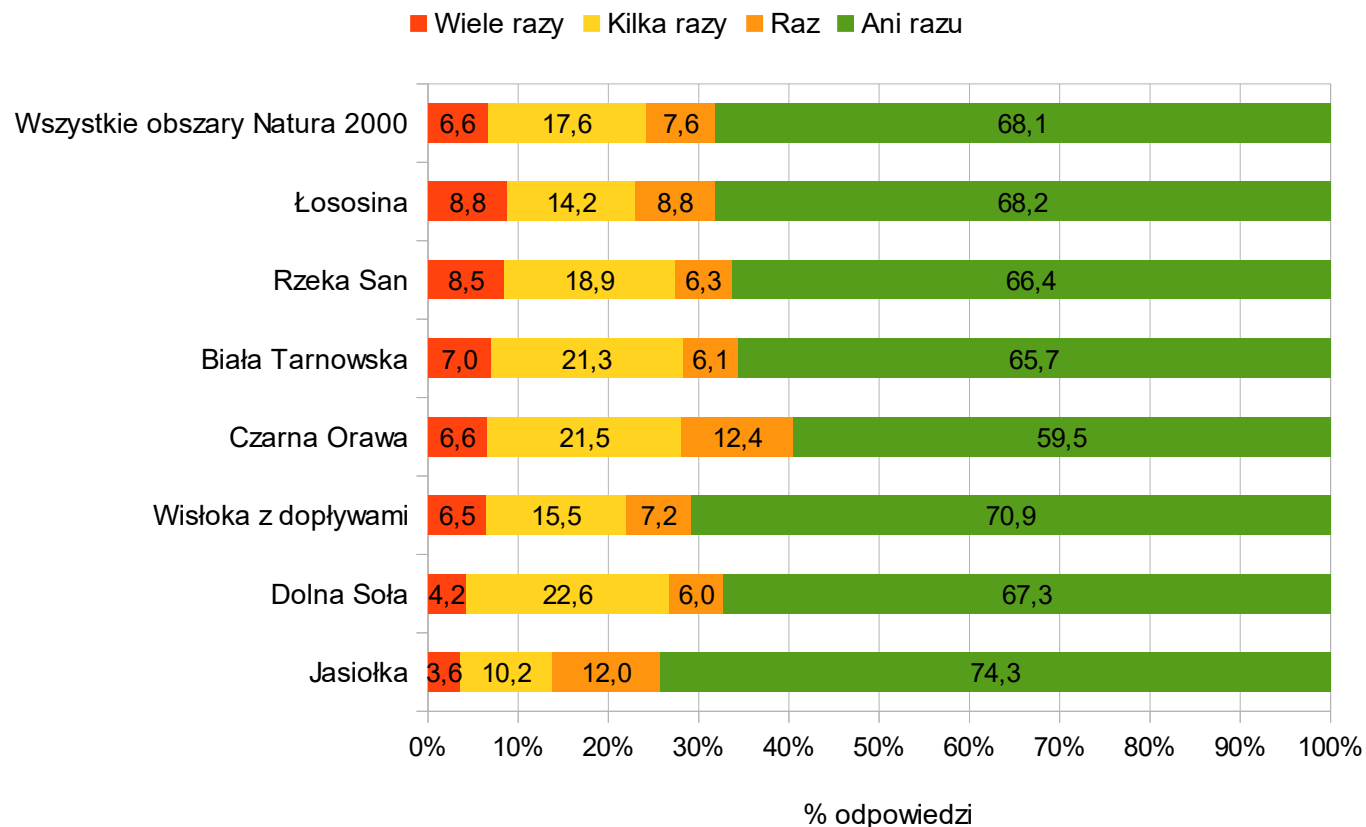
Ryc. 48. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *źródła ryb*?), %.

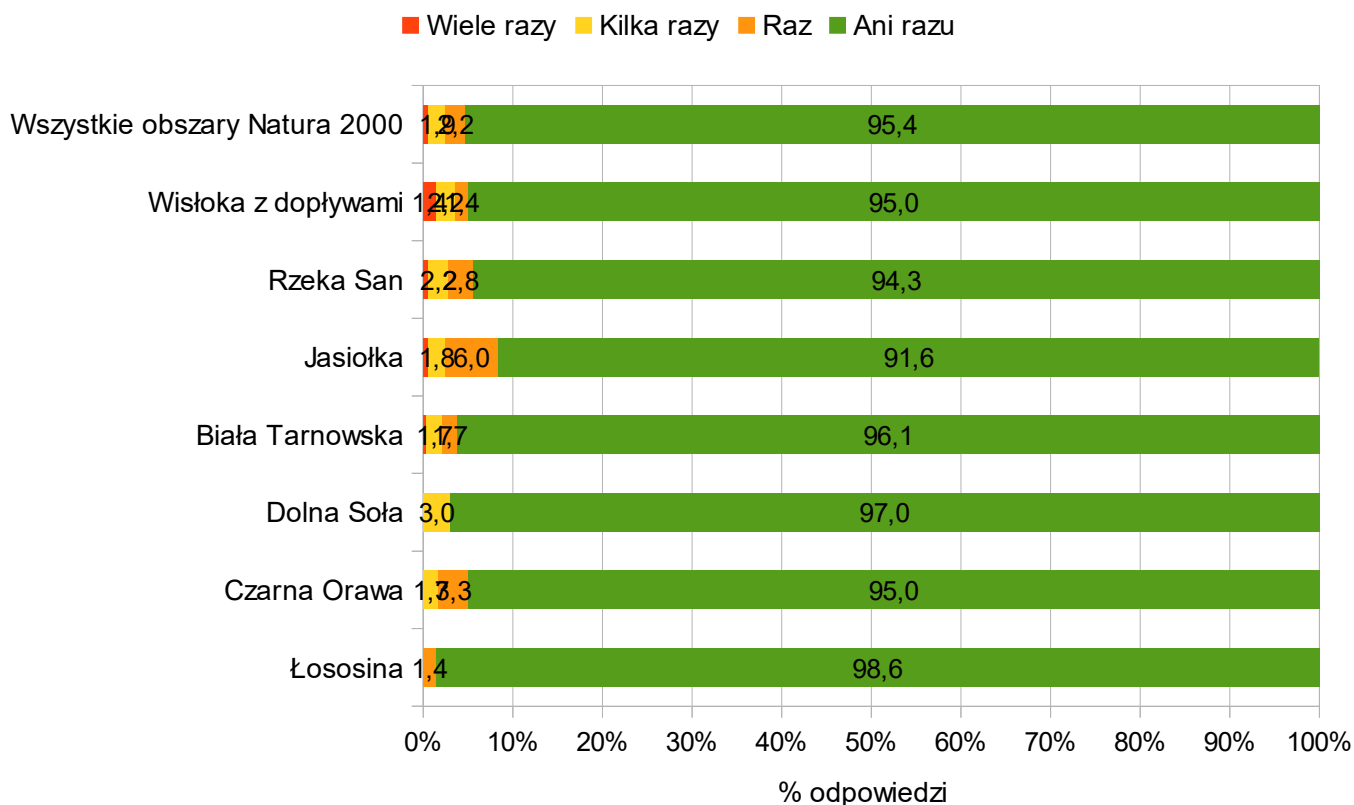
Ryc. 49. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 3 (Jak bardzo zgadza się Pan/i z opinią, że dolina rzeki pełni funkcję *ochrony różnorodności biologicznej*?), %.

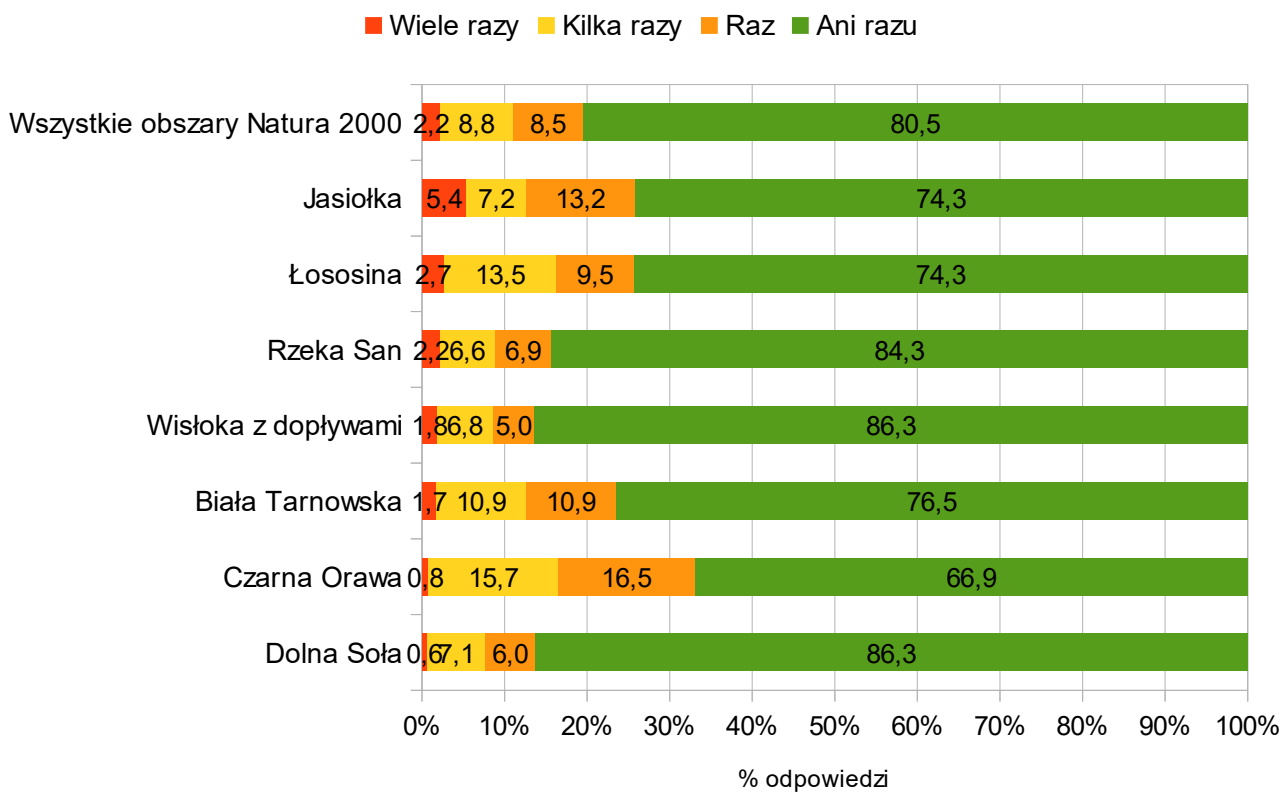
Ryc. 50. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy *spuszczał ścieki do rzeki?*), %.

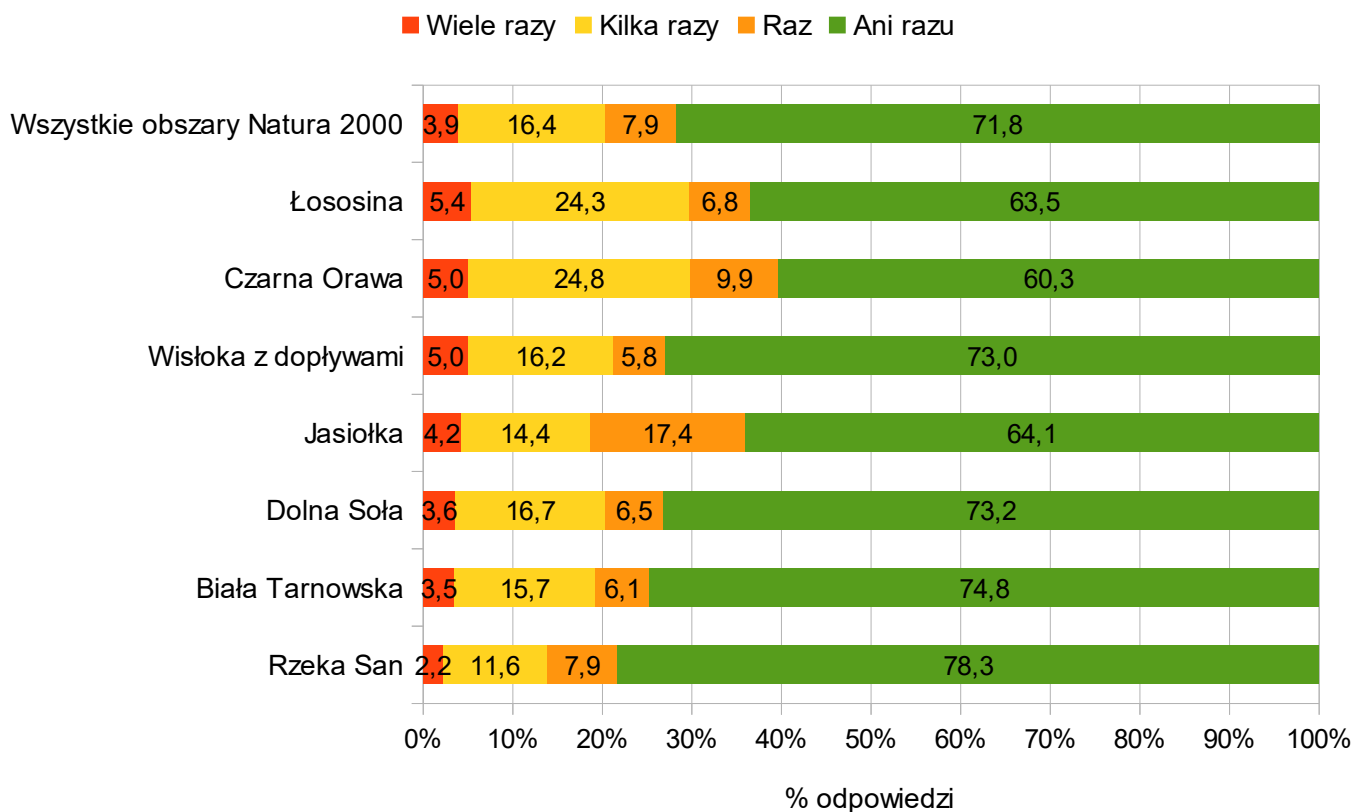
Ryc. 51. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy *wyrzucał odpady nad rzekę?*), %.

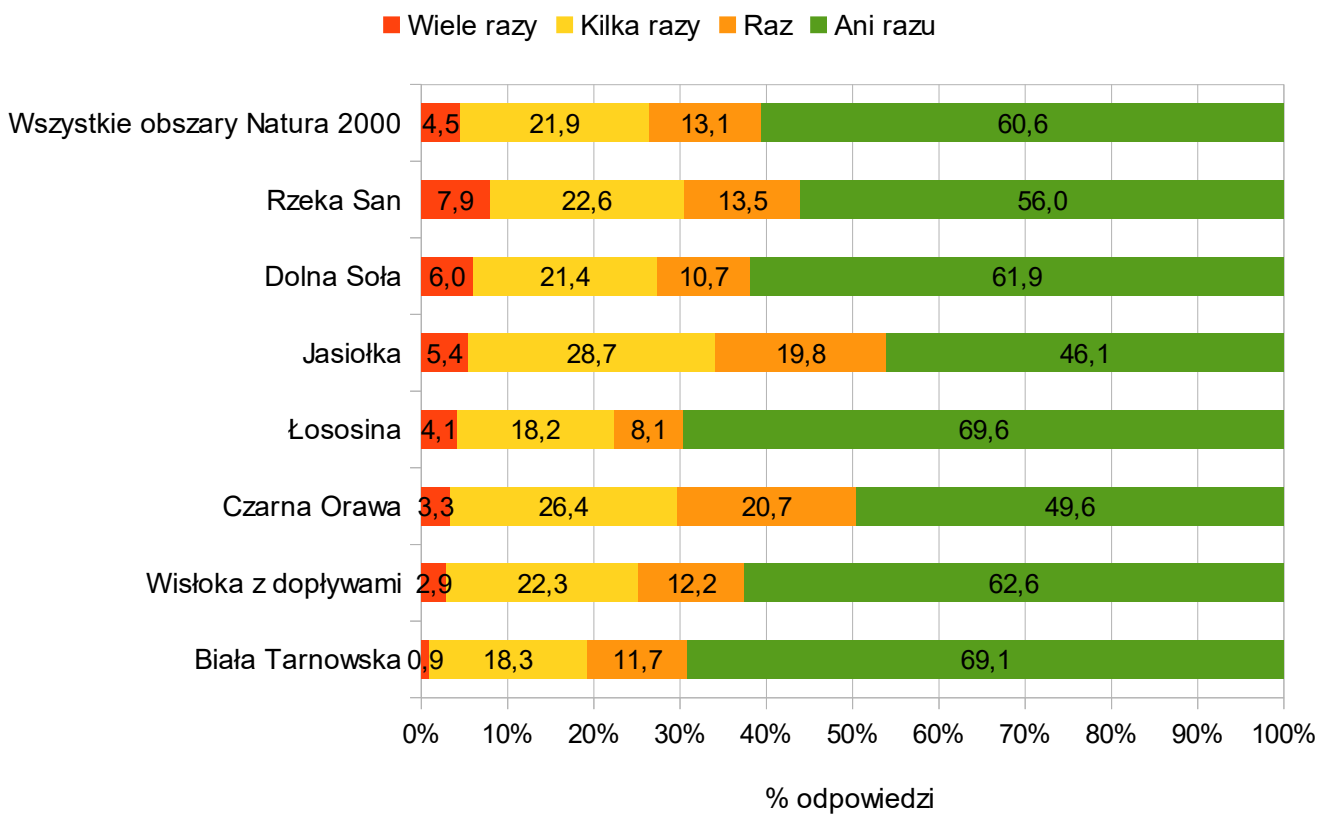
Ryc. 52. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy łowił ryby prądem?), %.

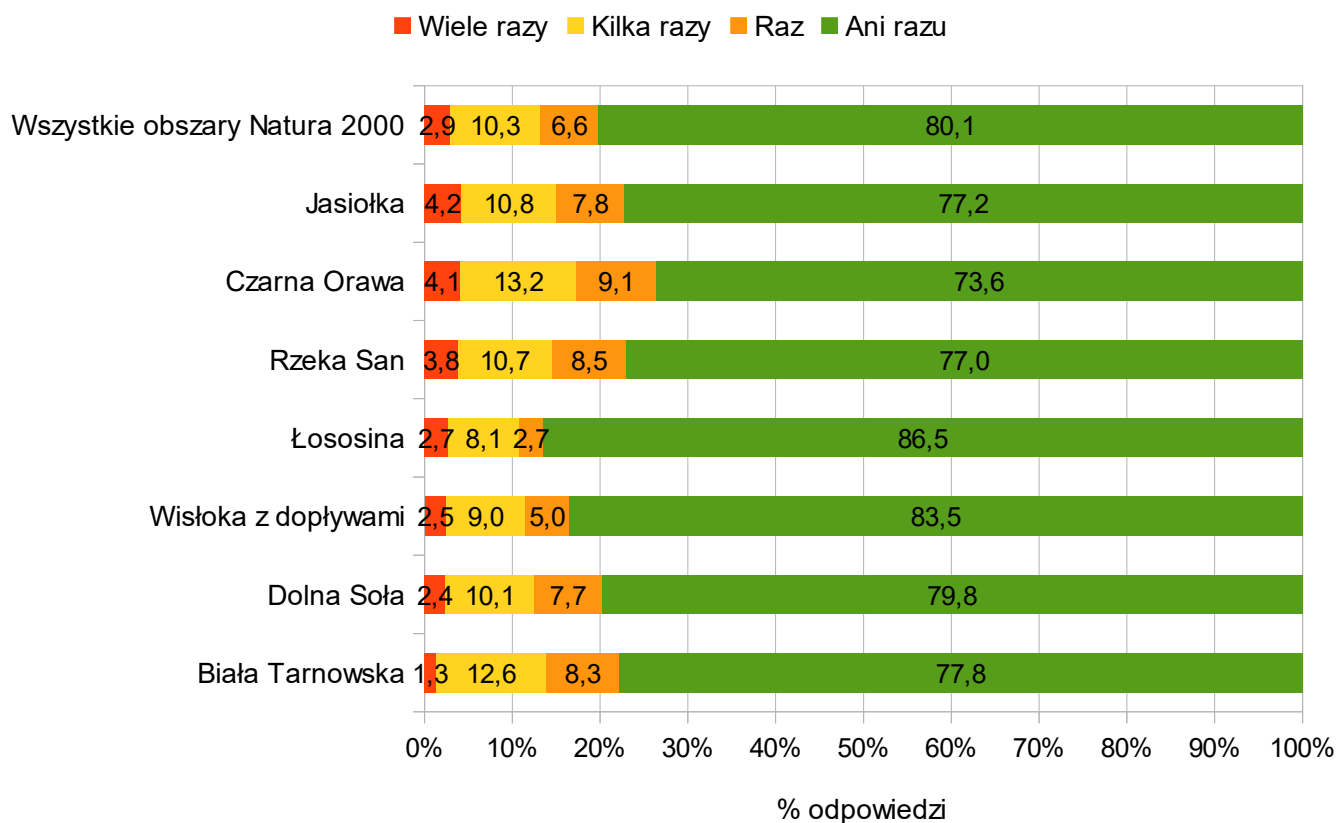
Ryc. 53. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy pobierał żwir z rzeki?), %.

Ryc. 54. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy jeździł po rzece ciężką maszyną lub quadem?), %.

Ryc. 55. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy zbierał śmieci napotkane nad rzeką?), %.

Ryc. 56. Zestawienie odpowiedzi na pytanie 6 (Czy w ostatnim roku obserwował/a Pan/i jak ktoś w okolicy zgłaszał zauważone zagrożenia środowiska?), %.